

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

lipiec – wrzesień 2015 r.

Spis treści

Część 1	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków.....	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	14
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi.....	62
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego..	71
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji.....	73
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych.....	77
VII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	86
Część 2	98
Wybór spraw indywidualnych.....	98

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za III kwartał 2015 r.

Tabela 1. Wpływ do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

	III kwartał 2015
Wpływ ogółem	14 384
Sprawy nowe	6 900
Liczba odpowiedzi na sprawy podjęte przez RPO	3 233

W III kwartale 2015 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich przyjęto 1 412 interesantów oraz przeprowadzono 9 625 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad. Ponadto zarejestrowano 365 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 2. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	III kwartał 2015	2015
wystąpień problemowych	59	174
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z przepisami wyższego rzędu	4	11
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	2	8
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	2	2
kasacji w sprawach karnych	17	48
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	-	1

skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach pracy	-	1
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	1	4
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	2	7
przystąpił do postępowania sądowego	6	12
przystąpił do postępowania administracyjnego	-	2
Razem	93	270

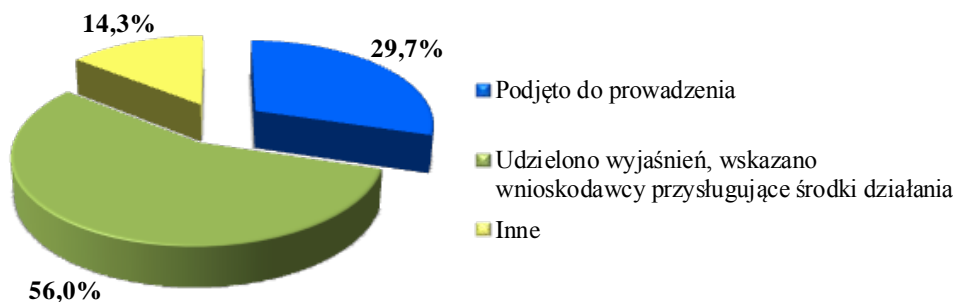
Tabela 3. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem	2 439	29,7
	2	podjęto do prowadzenia ¹	2034	24,8
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	405	4,9
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem	4 590	56,0
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4 590	56,0
Inne	6	Razem	1 175	14,3
	7	przekazano wnioski wg. właściwości	137	1,7
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	558	6,8
	9	nie podjęto ²	480	5,8
Razem	10		8 204	100,0

¹ Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

² Przekazane Rzecznikowi do wiadomości wystąpienia kierowane do innych organów i pisma niezrozumiałej treści.

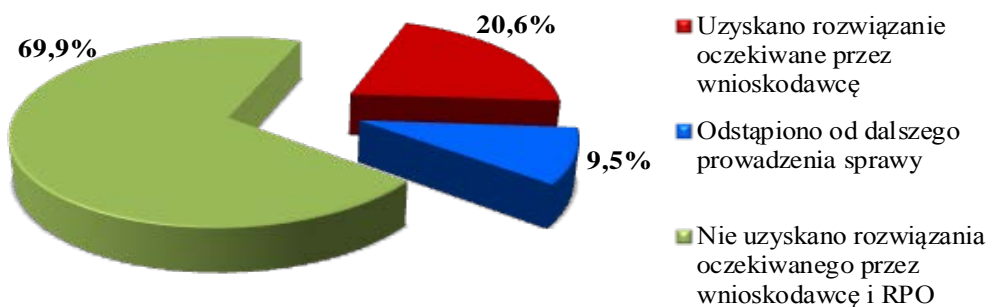
Sposób rozpatrzenia spraw

Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	%
1	2	3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1 Razem (2+3)	414	20,6
	2 Zasadność zarzutów wnioskodawcy	230	11,5
	3 Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	184	9,1
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4 Razem (5+6)	190	9,5
	5 Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	56	2,8
	6 Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	134	6,7
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę i RPO	7 Razem (8+9+10)	1404	69,9
	8 Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1120	55,8
	9 Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	259	12,9
	10 Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	25	1,2
Razem		2 008	100,0

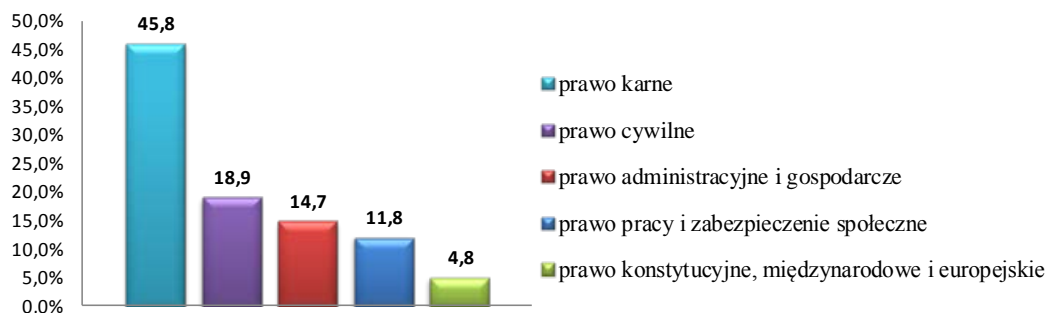
Zakończenie spraw podjętych

Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych).

		Liczba	%
1	prawo karne	3 164	45,8
2	prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	812	11,8
3	prawo cywilne	1 305	18,9
4	prawo administracyjne i gospodarcze	1 016	14,7
5	prawo konstytucyjne, międzynarodowe i europejskie	328	4,8
6	równe traktowanie i ochrona praw osób z niepełnosprawnością	179	2,6
7	Krajowy Mechanizm Prewencji	28	0,4
8	inne	68	1,0
9	Razem	6900	100

Wiodące problematyki spraw nowych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W III kwartale 2015 r. z ogólnej liczby 1 412 interesantów w Biurach Pełnomocników Terenowych przyjęto 648 interesantów. Przeprowadzono 1 637 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 6. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia	249	32,4
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	392	51,0
przekazano wniosek wg. właściwości	7	0,9
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	29	3,8
nie podjęto	91	11,9
Razem	768	100,0

Tabela 7. Wiodące problematyki spraw nowych w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Przedmiot sprawy	Liczba	%
prawo cywilne	227	33,3
prawo karne	213	31,2
prawo administracyjne i gospodarcze	110	16,1
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	90	13,2

Tabela 8. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępców RPO oraz pracowników Biura RPO w III kwartale 2015 r.

1.	Policyjna Izba Dziecka w Szczecinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02.07.2015 r.
2.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Żandarmerii Wojskowej w Szczecinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02.07.2015 r.
3.	Udział Zastępcy RPO w uroczystej promocji absolwentów szkolenia oficerskiego Służby Więziennej. Kalisz.	03.07.2015 r.
4.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Chodzieży – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06.07.2015 r.
5.	Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki – Oddział Psychiatryczny – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	07-08.07.2015 r.
6.	Dom Pomocy Społecznej w Skwierzynie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	09.07.2015 r.
7.	Policyjna Izba Dziecka w Olsztynie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	14.07.2015 r.
8.	Dom Pomocy Społecznej w Giżycku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15.07.2015 r.
9.	Dom Pomocy Społecznej w Węgorzewie – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	16.07.2015 r.
10.	Przyjęcia Interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	17.07.2015 r.
11.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Ostrołęce – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	20.07.2015 r.
12.	Zakład Karny w Przytułach Starych – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji pod kątem osób niepełnosprawnych.	21-22.07.2015 r.
13.	Wizytacja ośrodka dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Linin k. Góry Kalwarii	22.07.2015 r.
14.	Prowadzenie punktu Biura RPO na „Przystanku Woodstock”. Kostrzyń nad Odrą.	28.07-02.08.2015 r.
15.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	30.07.2015 r.
16.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	30-31.07.2015 r.

17.	Areszt Śledczy w Szczecinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji pod kątem osób niepełnosprawnych.	30.07-01.08.2015 r.
18.	Pogotowie Socjalne (Izba Wyrzeźwień) w Elblągu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17.08.2015 r.
19.	Dom Pomocy Społecznej w Tolkmicku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	18-19.08.2015 r.
20.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Żandarmerii Wojskowej w Elblągu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	20.08.2015 r.
21.	Przyjęcia Interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	21.08.2015 r.
22.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Medyce – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24.08.2015 r.
23.	Kontrola przestrzegania praw i wolności obywatelskich funkcjonariuszy Policji, Służby Więziennej, Służby Celnej, Państwowej Straży Pożarnej oraz żołnierzy. Białystok.	24-28.08.2015 r.
24.	Wojewódzki Podkarpacki Szpital Psychiatryczny w Żurawicy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	25-26.08.2015 r.
25.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	27.08.2015 r.
26.	Oddział Psychiatryczny Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala w Rzeszowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	27.08.2015 r.
27.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	28.08.2015
28.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Starachowicach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01.09.2015 r.
29.	Zakład Karny w Nowym Sączu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02-03.09.2015 r.
30.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Brzesku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	04.09.2015 r.
31.	Krajowy Ośrodek Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym w Gostyninie – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	07.09.2015 r.
32.	Zakład Karny we Włocławku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji pod kątem osób niepełnosprawnych.	08-09.09.2015 r.
33.	Oddział Psychiatryczny Powiatowego Szpitala Sp. z o.o. w Aleksandrowie Kujawskim – badanie w ramach Krajowego	10-11.09.2015 r.

	Mechanizmu Prewencji.	
34.	Dom Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15.09.2015 r.
35.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Radzionkowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	16.09.2015 r.
36.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystości wręczenia nagrody im. Jerzego Zimowskiego. Wyróżnienie przyznawane jest za działalność na rzecz grup społecznych, które znalazły się w sytuacjach nadzwyczajnych, a w szczególności na rzecz migrantów i uchodźców. Warszawa.	16.09.2015 r.
37.	Dom Pomocy Społecznej w Siemianowicach Śląskich – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17.09.2015 r.
38.	Spotkanie Rzecznika Praw obywatelskich z przedstawicielami organizacji LGBTQIA. Warszawa.	18.09.2015 r.
39.	Przyjęcia Interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	18.09.2015 r.
40.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Jarocinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	21.09.2015 r.
41.	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Głogowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	22.09.2015 r.
42.	Areszt śledczy w Krakowie – przeprowadzenie wizytacji sprawdzających.	22-25.09.2015 r.
43.	Zakład Karny nr 2 we Wrocławiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	23-24.09.2015 r.
44.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu Przeglądowym Wymiaru Ludzkiego (HDIM) zorganizowanym przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Warszawa.	24.09.2015 r.
45.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	24.09.2015 r.
46.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	25.09.2015 r.
47.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w ogólnopolskiej akcji zamalowywania nienawistnych napisów na ulicach polskich miast, która została zorganizowana w ramach programu HejtSTOP. Warszawa.	26.09.2015 r.
48.	Izba Wyrzęźwień w Rzeszowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	28.09.2015 r.
49.	Dom Pomocy Społecznej w Rzeszowie – badanie w ramach	29-30.09.2015 r.

Tabela 9. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w III kwartale 2015 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępczyni RPO, Zastępcy RPO oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Spotkanie nt. „Równość szans i zwalczanie dyskryminacji w społeczeństwach europejskich; życzenie czy rzeczywistość?” zorganizowane w ramach projektu Szczyt Młodzieży Regionalnego Trójkąta Weimarskiego 2015. Częstochowa.	13.07.2015 r.
2.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. „Polsko-niemieckie pojednanie: Czy może być wzorem dla zbliżenia w Azji Wschodniej?” Warszawa.	30.07.2015 r.
3.	XXV Forum Ekonomiczne. Krynica Zdrój.	08-12.09.2015 r.
4.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich VII Kongresie Kobiet. Warszawa.	12.09.2015 r.
5.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. „Ustawa o petycjach - impuls dla aktywności obywatelskiej” zorganizowanej przez Senat RP. Warszawa.	15.09.2015 r.
6.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w I Kongresie Osób z Niepełnosprawnościami. Warszawa.	16.09.2015 r.
7.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Mari Amos – członkinią SPT (Podkomitetu do spraw zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu w strukturach ONZ). Warszawa.	16.09.2015 r.
8.	VI Ogólnopolski Kongres Dyrektorów z Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych. Goniądz.	16-17.09.2015 r.
9.	IV Forum Pełnomocników i Pełnomocniczek Wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych. Wólka Milanowska.	16-18.09.2015 r.
10.	Konferencja nt. „Alimenty w XXI wieku – stan prawny a rzeczywistość” zorganizowana przez Stowarzyszenie Poprawy Spraw Alimentacyjnych Dla Naszych Dzieci. Łódź.	18.09.2015 r.
11.	VI Międzyokręgowe Seminarium „Równe Traktowanie w oświacie” zorganizowane przez Związek Nauczycielstwa Polskiego Okręg Śląski. Zakopane.	18-20.09.2015 r.
12.	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. "Otworzyć Bramy Tolerancji" pod honorowym patronatem RPO. Sopot.	21.09.2015 r.
13.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. "Pomoc osobom niesamodzielnym - bezpieczna starość", zorganizowanej przez Koalicję „Na pomoc niesamodzielnym”. Piła.	23.09.2015 r.
14.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w publicznej debacie	24.09.2015 r.

	poświęconej „Prawu do kultury”, zorganizowanej przez Narodowe Centrum Kultury oraz "Dziennik Gazeta Prawna". Warszawa.	
15.	Konferencja nt. „Transkulturowość – dylematy styczne w praktyce zawodowej pielęgniarek i położnych” zorganizowana przez Okręgową Radę Pielęgniarek i Położnych w Katowicach. Łaziska Górne.	24.09.2015 r.
16.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. „Stosowanie Karty Praw Podstawowych UE przez sądy polskie” zorganizowanej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Warszawa.	25.09.2015 r.
17.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. działalności organizacji zajmujących się kontrolowaniem władz publicznych, zorganizowanej przez Stowarzyszenie Sieć Obywatelska Watchdog Polska .Warszawa.	25.09.2015 r.
18.	Udział Zastępcy RPO w XV Międzynarodowej Konferencji nt. Rola Kościoła katolickiego w procesie integracji europejskiej „Godność – Wolność – Prawa Człowieka zorganizowanej przez Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Tomaszowice.	25-26.09.2015 r.
19.	Europejskie Forum Cyberbezpieczeństwa CYBERSEC 2015 nt. strategicznych aspektów cyberbezpieczeństwa zorganizowane przez Instytut Kościuszki. Kraków.	26-28.09.2015 r.
20.	Konferencja nt. „Europejska konferencja o ochronie praw człowieka – nowe perspektywy i nowe wyzwania”, zorganizowana przez Wydział Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej i honorowym patronatem RPO. Warszawa.	30.09.2015 r.

Tabela 10. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w III kwartale 2015 r.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu z Ombudsmanami Austrii i Sekretarzem Generalnym Międzynarodowego Instytutu Ombudsmanów (I.O.I.). Wiedeń.	15-18.07.2015 r.
2.	Szkoła letnia praw człowieka zorganizowana przez Uniwersytet w Bristolu. Wielka Brytania.	09-14.08.2015 r.
3.	Szkolenie nt. możliwości wykorzystywania przez organy równościowe środków finansowych pochodzących z funduszy europejskich zorganizowane przez EQUINET. Sofia (Bułgaria).	02-04.09.2015 r.
4.	Szkolenie nt. prawa europejskiego z zakresu równości płci zorganizowane przez Akademię Prawa Europejskiego (ERA). Trier.	13-15.09.2015 r.

5.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z ekspertami w dziedzinie ochrony praw osób z niepełnosprawnościami z krajów Grupy Wyszehradzkiej i Bałkanów Zachodnich zorganizowane przez Biuro RPO i Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP. Warszawa.	14-15.09.2015 r.
6.	Posiedzenie Zarządu Stowarzyszenia EQUINET. Bruksela.	15-18.09.2015 r.
7.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w międzynarodowej konferencji nt. "Europe-Russia-Ukraine. Searching for a new european order" zorganizowanej przez Fundację im. Profesora Bronisława Geremka. Warszawa.	17.09.2015 r.
8.	Spotkanie ekspertów nt. Roli krajowych instytucji praw człowieka (NHRI) w zapewnieniu dostępu do sprawiedliwości". Colchester (Wielka Brytania);	20-24.09.2015 r.
9.	Posiedzenie Zarządu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) w Wiedniu. Austria.	22-24.09.2015 r.
10.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Zarifrem Alizoda Ombudsmanem Republiki Tadżykistanu oraz Kahramon Sanginov prawnikiem z Instytutu Praw Człowieka i koordynatorem programu "Open Society Institute". Warszawa.	26.09.2015 r.
11.	Spotkanie grupy roboczej Stowarzyszenia EQUINET – Equality Law. Bratysława.	27-29.09.2015 r.
12.	Spotkanie eksperckie nt. tymczasowego aresztowania zorganizowane przez Human Rights Implementation Centre of the University of Bristol i Open Society Justice Initiative. Londyn.	28-30.09.2015 r.
13.	Spotkanie Zastępczyni RPO z Anne Gaspard, Executive Director of the European Network of Equality Bodies EQUINET. Warszawa.	29.09.2015 r.
14.	Udział Zastępcy RPO w spotkaniu Ombudsmanów Grupy Wyszehradzkiej zorganizowane przez Ombudsmana Węgier. Wyszehrad.	30.09-02.10.2015 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Ministra Zdrowia (II.517.2681.2014) z dnia 1 lipca 2015 r. – w sprawie zasad funkcjonowania Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, osoba umieszczona w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym ma prawo, za zgodą kierownika placówki, do kontaktu z innymi osobami za pośrednictwem telefonu, za pomocą środków komunikacji elektronicznej oraz do kontaktu osobistego z osobami ją odwiedzającymi. Ustawodawca nie przewidział zatem żadnych form nadzorowania widzeń ani innych ograniczeń z tym związanych. Wobec powyższego trudno zaakceptować brak określenia zasad funkcjonowania Ośrodka, w tym wprowadzenia ograniczeń praw osób w nim umieszczonych. W szczególności dotyczy to nadzorowania widzeń przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska odnośnie stosowanej w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym praktyki dozoru widzeń i rozważenie podjęcia działań zmierzających do jej zapobieżenia.

Minister Zdrowia (15.07.2015 r.) poinformował, że odwiedziny pacjentów w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym odbywają się w obecności oddelegowanych funkcjonariuszy Służby Więziennej z uwagi na fakt, że pomieszczenie przeznaczone do odwiedzin nie jest objęte systemem monitoringu. Minister zapewnił, że podejmowane są starania, aby ta forma odwiedzin była jak najmniej uciążliwa dla pacjentów, jednak nie można zapominać, że pacjenci przebywający w Ośrodku to osoby niebezpieczne, z wieloletnią przeszłością więzienną, przejawiające głębokie zaburzenia osobowości i poprzez to stwarzające bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego przeciwko zdrowiu, życiu lub wolności seksualnej innych osób.

2. Ministra Edukacji Narodowej (VII.7037.34.2015) z dnia 1 lipca 2015 r. – w sprawie zasad finansowania młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Na podstawie skarg wpływających do Biura, Rzecznik Praw Obywatelskich powziął informację, iż w ostatnim czasie zmieniła się interpretacja przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym. Do tej pory młodzieżowe ośrodki wychowawcze w systemie informacji oświatowej wskazywały jako wychowanków nie tylko

młodzież przebywającą w placówce, ale także skierowaną do ośrodka. Dzięki takiemu rozwiązaniu, uzasadnionemu specyfiką działalności tego rodzaju placówek i stosunkowo dużą rotacją wychowanków, ośrodki mogły liczyć na większe dotacje – ich wysokość zależy bowiem przede wszystkim od liczby uczniów. Obecnie, mimo takiego samego brzmienia przepisów, ich interpretacja uległa zmianie. Za wychowanka MOW uznawana jest wyłącznie osoba nieletnia przyjęta do placówki i z dniem przyjęcia wpisana do księgi wychowanków, nie zaś osoba skierowana do młodzieżowego ośrodka wychowawczego. Obowiązujące przepisy nie przewidują możliwości finansowania osób niebędących wychowankami MOW-ów. Dyrektorzy placówek wskazują, że nie dotarli do nich żadne informacje o zmianach, natomiast obecnie placówki są zobowiązane do zwrócenia części wykorzystanej już dotacji. W ocenie skarżących zmiana zasad finansowania wpłynie negatywnie na jakość nauki, wychowania i opieki oferowanych przez MOW-y. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o udzielenie informacji na temat przyczyn zmiany interpretacji przepisów oraz działań podjętych w celu powiadomienia ośrodków o konieczności uwzględnienia tego faktu w dokumentacji.

Minister Edukacji Narodowej (18.08.2015 r.) wyjaśniła, że obowiązujące regulacje prawne dotyczące zasad przekazywania do systemu informacji oświatowej informacji o liczbie wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych funkcjonują w tym samym brzmieniu od czasu powrotu tych ośrodków do systemu oświaty w 2004 r. Zgodnie z obowiązującymi przepisami wychowankiem jest osoba przyjęta do placówki i wpisana z dniem przyjęcia do księgi wychowanków. Podstawą do naliczenia środków finansowych w postaci subwencji oświatowej dla młodzieżowych ośrodków wychowawczych jest liczba wychowanków wykazana w systemie informacji oświatowej.

Problem ujmowania w systemie informacji oświatowej wychowanków niedoprowadzonych do MOW, a w konsekwencji naliczania dla nich wag przeliczeniowych w algorytmie podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego został wyostrzony w związku z wynikami raportu specjalnego Centralnego Biura Antykorupcyjnego z 2 lutego 2012 r. We wnioskach raportu wskazano, że istniejące regulacje prawne dotyczące kierowania nieletnich do MOW stwarzają możliwość nieuzasadnionego wydatkowania środków publicznych, przy czym obowiązujące przepisy nie skłaniają dyrektorów ośrodków MOW do optymalizacji starań w celu zapobieżenia nieuzasadnionej nieobecności wychowanków. Problem ten został przedstawiony dyrektorom MOW podczas narady roboczej we wrześniu 2012 r. oraz kongresu dyrektorów MOW w październiku 2013 r.

3. Prezesa Krajowej Rady Notarialnej (VII.501.330.2014) z dnia 2 lipca 2015 r. – w sprawie obowiązku ujawniania Krajowej Radzie Notarialnej wysokości wynagrodzenia pobranego przez notariusza za dokonane czynności notarialne.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwracają się notariusze zgłaszając wątpliwości dotyczące zgodności z Konstytucją obowiązku ujawniania Krajowej

Radzie Notarialnej wysokości pobranego przez nich wynagrodzenia za dokonane czynności notarialne. Notariusze opłacają, na potrzeby organów samorządu, składki miesięczne, których wysokość ustala Krajowa Rada Notarialna w wydawanych corocznie uchwałach. W ocenie Rzecznika ujawnienie przez notariusza wysokości wynagrodzenia pobranego za dokonane czynności notarialne stanowi ingerencję w jego prawo do poszanowania życia prywatnego oraz autonomię informacyjną. Prawo do prywatności oraz ochrona autonomii informacyjnej nie mają charakteru absolutnego i mogą podlegać pewnym ograniczeniom. W razie kolizji różnych zasad i wartości wybór taki nie może być jednak dowolny, lecz powinien podlegać kontroli przy pomocy konstytucyjnie określonych środków ochrony praw i wolności. Ograniczenie prawa do prywatności notariuszy poprzez obowiązek ujawnienia wysokości pobranego przez nich wynagrodzenia za czynności notarialne wyrażony w uchwałach Krajowej Rady Notarialnej nie spełnia podstawowej przesłanki dopuszczającej wprowadzenie takiego ograniczenia, jaką jest forma ustawowa. Ustawa Prawo o notariacie nie przewiduje bowiem kompetencji Krajowej Rady Notarialnej do pozyskania i gromadzenia informacji o wysokości wynagrodzenia notariuszy w danym miesiącu, ani nie nakłada na notariuszy obowiązku ujawniania takich informacji. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

4. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (VII.534.18.2015) z dnia 2 lipca 2015 r. – w sprawie problemów z uzyskaniem świadczeń w sytuacji urodzenia martwego dziecka, którego płci nie da się ustalić.

Treść odpowiedzi otrzymanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na wystąpienie z dnia 19 lutego 2015 r. w sprawie świadczeń dla kobiet, które urodziły martwe dziecko, którego płci nie da się ustalić, nie przyniosła oczekiwanego rozwiązania problemu sygnalizowanego w wystąpieniu. W wystąpieniu Rzecznik podkreślał, że w przypadkach podawanych przez skarżących nie można sporządzić aktu urodzenia z uwagi na niemożliwość określenia płci dziecka, a więc elementu obligatoryjnego przy sporządzeniu tego aktu stanu cywilnego. Brak możliwości określenia płci dziecka uniemożliwia uzyskanie dokumentu niezbędnego do ubiegania się o skrócony urlop macierzyński, zasiłek macierzyński, czy też zasiłek pogrzebowy. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwraca się z prośbą o rozważenie zmiany przepisów tak, aby opisane w nich świadczenia możliwe były do udzielenia w razie przedstawienia karty zgonu dziecka, analogicznie do rozwiązania przyjętego w ustawie o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (17.08.2015 r.) podtrzymał wyjaśnienia przedstawione w odpowiedzi z dnia 9 kwietnia 2015 r. na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich. Kwestia określenia płci dziecka w akcie urodzenia dziecka martwego, jak również odmowa sporządzenia aktu urodzenia dziecka, z uwagi na brak możliwości ustalenia płci dziecka, wynikają z przepisów Prawa o aktach stanu cywilnego, co pozostaje we właściwości Ministra Spraw

Wewnętrznych i nie leży w kompetencji zarówno Ministra Zdrowia, jak również Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

5. Ministra Finansów (VII.501.88.2015) z dnia 6 lipca 2015 r. – w sprawie identyfikacji głosowej podatników dzwoniących na Krajową Informację Podatkową.

Rzecznik Praw Obywatelskich podjął na podstawie publikacji prasowych sprawę planowanego wdrożenia w ramach Krajowej Informacji Podatkowej systemu rozpoznawania głosu osób dzwoniących. System informacji ma umożliwiać zbieranie próbek głosu i uwierzytelnianie biometryczne dzwoniących. Zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej. Gromadzone dane w postaci próbek głosu będą stanowiły dane osobowe, których przetwarzanie zostało objęte szczególną ochroną. Każda ingerencja w autonomię informacyjną jednostek musi spełniać wymogi określone w Konstytucji. Warunkiem przetwarzania danych przez władze publiczne jest ich niezbędność w demokratycznym państwie prawa, adekwatność zakresu gromadzonych danych dla określonych celów oraz ustawowa forma regulacji upoważniającej dany organ do przetwarzania danych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie wyjaśnień w opisanej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (09.09.2015 r.) poinformował, że uruchomienie Systemu Informacji Telefonicznej związane jest z modernizacją infolinii Krajowej Informacji Podatkowej. System Informacji Telefonicznej uruchomiony w dniu 5 sierpnia 2015 r. ma usprawnić obsługę podatników i pracowników urzędów skarbowych. Jednym z modułów omawianego Systemu jest możliwość zastosowania nowoczesnej technologii biometrycznej weryfikacji głosu osoby dzwoniącej. Pilotażowo metoda biometryczna będzie zastosowana wobec pracowników urzędów skarbowych, którzy w ramach wdrażanej usługi wsparcia merytorycznego dla urzędów skarbowych kontaktują się z infolinią KIP. Proponowany sposób uwierzytelniania ułatwi kontakt z konsultantami infolinii. Pracownicy urzędów skarbowych będą mieli do wyboru biometryczną autoryzację głosem lub przy pomocy standardowego PIN-u. W trakcie przechowywania danych biometrycznych zachowane będą w trakcie pilotażu wysokie standardy bezpieczeństwa. Zastosowanie metody biometrycznej w przyszłości w kontaktach podatnika z infolinią Krajowej Informacji Podatkowej w celu uwierzytelnienia się i uzyskania dostępu do indywidualnych informacji będzie przedmiotem analizy i odrębnej decyzji.

6. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (VII.501.80.2015) z dnia 7 lipca 2015 r. – w sprawie zakresu danych umieszczanych na bilecie okresowym.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi w sprawie zakresu danych zbieranych przez przewoźników w celu wydania biletu okresowego. Podstawa prawna do zamieszczania danych osobowych na bilecie lub zapisania ich w pamięci

elektronicznej biletu wynika z przepisów ustawy Prawo przewozowe. Wątpliwości Rzecznika budzi treść przepisu ustawy, który uprawnia do umieszczenia na bilecie innych informacji, oprócz danych enumeratywnie wymienionych w ustawie, w tym danych osobowych pasażera, jeżeli jest to niezbędne dla przewoźnika lub organizatora w regularnym przewozie osób. Z uwagi na konstytucyjny standard autonomii informacyjnej obywateli, regulacja ustawowa powinna zawierać szczegółowy i wyraźnie sprecyzowany katalog danych osobowych, których przetwarzanie przy sprzedaży biletu jest możliwe. Opisany problem był podnoszony już w 2012 roku przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w wystąpieniu do Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej. W odpowiedzi Ministerstwa zostało wskazane, że umieszczanie na bilecie takich danych osobowych jak numer PESEL nie wydaje się być uzasadnione. Problem ten miała rozwiązać nowelizacja Prawa przewozowego poprzez wprowadzenie zamkniętego katalogu danych zamieszczanych na bilecie. Z uwagi na nadal niezmienione brzmienie przepisu Prawa przewozowego, Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o przedstawienie stanowiska w sprawie, a w razie podzielenia oceny Rzecznika, o podjęcie działań w celu znowelizowania ustawy Prawo przewozowe.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (30.07.2015 r.) zgodziła się z opinią, że wymóg umieszczania na bilecie okresowym innych danych osobowych niż niezbędne dla przewoźnika nie znajduje uzasadnienia ze względu na cel gromadzenia tych danych przez administratora, jakim jest możliwość identyfikacji osoby uprawnionej do posługiwania się biletami. W związku z powyższym, za zasadną należy uznać propozycję doprecyzowania ustawy Prawo przewozowe, poprzez zamieszczenie zamkniętego i wyraźnie sprecyzowanego katalogu danych osobowych, które przewoźnik będzie mógł przetwarzać przy sprzedaży biletu. Niemniej jednak, podjęcie decyzji co do wszczęcia działań legislacyjnych w celu zmiany przepisów w ramach ewentualnej kompleksowej nowelizacji tej ustawy będzie możliwe dopiero w następnej kadencji Parlamentu.

7. Ministra Spraw Wewnętrznych (KMP.570.36.2014) z dnia 10 lipca 2015 r. – w sprawie kontroli osobistych w policyjnych izbach dziecka oraz w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Przedstawiciele Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji”, którego funkcję powierzono Rzecznikowi Praw Obywatelskich, przeprowadzają prewencyjne wizytacje m.in. policyjnych izb dziecka oraz pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w jednostkach organizacyjnych Policji. Podczas wizytacji okazało się, że powszechną praktyką w tego typu jednostkach jest rozbieranie zatrzymanych do naga i poddanie ich sprawdzeniu. Z wyjaśnień funkcjonariuszy wynika, że przeprowadzenie takiego sprawdzenia jest niezbędne ze względu na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa zatrzymanego oraz całej jednostki. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich sygnalizował już w grudniu

2014 r. w wystąpieniu do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, że zagadnienie określenia zakresu czynności szczegółowego sprawdzenia ma charakter systemowy. Zaznaczył pilną potrzebę uregulowania w ustawie kontroli osobistej osób umieszczanych w policyjnych izbach dziecka oraz w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Obecny sposób dokonywania sprawdzenia ingeruje w konstytucyjnie chronione prawo do nietykalności i wolności osobistej, którego ograniczenie lub pozbawienie może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Policja powinna być uprawniona do wykonywania szczegółowych kontroli, w celu odebrania przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych. Nie może się to jednak odbywać bez właściwej, z punktu widzenia standardu konstytucyjnego, podstawy prawnej. W odpowiedzi z dnia 2 kwietnia 2015 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych podzielił stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich. Wskazał również, że omawiana materia została uwzględniona w treści projektu założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o Policji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, na jakim etapie jest proces legislacyjny w zakresie opisywanych zmian.

Minister Spraw Wewnętrznych (12.08.2015 r.) podzielił stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, że kontrola osobista powinna odbywać się tylko w uzasadnionych przypadkach wynikających z konieczności zachowania bezpieczeństwa, a kwestie te powinny być uregulowane w aktach prawnych rangi ustawowej. W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych trwają obecnie prace nad projektem założeń projektu ustawy o Policji mające na celu m.in. uregulowanie na poziomie ustawy dokonywania kontroli osobistych. Z uwagi na kompleksowy charakter planowanych zmian w ustawie o Policji, prace nad założeniami prowadzone są przez Zespół do spraw opracowania projektu założeń projektu ustawy o Policji.

8. Ministra Sprawiedliwości (II.517.1812.2014) z dnia 10 lipca 2015 r. – w sprawie odpłatnego zatrudniania skazanych.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje wnioski skazanych, niejednokrotnie posiadających zobowiązania alimentacyjne, w których wskazują na brak możliwości wykonywania odpłatnej pracy w czasie pobytu w zakładzie karnym. Zgodnie z danymi statystycznymi opublikowanymi na stronie internetowej Służby Więziennej liczba skazanych i ukaranych zatrudnionych odpłatnie zdecydowanie zmniejszyła się po wejściu w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 lutego 2010 r. (sygn. akt P 20/09). Zdaniem Rzecznika obecna sytuacja jest konsekwencją zmiany przepisów kodeksu karnego wykonawczego, zgodnie z którymi wynagrodzenie przysługujące skazanemu zatrudnionemu w pełnym wymiarze czasu pracy ustala się w sposób zapewniający osiągnięcie kwoty co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, przy przepracowaniu pełnego miesięcznego wymiaru czasu pracy lub

wykonaniu pełnej miesięcznej normy pracy. W wypadku przepracowania niepełnej miesięcznej normy czasu pracy lub niewykonania pełnej miesięcznej normy pracy wynagrodzenie wypłaca się proporcjonalnie do ilości czasu pracy lub wykonanej normy pracy. W razie zatrudnienia skazanego w niepełnym wymiarze czasu pracy najniższe wynagrodzenie ustala się w kwocie proporcjonalnej do liczby godzin zatrudnienia, biorąc za podstawę kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę. Powołana regulacja spowodowała problemy w pozyskaniu dla skazanych podmiotów zainteresowanych ich zatrudnieniem. Wprowadzenie dodatkowych instrumentów zachęcających poszczególne podmioty do zatrudnienia skazanych nie przyniosło oczekiwanego rezultatu. Wydaje się, że ustawodawca, wykonując obowiązek dostosowania systemu prawa do treści wspomnianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, mógł rozważyć również inne rozwiązania prawne niż przyjęcie, że skazany nie może otrzymać niższego wynagrodzenia za pracę niż minimalne wynagrodzenie, przy jednoczesnej zgodności przepisów z Konstytucją RP i orzeczeniem Trybunału. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy legislacyjnej mającej na celu doprowadzenie do zwiększenia poziomu odpłatnego zatrudniania skazanych.

Minister Sprawiedliwości (20.08.2015 r.) potwierdził, że w związku z nowelizacją przepisów kodeksu karnego wykonawczego zmniejszyła się liczba podmiotów zewnętrznych zainteresowanych kontynuacją zatrudniania skazanych. Podobnie zmniejszeniu uległa liczba skazanych zatrudnionych odpłatnie przez podmioty zewnętrzne. Służba Więzienna podjęła działania mające powstrzymać spadek liczby miejsc pracy dla osadzonych m.in. poprzez promocję zatrudnienia skazanych oraz wprowadzenie możliwości skorzystania przez przedsiębiorców z Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywieziennych Zakładów Pracy, co ograniczałoby skutki wzrostu kosztów pracy. Stworzenie dla przedsiębiorców systemu zachęt i udogodnień nie spowodowało dotychczas znacznego wzrostu poziomu odpłatnego zatrudnienia skazanych. Działania te mają charakter długofalowy i ich ewentualną skuteczność będzie można zweryfikować dopiero po upływie dłuższego okresu. Ponadto Minister zauważył, że celowym byłoby powołanie międzyresortowego zespołu z udziałem nie tylko przedstawicieli resortu sprawiedliwości i Służby Więziennej, ale również Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwa Gospodarki dla wypracowania planu działań mających na celu zwiększenie aktywizacji zawodowej osób skazanych.

9. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (VII.7202.22.2015) z dnia 14 lipca 2015 r. – w sprawie pomocy finansowej dla rolników.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi związane z przyznawaniem pomocy finansowej na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie stawek dopłat do 1 ha powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany. Skarżący zwracają uwagę na wprowadzenie nowych rozwiązań w czasie trwania naboru wniosków o tego rodzaju dopłaty. Zmiana dotyczy istotnej kwestii stawek dopłat do 1 ha

powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany. Wysokość dopłat wypłacanych w tym samym roku z tej samej puli środków będzie zróżnicowana ze względu na moment wydania decyzji w sprawie udzielenia tego rodzaju dopłat unijnych. Zdaniem Rzecznika nie można podzielić poglądu zaprezentowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, że wejście w życie zmian w rozporządzeniu Rady Ministrów nie dokonało zróżnicowania wśród starających się o pomoc finansową rolników, ponieważ rozporządzenie weszło w życie w trakcie trwania naboru wniosków o przyznanie pomocy finansowej. Wątpliwości natury konstytucyjnej budzi wprowadzenie nowych stawek dopłat w czasie trwania okresu, w którym następowało składanie wniosków o dopłaty. Zgodnie z postanowieniami Konstytucji RP, wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Możliwość korzystania z konstytucyjnego prawa czy wolności może podlegać ograniczeniu, ale nie może być to ograniczenie wprowadzone arbitralnie. Jednym z podstawowych aspektów zasady prawidłowej legislacji jest zaufanie obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. W tym kontekście Rzecznik krytycznie ocenia z punktu widzenia standardów konstytucyjnych niezamieszczenie w rozporządzeniu przepisów intertemporalnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (06.08.2015 r.) wyjaśnił, że dopłaty do 1 ha powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany są w całości wypłacane ze środków budżetu państwa w ramach dozwolonej pomocy de minimis i nie są dopłatami unijnymi. Stawki omawianych dopłat określono na poziomie umożliwiającym udzielenie dopłat wszystkim wnioskodawcom w ramach kwoty zaplanowanej na ten cel w ustawie budżetowej na 2015 rok. Kwota ta, ze względu na trudną sytuację budżetową, nie może zostać zwiększona. Celem wprowadzenia dopłat była poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych dostępnych na rynku poprzez zachęcenie rolników do stosowania kwalifikowanego materiału siewnego. Mechanizmem dopłat objęto wymienione w rozporządzeniu ważne gospodarczo gatunki, w których wymiana materiału siewnego utrzymuje się na niezadawalającym poziomie. Zdaniem Ministra omawianej w wystąpieniu zmiany przepisów powszechnie obowiązujących nie sposób rozpatrywać przez pryzmat zasady równości w rozumieniu przyjętym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego.

10. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.6121.2014) z dnia 17 lipca 2015 r. – w sprawie zapewnienia właściwych warunków utrzymania higieny osobistej w jednostkach penitencjarnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzega poprawę warunków sanitarno-higienicznych osób pozbawionych wolności i docenia zaangażowanie Służby Więziennej w zapewnienie osadzonemu odpowiednich standardów. Niemniej jednak są jeszcze jednostki penitencjarne, w których problem braku poszanowania praw do prywatności nie został całkowicie rozwiązany. W ocenie Rzecznika w celach,

w których umywalka znajduje się poza wydzielonym pełną, trwałą zabudową kącikiem sanitarnym i jest ona jedynym tego typu urządzeniem w pomieszczeniu, osadzeni nie mają zapewnionych warunków intymności podczas wykonywania czynności związanych z utrzymaniem higieny osobistej. Przepis rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności zawiera sformułowanie „niezbędne urządzenia sanitarne”. Powszechnie uznaje się, że do niezbędnych urządzeń sanitarnych należy również umywalka, zatem i ona powinna być usytuowana w sposób zapewniający niekrępujące jej użytkowanie. W ocenie Rzecznika nie można zgodzić się z poglądem prezentowanym przez kierowników jednostek penitencjarnych i dyrektorów okręgowych Służby Więziennej, że wystarczające jest zapewnienie prawa do intymności w czasie korzystania przez osadzonych z ciepłej kąpeli. Codzienne czynności związane z utrzymaniem czystości ciała, realizowane w celi mieszkalnej, również powinny odbywać się w warunkach zapewniających każdemu osadzonemu minimum intymności. Trudno zaś przyjąć, że brak umywalki w kąciku sanitarnym, a umiejscowienie jej w celi mieszkalnej, spełnia te wymogi. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia działań w celu zapewnienia wszystkim osadzonym właściwych warunków utrzymania higieny osobistej.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (03.08.2015 r.) wyjaśnił, że umywalka umieszczona zarówno w węźle sanitarnym, jak i poza nim, co dopuszcza przepis wytycznych Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 4 października 2011 r. w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych, przeznaczona jest do realizacji czynności higienicznych, które nie wymagają zachowania intymności. Czynności związane z utrzymaniem higieny intymnych części ciała osadzony może dokonywać podczas korzystania z przysługującej kąpeli, które w większości jednostek odbywają się w łaźniach zbiorowych, co w sposób oczywisty wyklucza intymność oraz w zabudowanym kąciku sanitarnym, z użyciem miski, która zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie warunków bytowych osób pozbawionych wolności w zakładach karnych i aresztach śledczych znajduje się na wyposażeniu celi mieszkalnej. Dyrektor Generalny Służby Więziennej dodał w odpowiedzi, że przedstawione stanowisko nie kwestionuje zasadności podejmowanych przez Służbę Więzienną działań zmierzających do zapewnienia osadzonym wyższych standardów służących utrzymaniu higieny osobistej.

11. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.620.2015) z dnia 17 lipca 2015 r. – w sprawie udzielania tzw. przepustek losowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich porusza w wystąpieniu zagadnienia dotyczące udzielania przepustek losowych skazanym zakwalifikowanym do odbywania kary w zakładach typu półotwartego i otwartego (korzystającym dotąd z wielu przywilejów „wolnościowych”) lub którym do końca kary pozbawienia wolności pozostał krótki okres czasu, a odmówiono im udzielenia przepustki, bądź też

przebiegała ona w reżimach ochronnych, nie zawsze przystających do zaistniałych okoliczności. Zdaniem Rzecznika, w decyzji dyrektora o udzieleniu przepustki losowej powinien być określony pełen zakres i sposób realizacji konwoju, tak aby już w momencie otrzymania decyzji osadzeni byli świadomi wszystkich konsekwencji wiążących się z realizacją przepustki. Rzecznik otrzymuje skargi osadzonych dotyczące odmowy udzielenia przepustki losowej z uwagi na szczególnie ważne dla skazanego wydarzenia rodzinne takie jak chrzciny, pierwsza komunia dziecka, ślub lub narodziny dziecka. Zdaniem dyrektorów jednostek penitencjarnych nie jest to okoliczność stanowiąca przesłankę do udzielenia tzw. przepustki losowej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie warunków i sposobów udzielenia przepustek losowych oraz rozważenie potrzeby ponownego zapoznania dyrektorów jednostek penitencjarnych ze stanowiskiem Ministra Sprawiedliwości dotyczącym właściwej interpretacji pojęcia „wypadki szczególnie ważne dla skazanego” określonego w przepisie kodeksu karnego wykonawczego.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (17.08.2015 r.) nie podzielił wątpliwości wyrażonych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Zdaniem Dyrektora Generalnego trudno zgodzić się ze stwierdzeniem że w decyzji dyrektora o udzieleniu przepustki losowej powinien być określony pełen zakres i sposób realizacji konwoju. Wszyscy funkcjonariusze biorący udział w realizacji konwoju są zobligowani do nieudzielania osobom postronnym informacji na temat sposobu jego przebiegu. Są to standardowe procedury bezpieczeństwa i ich naruszenie mogłoby spowodować zagrożenie dla funkcjonariuszy realizujących konwój. Decyzja o rodzaju zastosowanych środków ochrony nie może być interpretowana jako szykanowanie osadzonego. Jej celem jest wyłącznie zapewnienie bezpieczeństwa konwojowania. W każdym przypadku uwzględniane są indywidualne cechy osadzonego oraz poziom jego demoralizacji, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowej realizacji udzielonego zezwolenia. Zdaniem Centralnego Zarządu Służby Więziennej treść skierowanego w tej sprawie pisma z dnia 20 marca 2014 r. do Dyrektorów Okręgowych Służby Więziennej w sposób wyczerpujący i jednoznaczny wskazuje, że wnioski skazanych powinny być rozpatrywane zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie standardami oraz winny uwzględniać przesłanki humanitarne, które są znane i stosowane przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, a ich nieodłączną częścią jest poszanowanie prawa skazanego do życia prywatnego i rodzinnego.

12. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7006.76.2015) z dnia 20 lipca 2015 r. – w sprawie zapewnienia skutecznej ochrony praw właścicieli do zagospodarowania nieruchomości.

Do Rzecznika wpływają skargi na regulację przewidzianą w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Kwestionowany przepis stanowi, że jeżeli wniosek o ustalenie warunków zabudowy dotyczy obszaru, w odniesieniu do którego istnieje obowiązek sporządzenia planu miejscowego, postępowanie

administracyjne w sprawie ustalenia warunków zabudowy zawiesza się do czasu uchwalenia planu. Istota zarzutów podnoszonych przez skarżących sprowadza się do utrzymywania przez ustawodawcę niekonstytucyjnego stanu prawnego, w którym inwestor, nawet bezterminowo, może zostać pozbawiony – na skutek bezczynności planistycznej gminy – prawa zagospodarowania nieruchomości. Za ten stan rzeczy, skutkujący paraliżem inwestycyjnym, skarżący w równym stopniu przypisują odpowiedzialność ustawodawcy i gminom, które nie realizują obowiązków planistycznych. Rzecznik Praw Obywatelskich nie kwestionuje dopuszczalności zastosowania instytucji zawieszenia postępowania w sprawie ustalenia warunków zabudowy. Biorąc jednak pod uwagę wieloletnie zaniechania gmin w uchwalaniu planów zagospodarowania przestrzennego, w sytuacji gdy właściciele nieruchomości nie dysponują żadnymi środkami prawnymi umożliwiającymi efektywne zwalczenie przewlekłości planistycznej gmin, prawo nie może akceptować stanu, w którym przez wiele lat z powodu bezczynności gminy właściciele pozbawieni są prawa zagospodarowania nieruchomości, a ich ewentualna działalność inwestycyjna ulega całkowitemu zablokowaniu. Wobec bezczynności gminy, skutkiem ułomnych rozwiązań prawnych może być zamrożenie działalności inwestycyjnej na obszarze objętym obowiązkiem uchwalenia planu, a w konsekwencji naruszenie przepisów Konstytucji RP, a także Protokołu Nr 1 do Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Obywatela. W ocenie Rzecznika optymalnym rozwiązaniem byłaby taka zmiana przepisów, która zapewni równowagę między interesem jednostki a interesem publicznym powodując odblokowanie inwestycyjne nieruchomości poprzez wprowadzenie mechanizmów obligujących gminy do niezwłocznego uchwalania planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach, w odniesieniu do których istnieje obowiązek sporządzenia planu lub ustanowienie maksymalnego okresu zawieszenia postępowania w sprawie ustalenia warunków zabudowy. Gdyby postulowane rozwiązanie nie było możliwe, rozważyć należałoby wprowadzenie mechanizmu rekompensat za uniemożliwienie korzystania z przedmiotu własności. Rzecznik Praw Obywatelskich postuluje uwzględnienie przedstawionych zastrzeżeń w toku trwających prac nad nowelizacją ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i zapewnienie skutecznej ochrony praw właścicieli nieruchomości.

13. Ministra Obrony Narodowej (III.7042.16.2015) z dnia 20 lipca 2015 r. – w sprawie refundacji kosztów nauki żołnierzy zawodowych w uczelniach wojskowych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócili się z prośbą o pomoc żołnierze zawodowi wytypowani na niestacjonarne studia pierwszego stopnia w uczelniach wojskowych. W opinii żołnierzy fakt wytypowania ich przez macierzyste jednostki wojskowe jest równoznaczny z przyjęciem przez te jednostki zobowiązania do ponoszenia kosztów studiów. Tymczasem wnioski o refundację złożone do dowódców jednostek zostały rozpatrzone odmownie. W uzasadnieniu wskazano na brak podstaw prawnych do zwrotu pieniędzy. Zgodnie z przepisami żołnierzy

zawodowy może wystąpić do dowódcy jednostki wojskowej z wnioskiem o udzielenie pomocy w związku z pobieraniem nauki. Pomoc może być udzielona wyłącznie w przypadkach, gdy poziom i kierunek nauki są zbieżne z wymaganiami kwalifikacyjnymi na zajmowanym lub na planowanym do wyznaczenia stanowisku słuźbowym. Dowódcą jednostki wojskowej ustala, czy żołnierz zawodowy spełnia ustawowe warunki do udzielenia pomocy w związku z pobieraniem przez niego nauki. W opinii Rzecznika decyzja odmawiająca udzielenia pomocy finansowej powinna być znana kandydatom zanim ponieśli koszty związane z rozpoczęciem studiów. Otrzymanie takiej informacji po podjęciu nauki postawiło w trudnej sytuacji żołnierzy oraz ich rodziny. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Obrony Narodowej (03.08.2015 r.) wyjaśnił, że sytuacja żołnierzy zawodowych, w szczególności korpusu szeregowych zawodowych, którzy podjęli niestacjonarne studia I stopnia, jest znana w resorcie obrony narodowej. Zasady udzielenia pomocy w związku z pobieraniem nauki przez podoficerów i szeregowych zawodowych wynikają z przepisów ustawy o słuźbie wojskowej żołnierzy zawodowych, a nie z decyzji Nr 5/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 stycznia 2013 r. w sprawie naboru na niestacjonarne studia pierwszego stopnia dla podoficerów i szeregowych zawodowych w roku akademickim 2012/2013. Informacje o udzielaniu pomocy na naukę zawarte w tej decyzji miały na celu przygotowanie organów wojskowych do podjęcia działań w celu zabezpieczenia środków budżetowych na ewentualne udzielenie pomocy finansowej na naukę, jeżeli zainteresowani żołnierze będą spełniali kryteria określone w obowiązujących wówczas przepisach ustawy o słuźbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej w sprawie nauki żołnierzy zawodowych i kandydatów na żołnierzy zawodowych. Odebranie powyższego przez podoficerów i szeregowych zawodowych jako deklaracja udzielenia pomocy wszystkim zainteresowanym żołnierzom nie znajdowało podstaw prawnych. Resort obrony narodowej doceniając wysiłek żołnierzy, którzy podejmują trud podnoszenia kwalifikacji bez wsparcia finansowego wojska, zainicjował wdrożenie rozwiązań prawnych, stanowiących realną pomoc tym żołnierzom. Nowelizacja ustawy umożliwiła żołnierzom zawodowym pobierającym naukę na własny koszt, którzy nie spełniają wymogów do uzyskania pomocy finansowej ze strony organów wojskowych, mogą za zgodą dowódcy jednostki wojskowej korzystać z urlopu szkoleniowego. Nadal prowadzone są działania w celu wypracowania optymalnych warunków w omawianym zakresie.

14. Prezesa Rady Ministrów (VIII.816.4.2014) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie przyspieszenia prac nad uruchomieniem całodobowego telefonu pomocowego dla kobiet – ofiar przemocy.

Rzecznik Praw Obywatelskich, wykonując zadania dotyczące realizacji zasady równego traktowania wynikające z ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, szczególną uwagę poświęca

problemowi przemocy ze względu na płeć i skutecznemu przeciwdziałaniu temu zjawisku. Już w 2013 r. Rzecznik Praw Obywatelskich rekomendowała udostępnienie ogólnokrajowego, całodobowego, bezpłatnego telefonu dla kobiet – ofiar przemocy, w celu udzielania porad oraz umożliwienia powiadomienia odpowiednich służb w sytuacjach nagłych, zagrażających życiu lub zdrowiu. Jak wynika z informacji przedstawionych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, utworzenie całodobowej, bezpłatnej, ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie i ze względu na płeć przewiduje Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Rzecznik Praw Obywatelskich apeluje o przyspieszenie uruchomienia takiej infolinii, zwłaszcza wobec uznania obecnie dostępnych w tym zakresie rozwiązań za niewystarczające. Do ustanowienia ogólnokrajowego, całodobowego, bezpłatnego telefonu zaufania udzielającego porad z zachowaniem poufności lub anonimowości osób dzwoniących zobowiązuje Polskę Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie takiego zaplanowania środków budżetowych, aby uruchomienie bezpłatnej infolinii dla kobiet, ofiar przemocy domowej ze względu na płeć i ofiar przemocy domowej, nastąpiło w najwcześniejszym możliwym terminie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (09.09.2015 r.) poinformował, że zgodnie z uchwałą nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie na lata 2014-2020 utworzenie całodobowej, bezpłatnej ogólnopolskiej linii telefonicznej dla ofiar przemocy w rodzinie i ze względu na płeć zostało zlecone ministrowi właściwemu do spraw zdrowia przy wsparciu Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA). Środki finansowe na funkcjonowanie infolinii nie pochodzą z budżetu Ministra Zdrowia, a są przekazywane przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Zadaniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej jest koordynacja programu na szczeblu centralnym i od jego decyzji oraz przekazania środków finansowych na ten cel będzie uzależnione wcześniejsze funkcjonowanie w pełnym zakresie omawianej infolinii. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zapewnia o swojej gotowości prowadzenia całodobowego Telefonu dla kobiet ofiar przemocy już od 2016 r. Aktualnie, w ramach Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, od poniedziałku do soboty w godz. 8.00-22.00, a w niedziele i święta w godz. 8.00-16.00, funkcjonuje telefon dla ofiar przemocy w rodzinie. Obsługują go konsultanci przygotowani do pracy z osobami doznającymi przemocy w rodzinie. PARPA współpracuje także z osobami, które biegle posługują się językiem migowym. W związku z powyższym istnieje możliwość zapewnienia dostępu do konsultacji osobom głuchym doznającym przemocy, jednak wymaga to dodatkowego nakładu finansowego związanego z uruchomieniem wideotelefonu dla osób głuchych.

15. Prezesa Rady Ministrów (V.7011.60.2015) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego zasad finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 26 października 2010 r. (sygn. akt K 58/07) orzekł o niekonstytucyjności przepisu art. 82 ust. 2 w związku z art. 86 ust. 1 pkt 1 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w zakresie, w jakim określa zobowiązanie budżetu państwa do finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne wszystkich wskazanych w nim rolników i ich domowników, podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, prowadzących działalność rolniczą bez względu na wysokość osiągniętych przez nich przychodów. Wymieniony w wyroku przepis stracił moc obowiązującą z upływem 15 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP, czyli w dniu 3 lutego 2012 r. W uzasadnieniu wyroku Trybunał zaznaczył, że doprowadzenie do stanu zgodnego z Konstytucją wymaga podjęcia przez ustawodawcę prac wykraczających poza ustawę o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zdaniem Trybunału ustawodawca, dokonując zmian prawnych, winien uwzględnić, że kwestia zakresu i form współuczestnictwa ubezpieczonych rolników w finansowaniu systemu ochrony zdrowia powinna być oparta na zasadzie powszechności i dostosowania do reguł ogólnych tego systemu, ale też powinna uwzględniać sytuację gospodarczą i możliwości finansowe uczestników systemu ubezpieczeń zdrowotnych ze środków publicznych, zarówno płatników składek, jak i budżetu państwa partycypującego w finansowaniu systemu. Z dniem 1 lutego 2012 r. w ustawie o składkach na ubezpieczenie zdrowotne rolników za 2012 r. wprowadzono nowe zasady ustalania i opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników, decydując się na rozwiązanie o charakterze tymczasowym i częściowym. W uzasadnieniu projektu ustawy ustawodawca przyznał, że rozwiązanie docelowe wymaga dalszych działań, w tym przebudowy systemu podatkowego rolników. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o wgląd Prezesa Rady Ministrów w stan zaawansowania prac legislacyjnych nad przygotowaniem rozwiązań prawnych dotyczących wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zasad finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników.

Minister Zdrowia (26.08.2015 r.) poinformował, że obecne rozwiązania dotyczące składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników działają od 2012 r. bez zakłóceń, a ściągalność składek jest wysoka. Wobec sygnalizowanej przez Ministerstwo Finansów oraz Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi niemożliwości określenia dochodów poszczególnych rolników i naliczenia od nich składek na powszechne ubezpieczenie zdrowotne, ewentualne wprowadzenie rozwiązań alternatywnych do obecnie obowiązujących wydaje się niecelowe, gdyż generowałoby jedynie dodatkowe koszty administracyjne po stronie KRUS związane z ich wdrożeniem. Dlatego na obecnym etapie za racjonalne należałoby uznać, aby obowiązujące rozwiązania dotyczące składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników wprowadzić do ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej

finansowanych ze środków publicznych. Nie zamyka to możliwości ich zmiany w przypadku osiągnięcia istotnego postępu w zakresie ustalania rzeczywistych dochodów rolników.

16. Ministra Zdrowia (V.7016.35.2014) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie realizacji Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Rzecznik Praw Obywatelskich z obawą obserwuje pogarszającą się sytuację w dziedzinie psychiatrii. Dużym rozczarowaniem okazał się Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego. Samo przyjęcie Programu, bez przygotowania koniecznych zmian legislacyjnych i zabezpieczenia środków budżetowych na realizację wyznaczonych w tym dokumencie celów, nie przyczyniło się do poprawy warunków, w jakich obecnie świadczona jest opieka psychiatryczna. Wnioski te wynikają zarówno z wyników prowadzonych przez Rzecznika wizytacji w szpitalach psychiatrycznych, jak też ustaleń z kontroli przeprowadzonej przez NIK w zakresie przestrzegania praw pacjenta w lecznictwie psychiatrycznym. Badania te jednoznacznie wskazują, że ta dziedzina ochrony zdrowia jest trwale niedofinansowana, a brak odpowiednich nakładów finansowych w sposób widoczny wpływa na warunki leczenia w szpitalach psychiatrycznych oraz na stan przestrzegania praw pacjentów tych szpitali. Zakres toczących się prac nad Narodowym Programem Zdrowia, a w szczególności fakt, że Program ten ma zawierać również wytyczne dla ochrony zdrowia psychicznego wskazuje, że osobny program dla psychiatrii nie będzie kontynuowany. Istnieje zatem ryzyko, że konieczność reformy ochrony zdrowia psychicznego i poprawy warunków świadczenia usług przez szpitale, a także silna potrzeba stworzenia, w zasadzie od podstaw, systemu pozaszpitalnej opieki psychiatrycznej zjedną na dalszy plan wśród innych potrzeb związanych z ochroną zdrowia i rynkiem usług medycznych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o dokonanie ponownej analizy skutków, jakie przyniesie likwidacja osobnego programu naprawczego dla psychiatrii.

17. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7064.128.2015) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie braku uprawnienia rodzica samotnie wychowującego dziecko do świadczenia rodzinnego.

Analiza przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych wskazuje na nierówne traktowanie osób samotnie wychowujących dziecko w dostępie do zasiłku rodzinnego, gdyż wyłącza z kręgu osób uprawnionych do uzyskania świadczenia tych samotnych rodziców, którzy prawo dziecka do alimentów od drugiego rodzica dokumentują np. ugodą sądową, zamiast wyrokiem sądu, a jednocześnie znajdują się w trudnej sytuacji materialnej warunkującej prawo do świadczeń rodzinnych. Celem zasiłku rodzinnego jest udzielenie rodzinie dysponującej niskimi dochodami wsparcia poprzez częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Zdaniem Rzecznika brak jest uzasadnienia do utrzymywania regulacji wykluczającej osoby dysponujące innym tytułem dotyczącym zobowiązania alimentacyjnego z prawa do

ubiegania się o świadczenia rodzinne. Należałoby rozważyć możliwość wprowadzenia do ustawy o świadczeniach rodzinnych podstawy prawnej umożliwiającej uzyskanie prawa do zasiłku rodzinnego rodzicowi samotnie wychowującemu dziecko, który dysponuje innym niż wyrok sądu dokumentem poświadczającym ustalenie zobowiązania alimentacyjnego drugiego rodzica względem dziecka. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w kwestii zmiany kwestionowanej regulacji prawnej.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (12.08.2015 r.) poinformował, że w jego ocenie nie ma konieczności zmiany przepisów obowiązujących w omawianym zakresie. Zgodnie z założeniami ustawodawcy, zasiłek rodzinny jest przyznawany dopiero po wyczerpaniu dochodzenia świadczeń alimentacyjnych od drugiego z rodziców. Natomiast użyte w ustawie o świadczeniach rodzinnych sformułowanie o zasądzonym świadczeniu alimentacyjnym nie oznacza, że jedynie uzyskanie orzeczenia sądowego w formie wyroku może zostać uznane za spełnienie przesłanki warunkującej możliwość przyznania zasiłku rodzinnego osobie samotnie wychowującej dziecko. Przepisy dotyczące warunków przyznawania zasiłku rodzinnego nie wyłączają z kręgu osób uprawnionych do tego świadczenia samotnych rodziców, którzy prawo dziecka do alimentów potwierdzą na przykład postanowieniem sądu o zatwierdzeniu ugody czy zatwierdzoną przez sąd ugodą zawartą przed mediatorem. Sposób i tryb postępowania w sprawach o przyznanie świadczeń rodzinnych, w tym wzory wymaganych w tych postępowaniach wniosków, zaświadczeń i dokumentów reguluje rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

18. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7063.10.2015) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie definicji ustawowej wypadku przy pracy.

Za wypadek przy pracy uznaje się „nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą”. Zdarzenie, które nie spowodowało urazu często określane jest jako wydarzenie wypadkowe bezurazowe. Jak wskazuje doświadczenie życiowe takie zdarzenie, np. zatrucie oparami szkodliwych substancji, trudno zakwalifikować jako uraz, mimo że nastąpiło w pracy i spowodowało niezdolność pracownika do pracy. W takim przypadku, stosując się do definicji ustawowej, zdarzenie nie zostanie uznane za wypadek przy pracy, a tym samym poszkodowany pracownik nie otrzyma świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego, które są korzystniejsze od świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. Dopiero w postępowaniu odwoławczym, co znacznie wydłuża czas otrzymania należnych świadczeń, zdarzenie może zostać zakwalifikowane jako wypadek przy pracy. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie, czy rozważana jest nowelizacja ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, idąca w kierunku rozszerzenia definicji wypadku przy pracy o element choroby jako jego następstwa.

19. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (VII.613.2.2015) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie organizowania zgromadzeń na terenach kolejowych.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie przepisów porządkowych obowiązujących na obszarze kolejowym, w pociągach i innych pojazdach kolejowych, na obszarze kolejowym zabrania się zwoływania i urządzania zgromadzeń bez zgody zarządcy lub przewoźnika kolejowego. Regulacja przyjęta w rozporządzeniu wzbudziła wątpliwości Rzecznika zarówno z przyczyn formalnych, z uwagi na ograniczenie konstytucyjnie chronionej wolności zgromadzeń w akcie wykonawczym do ustawy, a nie w drodze aktu parlamentu, jak tego wymaga Konstytucja, jak i z uwagi na wymóg uzyskania zgody na zorganizowanie zgromadzenia. Wybór systemu notyfikacji, obowiązującego w ogólnej regulacji prawa zgromadzeń, zamiast reżimu, w którym odpowiedni organ wydaje zgodę na odbycie zgromadzenia, jest związany z wolnościowym charakterem tego uprawnienia. Ustawodawca, wybierając taki model, uznaje, że najlepiej odpowiada on istocie regulacji wolności zgromadzeń, zagwarantowanej w Konstytucji. Należy także zwrócić uwagę, że przepisy wymagają zgody zarządcy lub przewoźnika, jednak nie uregulowano trybu uzyskania zgody, formy, w jakiej powinna zostać udzielona, ani drogi odwoławczej, w przypadku nieotrzymania zgody na zorganizowanie zgromadzenia. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie, a w razie podzielenia wątpliwości, o podjęcie działań w celu zmodyfikowania obowiązującego stanu prawnego.

20. Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (VIII.7061.88.2015) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie niedofinansowania warsztatów terapii zajęciowej.

W ostatnim czasie Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne wnioski związane z istotnym niedofinansowaniem warsztatów terapii zajęciowej wspomagających proces rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Problem ten wynika z braku niezbędnych zmian w algorytmie finansowania warsztatów przez ostatnich sześć lat. W ocenie Rzecznika państwo powinno zapewnić prawidłowe funkcjonowanie form wsparcia przewidzianych w ustawie o rehabilitacji, w tym także ich właściwe finansowanie. Do realizacji tego obowiązku niezbędne jest urealnianie algorytmu finansowania warsztatów terapii zajęciowej. Warsztaty zostały przewidziane w ustawie o rehabilitacji jako forma rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami, jednak bardzo niewielu uczestników warsztatów jest skutecznie aktywizowanych zawodowo. Rzecznik docenia działania współpracowników warsztatów terapii zajęciowej, szczególnie w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Jednak potencjał warsztatów terapii zajęciowej w zakresie rehabilitacji zawodowej należałoby wykorzystać w zdecydowanie lepszy sposób niż obecnie. Istnieje zatem potrzeba wprowadzenia mechanizmów, które spowodują zwiększenie efektywności działania warsztatów

terapii zajęciowej. Jednym z nich powinien być odpowiedni poziom finansowania tej formy wsparcia rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (22.09.2015 r.) poinformował o zwiększeniu środków przypadających według algorytmu na realizację zadań z zakresu rehabilitacji osób niepełnosprawnych należących do kompetencji samorządów powiatowych. O przeznaczeniu i wysokości środków PFRON na dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej decyduje rada powiatu. Minister Pracy i Polityki Społecznej zwrócił się z apelem do samorządów powiatowych o przekazanie warsztatom funkcjonującym na ich terenie dodatkowych środków PFRON, które zostały przekazane powiatom na początku lipca 2015 r. Jednocześnie podjęto prace nad zmianą przepisów rozporządzenia w sprawie algorytmu przekazywania środków PFRON samorządom wojewódzkim i powiatowym w celu zwiększenia wysokości kwoty dofinansowania ze środków PFRON uczestnictwa osoby niepełnosprawnej w warsztatach terapii zajęciowej. Należy także zauważyć, że warsztaty terapii zajęciowej są jedynie elementem całego systemu wspomagania osób niepełnosprawnych, dlatego też nie można oceniać ich w oderwaniu od reszty instrumentów wsparcia tych osób.

21. Ministra Sprawiedliwości (KMP.571.5.2015) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie procedury kontroli pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przy wejściu do jednostek penitencjarnych.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich polemizuje ze stanowiskiem Ministerstwa Sprawiedliwości w zakresie procedury kontroli pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich dokonujących wizytacji prewencyjnych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Rzecznik Praw Obywatelskich wykonuje funkcje organu wizytującego do spraw zapobiegania torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu w rozumieniu Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania. Swoje zadania Rzecznik wykonuje przy pomocy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, a więc pracowników i współpracowników, którym powierza wykonywanie swoich kompetencji. Przepis ustawy o Służbie Więziennej enumeratywnie wskazuje podmioty wyłączone z kontroli osobistej oraz kontroli ubrania i obuwia, w tym Rzecznika Praw Obywatelskich, jednak nie przewiduje takiego zwolnienia dla pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, co należy uznać za niezgodne z Konwencją w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania. Dodatkowo regulacja zawarta w ustawie o Służbie Więziennej nie jest zbieżna z przepisem kodeksu karnego wykonawczego, który stanowi, iż Rzecznik Praw Obywatelskich lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wstępu w każdym czasie, bez ograniczeń, do zakładów karnych, aresztów śledczych i innych miejsc, w których przebywają osoby pozbawione wolności, oraz poruszania się po ich terenie, przeglądania

dokumentów i żądania wyjaśnień od administracji tych jednostek, a także do przeprowadzania podczas nieobecności innych osób rozmów z osobami pozbawionymi wolności oraz badania ich wniosków, skarg i próśb. Prawo wstępu bez ograniczeń nie może oznaczać poddawania się kontrolom: osobistej czy ubrania i obuwia, ponieważ stanowiłoby to zaprzeczenie przyjętej regulacji. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Sprawiedliwości (14.09.2015 r.) stwierdził, że ewentualne zmiany w przepisach ustawy o Służbie Więziennej regulujących kwestię wymogów obowiązujących przy wchodzeniu na teren jednostek penitencjarnych nie są konieczne. Z przepisów kodeksu karnego wykonawczego wynika prawo wstępu zarówno Rzecznika Praw Obywatelskich, jak i osoby przez niego upoważnionej w każdym czasie, bez ograniczeń, do zakładów karnych, aresztów śledczych i innych miejsc, w których przebywają osoby pozbawione wolności, oraz do poruszania się po ich terenie. Jednocześnie w stosunku do tych osób obowiązują przepisy rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowego trybu działań funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania czynności służbowych. Osoby te mają obowiązek poddania się wylegitymowaniu przez funkcjonariuszy pełniących służbę przy wejściu do jednostki penitencjarnej, gdyż jest to konieczne dla ustalenia tożsamości osoby. Regulacje dotyczące kontroli osobistej osób ubiegających się o wstęp oraz opuszczających teren jednostek penitencjarnych znajdują się w ustawie o Służbie Więziennej. Funkcjonariusze Służby Więziennej mają obowiązek m.in. dokonania kontroli osobistej tych osób oraz kontroli ich ubrania i obuwia. Z obowiązku tego wyłączone są jedynie podmioty wymienione w ustawie o Służbie Więziennej, m.in. Rzecznik Praw Obywatelskich. Wyłączenie nie obejmuje pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Wymogi obowiązujące w stosunku do pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich nie mogą być oceniane jako ograniczenie prawa wstępu przy wejściu na teren jednostki penitencjarnej, przyznanego przez Konwencję w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania. Zgodzić należy się natomiast z postulatami, iż istotne znaczenie dla właściwego wykonywania funkcji przez Krajowy Mechanizm Prewencji ma sposób wykonywania przepisów ustawy o Służbie Więziennej dotyczących regulacji odnoszących się do procedury kontroli osobistej pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich. Procedura, której poddawani są pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji wizytujący jednostki penitencjarne powinna być zgodna z obowiązującym prawem, a jednocześnie uwzględniać, iż pracownicy KMP nie mogą być poddawani jakiegokolwiek formie nacisku ani ograniczani w swej niezależności w zakresie wykonywania obowiązków służbowych.

22. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (IV.7005.24.2014) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie dochodzenia roszczeń przez Agencję Nieruchomości Rolnych z tytułu bezumownego korzystania z gruntów.

Rzecznik otrzymuje pisma od obywateli zgłaszających swoje problemy związane z dochodzeniem przez Agencję Nieruchomości Rolnych, na mocy przepisów ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, roszczeń z tytułu bezumownego korzystania z gruntów pozostających w zarządzie Agencji. Osoba władająca nieruchomością wchodzącą w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa bez tytułu prawnego jest zobowiązana do zapłaty na rzecz Agencji wynagrodzenia za korzystanie z tej nieruchomości w wysokości stanowiącej pięciokrotność wywoławczej wysokości czynszu, który byłby należny, gdyby nieruchomość była przedmiotem umowy dzierżawy po przeprowadzeniu przetargu. Tymczasem w przypadku bezumownego korzystania z gruntu będącego własnością podmiotu prywatnego, wysokość wynagrodzenia należnego właścicielowi ustala się na poziomie czynszu, który faktycznie przypadłby z tytułu korzystania z rzeczy na podstawie umowy, a nie w kwocie pięciokrotnie wyższej. Ustalenie przez ustawodawcę relatywnie wysokiego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy ma walor prewencyjny, zniechęcający potencjalnych naruszcycieli uprawnień właścicielskich Skarbu Państwa. Cele te nie mogą jednak uzasadniać wprowadzania do ustawy rozwiązań niezgodnych z Konstytucją, która nie przewiduje szczególnej ochrony własności państwowej. Zdaniem Rzecznika obowiązująca regulacja w ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa pozostaje w sprzeczności z konstytucyjną zasadą równej ochrony praw majątkowych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie podjęcia prac nad przygotowaniem stosownej nowelizacji prawa zmierzającej do usunięcia wskazanej nierówności w zakresie ochrony prawnej przyznanej właścicielom nieruchomości rolnych.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (02.09.2015 r.) nie zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika dotyczącym regulacji ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, zgodnie z którą Agencja Nieruchomości Rolnych uprawniona jest do naliczania wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości Zasobu bez tytułu prawnego w wysokości pięciokrotności stawki wywoławczej czynszu, który byłby należny od tej nieruchomości, gdyby była ona przedmiotem dzierżawy po przeprowadzonym przetargu. Minister wyjaśnił, że z chwilą wprowadzenia płatności bezpośrednich, czyli dopłat do upraw rolnych, nasiliło się zjawisko zajmowania nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa w celu pobierania dopłat i pozyskiwania korzyści z produkcji rolnej. Z tego względu podjęto działania zmierzające do zmiany ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi, wprowadzając możliwość dostępu Agencji Nieruchomości Rolnych do danych z systemu ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności. Ponadto wprowadzono kwestionowaną w wystąpieniu Rzecznika regulację ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. Głównym celem wprowadzenia tej regulacji była konieczność ustanowienia sankcji dla osób fizycznych i prawnych za czerpanie korzyści przez zajęcie nieruchomości Zasobu z tytułu pozyskania dopłat i przez pozyskanie

pożytków z gruntu. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie podziela stanowiska Rzecznika o naruszeniu przez kwestionowaną regulację zasady równości wobec prawa i ochrony własności. Wprowadzone różnicowanie pomiędzy Agencją Nieruchomości Rolnych a właścicielami gruntów prywatnych, w zakresie wysokości wynagrodzenia za zajęcie bez tytułu prawnego gruntu rolnego, jakie podmioty te mogą uzyskać, jest uzasadnione. Przyjęcie opisywanej regulacji służyło ochronie interesu publicznego, ponieważ zabezpieczyło wpływy Agencji ze sprzedaży i dzierżawy, które są następnie przekazywane do Skarbu Państwa, a także usunęło lukę prawną, która prowadziła do nadużyć na dużą skalę kosztem Skarbu Państwa i obywateli działających zgodnie z prawem. Regulacja przyniosła zamierzony skutek, czyli widoczne zmniejszenie zjawiska bezumownego korzystania z gruntów Zasobu.

23. Ministra Sprawiedliwości (VII.510.16.2014) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie potrzeby ustawowego określenia uprawnień pracowników ochrony w budynkach sądowych.

Rzecznik podtrzymuje swoje stanowisko w sprawie potrzeby uregulowania na poziomie ustawy uprawnień pracowników ochrony w budynkach sądowych. Zapewnienie bezpieczeństwa w budynkach sądowych oraz zapobieganie naruszeniu zakazu wnoszenia broni, materiałów wybuchowych i innych środków niebezpiecznych, w praktyce wymaga często dokonania przez pracowników ochrony czynności o charakterze prewencyjnym m.in. przeglądania zawartości wnoszonych na teren sądu toreb czy odzieży. Wprawdzie przeglądanie może być powierzone osobom innym niż funkcjonariusze Policji, to jednak wymaga regulacji ustawowej z uwagi na ograniczenie konstytucyjnych praw i wolności. Kwestie te nie mogą być uregulowane na przykład w regulaminach sądów, jak ma to obecnie miejsce. Z przepisów ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych nie sposób wyinterpretować uprawnienia pracowników ochrony do przeglądania bagażu i odzieży osób wchodzących do budynku sądu w przypadku podejrzenia wnoszenia niebezpiecznych przedmiotów. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie informacji o aktualnym stanie prac legislacyjnych w omawianej kwestii.

24. Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (VII.7031.3.2015) z dnia 21 lipca 2015 r. – w sprawie tegorocznych egzaminów maturalnych.

Do Rzecznika wpływają liczne skargi absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, którzy w tym roku przystąpili do egzaminu maturalnego na zasadach obowiązujących w poprzednich latach. W tej grupie znajdują się tegoroczni absolwenci techników oraz osoby, które ponownie przystąpiły do egzaminu maturalnego. Jak wynika z uzyskanych informacji, egzamin z chemii na poziomie rozszerzonym znacząco różnił się od egzaminu, do którego przystąpili tegoroczni absolwenci liceów. Skutkiem tych różnic jest nieporównywalność wyników uzyskiwanych przez dwie grupy zdających. W sytuacji gdy wyniki egzaminów

maturalnych są jedynym kryterium naboru na większość kierunków studiów, wszelkie różnice w zasadach przeprowadzania egzaminów mogą skutkować naruszeniem konstytucyjnej gwarancji równego dostępu do nauki. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, czy podczas przygotowywania arkuszy egzaminacyjnych było brane pod uwagę kryterium porównywalności wyników w sposób zapewniający poszanowanie standardów konstytucyjnych.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (03.08.2015 r.) wyjaśnił, że w procesie przygotowywania arkusza egzaminacyjnego w „nowej” formule oraz arkusza w „starej” formule, brane było pod uwagę kryterium porównywalności obu arkuszy. Wyniki, jakie uzyskali zdający, którzy przystąpili do egzaminu w maju 2015 r. wskazują, że oba narzędzia zostały przygotowane prawidłowo. Centralna Komisja Egzaminacyjna oraz okręgowe komisje egzaminacyjne, wraz ze współpracującymi z tymi instytucjami ekspertami, recenzentami, dokładają wszelkich starań, aby przygotowywać narzędzia egzaminacyjne możliwie najwyższej jakości, zgodnie z obowiązującymi przepisami, w trosce o dobro zdających oraz przekazanie szkołom wyższym rzetelnych wyników egzaminacyjnych.

25. Marszałka Sejmu RP (VII.612.317.2014) z dnia 22 lipca 2015 r. – w sprawie problemów związanych z rejestracją stowarzyszeń w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Rzecznik otrzymuje liczne skargi dotyczące problemów związanych z rejestracją stowarzyszeń w Krajowym Rejestrze Sądowym. Powtarzającym się zarzutem jest przewlekłość tych postępowań, często spowodowana wielokrotnym wzywaniem przez sąd osób ubiegających się o zarejestrowanie stowarzyszenia do dokonania zmian we wskazanych postanowieniach statutu. Opisane przez skarżących okoliczności mogą prowadzić do naruszenia konstytucyjnej wolności zrzeszania się. Rzecznik Praw Obywatelskich zdaje sobie sprawę z konieczności spełnienia przez każde stowarzyszenie warunków określonych ustawowo oraz konieczności kontrolowania zgodności statutu stowarzyszenia z przepisami prawa. Jednak w celu podjęcia działań przez stowarzyszenie konieczne jest uprzednie zarejestrowanie takiego podmiotu w Krajowym Rejestrze Sądowym. Długi czas oczekiwania na zarejestrowanie stowarzyszenia może powodować, że brak będzie możliwości podjęcia działań będących bezpośrednim powodem jego utworzenia. W opinii Rzecznika podstawowym zagadnieniem jest uregulowanie dotyczące terminu na rozpoznanie wniosku o zarejestrowanie stowarzyszenia. Konieczne jest wprowadzenie do przepisów prawa takiego terminu, który będzie wskazywać wyraźne granice czasowe, w których wniosek powinien być rozpatrzony. Rzecznik prosi o rozważenie uwzględnienia opisanych w wystąpieniu zagadnień w toku procedowania nad nowelizacją ustawy Prawo o stowarzyszeniach.

26. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7000.251.2015) z dnia 23 lipca 2015 r. – w sprawie ochrony mieszkańców spółdzielni mieszkaniowych przed skutkami niewypłacalności spółdzielni.

W skargach do Rzecznika podnoszone są obawy, że w obecnym stanie prawnym mieszkańcy budynków spółdzielczych (członkowie spółdzielni, ale także osoby niebędące członkami spółdzielni) nie są skutecznie chronieni przed skutkami niewypłacalności spółdzielni. Stosunki prawne regulowane ustawą o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim odnoszą się do relacji zobowiązaniowych między spółdzielnią mieszkaniową a jej wierzycielami, podporządkowane są zasadzie wyrażonej w ustawie Prawo spółdzielcze, zgodnie z którą członek spółdzielni nie odpowiada wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania. Niestety, cele zakładane przez ustawodawcę nie są w praktyce w sposób efektywny urzeczywistnione. W ocenie Rzecznika ustawowe mechanizmy chroniące mieszkańców budynków spółdzielczych przed skutkami egzekucji sądowej z nieruchomości spółdzielni albo upadłości likwidacyjnej spółdzielni są na tyle niejednoznaczne i ułomne, że w praktyce nie mogą odnieść zamierzonego przez ustawodawcę skutku. Konieczne wydaje się podjęcie działań legislacyjnych, których celem byłoby efektywne zagwarantowanie członkom spółdzielni mieszkaniowych oraz pozostałym osobom posiadającym tytuły prawne do lokali w ramach spółdzielni mieszkaniowych, ochrony przed przerwaniem na nich odpowiedzialności za długi spółdzielni oraz zapewnienie pełnej spójności pomiędzy przepisami prawa dotyczącymi tej problematyki. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (07.09.2015 r.) odnosząc się do postulatu podjęcia działań legislacyjnych w celu zagwarantowania członkom spółdzielni mieszkaniowych oraz pozostałym osobom posiadającym tytuły prawne do lokali w ramach spółdzielni mieszkaniowych, ochrony przed przerwaniem na nich odpowiedzialności za długi spółdzielni oraz zapewnienia pełnej spójności pomiędzy przepisami dotyczącymi tej problematyki poinformował, że nie zostały rozpatrzone wszystkie projekty ustaw wniesione do sejmowej komisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw z zakresu prawa spółdzielczego. Wobec powyższego w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju podjęto prace nad rozwiązaniami, które mogą być wykorzystane w przypadku zakończenia bieżącej kadencji Sejmu przed uchwaleniem ustawy odnoszącej się m.in. do opisywanego problemu. Kwestie podniesione w wystąpieniu Rzecznika będą przedmiotem analizy w ramach prowadzonych prac nad propozycjami rozwiązań legislacyjnych w tym zakresie. Ewentualne prace nad zmianą przepisów powinny mieć na względzie zarówno interes członków spółdzielni, jak i wierzycieli spółdzielni.

27. Ministra Spraw Wewnętrznych (III.7042.24.2015) z dnia 23 lipca 2015 r. – w sprawie uprawnienia policjantów do otrzymania części zawieszzonego uposażenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich podjął do zbadania sprawę utraty przez funkcjonariusza Policji części zawieszono uposażenia wskutek zwolnienia ze służby w Policji przed uprawomocnieniem się orzeczenia sądu. Dotyczy to sytuacji gdy w wyniku przeprowadzonego postępowania funkcjonariusz Policji nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu lub ukarany karą dyscyplinarną wydalenia ze służby. Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o Policji zawieszony w czynnościach służbowych policjant, po zakończeniu postępowania karnego lub dyscyplinarnego będącego przyczyną zawieszenia w czynnościach służbowych, otrzyma zawieszoną część uposażenia oraz obligatoryjne podwyżki wprowadzone w okresie zawieszenia, pod warunkiem, że w postępowaniach tych nie zostanie skazany prawomocnym wyrokiem sądu lub ukarany karą dyscyplinarną wydalenia ze służby. Rzecznik przyjął do wiadomości korzystne dla zwolnionych policjantów stanowisko Komendy Głównej Policji, z którego wynika, że nawet w przypadku, jeżeli uniewinnienie policjanta następuje po rozwiązaniu z nim stosunku służbowego, należy uznać, iż przysługuje mu prawo do zawieszono części uposażenia oraz obligatoryjnych podwyżek wprowadzonych w okresie zawieszenia w czynnościach służbowych. Jednak odmienne stanowisko zajmują w swych orzeczeniach Naczelny Sąd Administracyjny oraz niektóre wojewódzkie sądy administracyjne. Poszczególne pragmatyki służbowe regulują omawiane zagadnienie w sposób niejednolity. Różnicowanie zasad zwrotu części uposażenia funkcjonariuszy poszczególnych służb mundurowych budzi wątpliwości Rzecznika z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany opisanego stanu rzeczy.

Minister Spraw Wewnętrznych (08.09.2015 r.) stwierdził, że postulatu dokonania nowelizacji przepisów ustawy o Policji, podniesiono w wystąpieniu Rzecznika, nie uzasadniają jednoznacznie zawarte w wystąpieniu wątpliwości co do zgodności przepisów tej ustawy z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa oraz równego traktowania. Niemniej jednak, z uwagi na fakt, że przesłanki otrzymania zawieszono części uposażenia określone w przepisach art. 124 oraz art. 125 ustawy o Policji nie są tożsame (zawieszenie w czynnościach służbowych bądź tymczasowe aresztowanie funkcjonariusza Policji), zagadnienie to zostanie uwzględnione podczas trwających obecnie prac w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych nad projektem założeń projektu ustawy o Policji.

28. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (III.7066.67.2014) z dnia 23 lipca 2015 r. – w sprawie proporcjonalnego obniżania podstawy wymiaru składek osób prowadzących działalność gospodarczą.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi na nieprawidłowe stosowanie przez organy rentowe regulacji prawnej dotyczącej proporcjonalnego obniżenia podstawy wymiaru składek w odniesieniu do osób prowadzących działalność gospodarczą. W opinii organów rentowych proporcjonalne obniżenie podstawy wymiaru składek dotyczy wyłącznie osób prowadzących działalność gospodarczą,

które zadeklarowały kwotę najniższej podstawy wymiaru składek. Pogląd ten nie znajduje uzasadnienia w świetle przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zdaniem Rzecznika skoro ustawodawca przyznał prawo do proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek osobom deklaruującym minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej takiego prawa nie mógł pozbawiać ubezpieczonych, którzy zadeklarowali wyższą podstawę wymiaru składek od minimalnych. Odmienna interpretacja, prezentowana przez organy rentowe, prowadziłaby do nieuzasadnionego uprzywilejowania tych ubezpieczonych, którzy zadeklarowali podstawę wymiaru składek w minimalnej wysokości i w konsekwencji do naruszenia zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

29. Komendanta Głównego Policji (KMP.570.1.2014) z dnia 24 lipca 2015 r.

– w sprawie dostosowania pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w jednostkach organizacyjnych Policji do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji w ramach prewencyjnych wizytacji przeprowadzanych m.in. w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w jednostkach organizacyjnych Policji badają stopień ich dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością. W przeważającej większości komend pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzili brak poszanowania przepisów Karty Praw Osób Niepełnosprawnych przyjętej przez Sejm RP, a także ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. W raportach powizytacyjnych przedstawiciele KMP wskazywali na konieczność wyposażenia pomieszczeń w udogodnienia dla osób poruszających się na wózku lub z obniżoną sprawnością ruchową oraz zniwelowanie barier architektonicznych przy przeprowadzaniu prac remontowych, wymagających pozwolenia na budowę. Podczas spotkania reprezentantów Krajowego Mechanizmu Prewencji z przedstawicielami Komendy Głównej Policji ustalono, że zostaną wyznaczone pomieszczenia spełniające standardy dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością, do których będą dowożone osoby wymagające szczególnych warunków pobytu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o określenie przewidywanego terminu pełnego dostosowania pomieszczeń wskazanych przez Policję do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz wskazanie w obrębie wszystkich komend wojewódzkich pomieszczeń, które będą dostosowane do przebywania w nich osób niepełnosprawnych.

Komendant Główny Policji (17.08.2015 r.) stwierdził, że dostosowanie pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo lub poruszających się na wózku inwalidzkim musi być poprzedzone lub też prowadzone jednocześnie z dostosowaniem samych obiektów jednostek Policji, w których zlokalizowane są te pomieszczenia. Z tego względu spełnienie wymagań technicznych w tym zakresie

jest procesem długotrwałym, a zwłaszcza wymagającym dużych nakładów finansowych. Komendant Główny Policji w dniu 10 sierpnia 2015 r. skierował pismo do Komendantów wojewódzkich oraz Komendanta Stołecznego Policji, w którym polecił podjęcie w miarę posiadanych możliwości, w tym finansowych, działań ukierunkowanych na sukcesywne dostosowywanie pomieszczeń, tak aby docelowo na terenie każdego garnizonu Policji funkcjonowało co najmniej jedno pomieszczenie dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, które będzie spełniało warunki techniczne pozwalające na umieszczenie w nim osób niepełnosprawnych ruchowo lub poruszających się na wózku inwalidzkim.

30. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.612.1.2015) z dnia 27 lipca 2015 r. – w sprawie naruszeń praw wynikających z przynależności do spółdzielni mieszkaniowej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi obywateli, którzy wskazują na naruszenie ich praw wynikających z przynależności do spółdzielni mieszkaniowej. Naruszenia polegają na pozbawieniu członkostwa w spółdzielni osób, które nie mogą wykazać się odpowiednim interesem uzasadniającym ich uprawnienia korporacyjne. Jako uzasadnienie swych działań spółdzielnie mieszkaniowe powołują wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015 r. (sygn. akt K 60/13), w którym orzeczono o niezgodności z Konstytucją przepisu ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w zakresie, w jakim przepis ten dopuszcza członkostwo w spółdzielni mieszkaniowej podmiotów, którym nie przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, prawo odrębnej własności lokalu lub ekspektatywa odrębnej własności lokalu. Ze skarg napływających do Rzecznika wynika, że spółdzielnie, powołując się na art. 190 ust. 4 Konstytucji, stwierdzają obecnie wygaśnięcie członkostwa osób nie posiadających prawa do lokalu w zasobach spółdzielni. W ocenie Rzecznika takie działania spółdzielni są nieuprawnioną ingerencją w stosunki prawne ukształtowane wcześniej pod rządami innego reżimu prawnego. Regulacja przewidziana w Konstytucji stwarza możliwość ponownego rozpatrzenia danej sprawy na podstawie zmienionego stanu prawnego, ukształtowanego w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Jeżeli jednak pomiędzy spółdzielnią i jej członkiem nie toczyło się postępowanie, w którym zapadło rozstrzygnięcie oparte na niekonstytucyjnym przepisie prawnym, brak jest przesłanek do zastosowania instrumentów przewidzianych w powołanym przepisie Konstytucji. Osoby, które nabyły członkostwo w spółdzielni przez ogłoszeniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015 r. i nie dysponują jednym z praw do lokalu w spółdzielni mieszkaniowej, nadal pozostają w stosunku członkostwa i przysługują im wszelkie środki ochrony prawnej przed nieuzasadnionymi działaniami spółdzielni zmierzającymi do ograniczenia ich praw w tym zakresie. Rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego wymaga dokonania takich zmian w prawie, które – uwzględniając stanowisko Trybunału – zagwarantują jednocześnie jego zupełność i spójność oraz wyeliminują wszelkie

wątpliwości powstające na tle skutków prawnych tego orzeczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie potrzeby pilnego podjęcia działań legislacyjnych w omawianym zakresie.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (28.08.2015 r.) poinformowała, że w korespondencji napływającej do Ministerstwa podnoszone są wątpliwości związane z interpretacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015 r. (sygn. akt K 60/13). Wskazywane problemy dotyczą w szczególności skutków, jakie wyrok ten wywiera na stosunki prawne ukształtowane pod rządami przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją. Minister zgadza się z opinią Rzecznika Praw Obywatelskich, iż nie zachodzą przesłanki do zastosowania w tym przypadku art. 190 ust. 4 Konstytucji RP. Brak jest zatem podstawy, by spółdzielnie mogły stwierdzać wygaśnięcie członkostwa osób nieposiadających prawa do lokalu w jej zasobach. Pozbawienie takich osób członkostwa dopuszczalne jest na podstawie wyraźnego przepisu ustawy lub statutu. Obowiązujące przepisy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz ustawy Prawo spółdzielcze takiej podstawy nie zawierają. Minister podziela również stanowisko, że pomimo wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 lutego 2015 r., osoby które wcześniej nabyły członkostwo w spółdzielni nie mogą być tego prawa pozbawione. Odnosząc się do postulatu podjęcia działań legislacyjnych w celu zapewnienia spójności systemu prawa oraz wyeliminowania wątpliwości interpretacyjnych, Minister poinformowała, że próbę uregulowania kwestii, o których mowa w wystąpieniu Rzecznika, mogą stanowić propozycje regulacji zawarte w poselskim projekcie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (druk sejmowy nr 819) skierowanym do Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw z zakresu prawa spółdzielczego. Mając jednak na uwadze zbliżający się upływ kadencji Sejmu oraz fakt, że projekt ten nie został dotychczas rozpatrzony, Ministerstwo podjęło prace mające na celu dostosowanie systemu prawa do wyroków Trybunału Konstytucyjnego, które dotychczas nie znalazły odzwierciedlenia w przepisach ustawowych. W przypadku nieuchwalenia znajdujących się w Sejmie ustaw realizujących orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, przygotowane w Ministerstwie propozycje legislacyjne będą mogły być procedowane w kolejnej kadencji Sejmu.

31. Ministra Sprawiedliwości (III.7060.1052.2014) z dnia 27 lipca 2015 r. – w sprawie wysokości opłaty stosunkowej pobieranej od dłużnika w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych.

Do Rzecznika wpłynęła skarga dotycząca wysokości opłaty stosunkowej pobieranej przez komornika od dłużnika w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych na podstawie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. Pobierane przez skarżącego świadczenie emerytalno - rentowe wypłacane z Zakładu Emerytalno - Rentowego MSWiA nie jest objęte obniżoną opłatą stosunkową od kwot egzekwowanych. Ustawą z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji powiększono katalog wierzytelności, przy

egzekucji których obowiązuje obniżona opłata stosunkowa w wysokości 8% wyegzekwowanego świadczenia o świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a także świadczenia wypłacane na podstawie przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Pomimo znaczącego poszerzenia katalogu upoważniającego komornika do zastosowania niższej, ośmioprocentowej stawki opłaty stosunkowej, nadal nie uwzględniono żołnierzy zawodowych oraz innych funkcjonariuszy służb mundurowych korzystających ze świadczeń z systemu zaopatrzenia emerytalnego, jak również osób korzystających z ubezpieczenia społecznego rolników. W opinii Rzecznika obowiązująca regulacja budzi wątpliwości z punktu widzenia zgodności z konstytucyjnymi zasadami równości wobec prawa i sprawiedliwości społecznej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o wskazanie przyczyn obowiązującego zróżnicowania.

Minister Sprawiedliwości (11.09.2015 r.) poinformował o trwających w Sejmie pracach legislacyjnych nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. W projekcie zawarto propozycję zbieżną ze stanowiskiem przedstawionym w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich, polegającą na rozszerzeniu katalogu wierzytelności, z których egzekucja objęta jest obniżoną opłatą stosunkową pobieraną przez komornika o świadczenia otrzymywane przez dłużników na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i służb mundurowych. Projekt zmiany przepisów jednocześnie uwzględnia propozycje przedstawione przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

32. Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej (VII.6061.1.2014) z dnia 27 lipca 2015 r. – w sprawie braku ustawowej procedury rejestracji oświadczeń lustracyjnych przez Instytut Pamięci Narodowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi wskazujące na negatywne dla obywateli skutki wynikające z braku w ustawie o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów procedur dotyczących rejestracji oświadczeń lustracyjnych przez Instytut Pamięci Narodowej. W ocenie skarżących istota problemu sprowadza się do braku w ustawie lustracyjnej określenia procedur zobowiązujących IPN do informowania osób, które złożyły oświadczenie lustracyjne o tym, co dzieje się ze złożonym przez nich oświadczeniem oraz braku ustawowych procedur umożliwiających tym osobom oraz Instytutowi Pamięci Narodowej doprowadzenie do wyeliminowania błędów powstałych w procesie rejestracji oświadczeń. Skarżący podnoszą, że nie są informowani przez IPN o tym, czy i w jaki sposób zakończyła się procedura wstępnego badania złożonego przez nich oświadczenia. Ponadto na skutek opóźnień, do których dochodzi niekiedy przy przekazywaniu oświadczeń lustracyjnych przez zobowiązane do tego organy, składający oświadczenie narażeni są na utratę zaufania społecznego w związku z pracą w organach, do których zostali wybrani, gdyż ich informacja o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego, wobec braku oświadczenia lustracyjnego w IPN oraz braku stosownych procedur,

jest odsyłana z adnotacją o niezłożeniu przez zobowiązaną osobę takiego oświadczenia. Zdaniem Rzecznika opisana sytuacja nie jest dopuszczalna w demokratycznym państwie prawnym. Zasadne jest więc zainicjowanie zmian legislacyjnych mających na celu zapewnienie obywatelom narzędzi umożliwiających im wszczęcie procedury usunięcia błędu polegającego na uznaniu przez pracowników IPN, że oświadczenie lustracyjne nie zostało złożone, w przypadku opóźnienia w przekazaniu oświadczenia przez zobowiązanego do tego podmiot, jak również wprowadzenie ustawowego obowiązku informowania osób składających oświadczenia o tym, czy zostało ono przekazane do IPN oraz o wyniku wstępnego badania tego oświadczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie potrzeby podjęcia prac nad odpowiednią zmianą ustawową w celu usunięcia wskazanych luk prawnych.

Prezes Instytutu Pamięci Narodowej (06.08.2015 r.) poinformował w odpowiedzi, że zawarte w wystąpieniu Rzecznika stwierdzenie o występowaniu negatywnych dla obywateli skutków wynikających z braku w ustawie lustracyjnej procedur dotyczących rejestracji oświadczeń lustracyjnych przez IPN jest nieuzasadnione. Fakt, że ustawa lustracyjna nie określa w sposób szczegółowy, jak przebiega procedura przyjmowania i ewidencjonowania oświadczeń lustracyjnych, nie świadczy o tym, że takich procedur w praktyce nie ma. W ocenie Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej ustawa lustracyjna nie zawiera istotnych braków, które utrudniałyby realizowanie jej zapisów zgodnie z wolą ustawodawcy. Przy okazji kompleksowej analizy tego aktu prawnego można jednak rozważyć realizację postulatu wprowadzenia ustawowego trybu przekazywania przez właściwe organy oświadczeń lustracyjnych do Biura Lustracyjnego.

33. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.2325.2015) z dnia 28 lipca 2015 r. – w sprawie udostępnienia osobom pozbawionym wolności obowiązujących przepisów kodeksu karnego wykonawczego.

Do Rzecznika wpływają liczne wnioski osób pozbawionych wolności, w których podnoszą, iż nie mają możliwości zapoznania się z nowymi regulacjami kodeksu karnego wykonawczego. W sytuacji znacznych zmian przepisów, osoby pozbawione wolności mają nadzieję na skrócenie odbywanych kar lub złagodzenie reżimu więziennego. Uzyskiwane z różnych źródeł informacje, niejednokrotnie nieodpowiadające rzeczywistemu brzmieniu wprowadzonych unormowań, mogą powodować zwiększenie oczekiwań nieadekwatnych do istoty nowelizacji i wywołać niepożądane reakcje ze strony osób osadzonych. Zgodnie z unormowaniami zawartymi w rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności oraz regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania, na prośbę skazanego (tymczasowo aresztowanego) udostępnia się mu kodeks karny wykonawczy oraz wydane na jego podstawie akty wykonawcze. Dlatego wydaje się celowym zakupienie przez wszystkie jednostki penitencjarne ujednoczonych tekstów kodeksów uwzględniających stan prawny

obowiązujący od dnia 1 lipca 2015 r., w ilości umożliwiającej udostępnienie osadzonym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o podjętej decyzji.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (27.08.2015 r.) wyjaśnił, że jeszcze przed wejściem w życie nowelizacji kodeksu karnego wykonawczego w dniu 1 lipca 2015 r., Służba Więzienna przeprowadziła szeroką akcję informacyjną. Za pośrednictwem wszystkich dostępnych w jednostkach penitencjarnych środków, jak studia telewizji więziennej, radiowęzły, tablice ogłoszeń oraz bieżące wyjaśnianie wątpliwości osadzonych w trakcie rozmów indywidualnych, regularnie były i nadal są rozpowszechniane komunikaty i informacje dotyczące zmian w obowiązujących przepisach. W każdej jednostce penitencjarnej osadzeni mają dostęp do stanowisk komputerowych z Systemem Informacji Prawnej Lex Polonica, w pełnym zakresie abonamentu wykupionego przez Służbę Więzienną. Ponadto Centralny Zarząd Służby Więziennej planuje dokonanie zakupu 4 tysięcy egzemplarzy ujednoliconego tekstu kodeksu karnego wykonawczego, które po przeprowadzeniu wymaganej procedury zostaną rozdysponowane do jednostek penitencjarnych.

34. Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej (KMP.571.1.2015) z dnia 28 lipca 2015 r. – w sprawie zasad ewakuacji osób z niepełnosprawnością osadzonych w jednostkach penitencjarnych.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji działający na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich dokonują wizytacji prewencyjnych zakładów karnych i aresztów śledczych. Z dotychczasowych ustaleń wizytujących wynika, że w części wizytowanych jednostek penitencjarnych nie zostały przyjęte żadne zasady ewakuacji osób z niepełnosprawnością lub opisano je w instrukcjach bezpieczeństwa w sposób bardzo ogólnikowy. W ocenie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej wystarczające jest ogólne odniesienie instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, sporządzanych przez kierowników poszczególnych jednostek penitencjarnych, do wszystkich osób znajdujących się w ewakuowanych budynkach, w tym również do osób z niepełnosprawnością. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dokumentacja ta jest uzgadniana z właściwymi komendantami Państwowej Straży Pożarnej i po uzyskaniu ich akceptacji traktowana jest jako zgodna z obowiązującym w tym zakresie stanem prawnym. Wątpliwości Rzecznika budzi uznanie, że organizacja ewakuacji osób z niepełnosprawnością przebiega w identyczny sposób jak osadzonych pełnosprawnych. Większość jednostek penitencjarnych nie ma udogodnień pozwalających na samodzielne przemieszczanie się osób z niepełnosprawnością ruchową, zwłaszcza między kondygnacjami, czy sygnalizacji alarmowych dla osób niesłyszących i ścieżek fakturowych dla osób niewidzących. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej (20.08.2015 r.) wyjaśnił, że nie wszystkie przepisy rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie warunków

technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie obejmują zakłady karne i areszty śledcze w zakresie budynków kategorii zagrożenia ludzi ZL V (budynki zamieszkania zbiorowego). Już choćby z tego względu ochrona przeciwpożarowa tego typu obiektów, szczególnie w zakresie ewakuacji, musi opierać się na specyficznych procedurach ewakuacyjnych. Chociaż w więzieniu czy w areszcie śledczym mogą być osadzone osoby o ograniczonej zdolności ruchowej, nadal nie zmienia to zasadniczej kwalifikacji obiektu do kategorii zagrożenia ludzi ZL V, za czym idą określone wymagania w zakresie długości i szerokości dróg ewakuacyjnych. Nie może być tu mowy o zmianie kwalifikacji takiego obiektu do kategorii zagrożenia ludzi ZL II, co pozwalałoby na sformułowanie przez organy Państwowej Straży Pożarnej dodatkowych wymagań w zakresie ewakuacji na wypadek pożaru w drodze administracyjno-egzekucyjnej.

Zgodnie z ustawą o ochronie przeciwpożarowej odpowiedzialność za realizację obowiązków z zakresu ochrony przeciwpożarowej nie spoczywa na organach Państwowej Straży Pożarnej, a na właścicielu budynku, obiekcie budowlanego lub terenu bądź na faktycznie władającym budynkiem, obiektem budowlanym lub terenem. W przypadku zakładów karnych i aresztów śledczych ich dyrektorzy, zapewniając ochronę przeciwpożarową zarządzanych obiektów, są obowiązani zapewnić osobom przebywającym w budynku, obiekcie budowlanym lub na terenie m.in. bezpieczeństwo i możliwość ewakuacji. W tym zakresie dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów zapewniają i wdrażają instrukcję bezpieczeństwa pożarowego, która w przypadku obiektów zlokalizowanych na terenach zakładów karnych i aresztów śledczych może stanowić część planu ochrony lub działań ratowniczych.

35. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (VII.711.3.2015) z dnia 29 lipca 2015 r. – w sprawie warunków wpisu na listy doradców rolnych.

Analiza nowej ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 prowadzi do wniosku, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wzięło pod uwagę sugestie Rzecznika przy tworzeniu nowych rozwiązań prawnych. Kwestie związane z wpisem na listy doradców rolnych, doradców rolnośrodowiskowych, ekspertów przyrodniczych oraz doradców leśnych zostały bowiem uregulowane na poziomie ustawy, co odpowiada standardom konstytucyjnym. Wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy może być ograniczana tylko za pomocą ustawy. Jednym z wymogów, jakie trzeba spełnić, aby zostać wpisanym na listę doradców rolnych jest wymóg niekaralności osoby ubiegającej się o wpis. Starając się o wpis na listę doradców rolnych nie można być skazanym prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe. Wątpliwości Rzecznika co do

wprowadzonych wymogów nie wiążą się z samym wymogiem niekaralności, tylko z przyjęciem tak szerokiego zakresu niekaralności. Uzależnianie wpisu na listę doradców rolnych od wykazania braku skazania za każde umyślne przestępstwo, w tym nie związane z charakterem wykonywanego zawodu, wydaje się rozwiązaniem zbyt daleko idącym. Wątpliwości dotyczą także przepisu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., zgodnie z którym skreśla się z listy osobę wpisaną na listę na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów m. in. gdy zostanie skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe. Kwestia niekaralności jest nie tylko wymogiem wpisu na listy doradców rolnych, ale skazanie za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe staje się podstawą do wykreślenia z list doradców rolnych. Konstytucyjne prawa i wolności nie mają charakteru absolutnego, jednak istotny jest tryb wprowadzenia danego ograniczenia oraz zasadność jego przyjęcia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

36. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7040.66.2015) z dnia 29 lipca 2015 r. – w sprawie oceny funkcjonowania ustawy o praktykach absolwenckich.

Zgodnie z uzasadnieniem poselskiego projektu ustawy o praktykach absolwenckich miała ona przyczynić się do polepszenia aktualnej sytuacji ludzi młodych na rynku pracy. Ustawa wprowadza szczególny typ umowy, do której przepisy kodeksu pracy znajdują bardzo ograniczone zastosowanie. W toku konsultacji projektu zgłaszane były liczne zastrzeżenia. Zasadnicze obawy dotyczyły wykorzystywania możliwości nieodpłatnego odbywania praktyk przed zatrudnieniem absolwenta na podstawie umowy o pracę. Ustawodawca nie wprowadził gwarancji choćby okresowego zatrudnienia na podstawie umowy o pracę po odbytej praktyce. W tej sytuacji w celu zwiększenia szans na rynku pracy praktykanci zawierają kolejne umowy z nowym podmiotem. Działania takie byłyby niemożliwe w sytuacji zastosowania wobec praktykantów umowy na okres próbny, która mogłaby pełnić rolę umowy o praktykę. Zdaniem Rzecznika poziom ochrony absolwentów w zakresie gwarancji płacowych, prawa pracy i zabezpieczenia społecznego nie jest wystarczający. Zgodnie z założeniami ustawa miała być jednym ze środków służących poprawie sytuacji ludzi młodych na rynku pracy. Okres obowiązywania jej przepisów w pełni uprawnia do przeprowadzenia oceny, czy instytucja praktyk absolwenckich realizuje przyjęte założenia. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w kwestii oceny funkcjonowania ustawy o praktykach absolwenckich.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (31.08.2015 r.) poinformował, że ustawa o praktykach absolwenckich nie pozostaje w jego właściwości, dlatego nie jest znany Ministrowi zakres oddziaływania tej ustawy na rynek pracy, ani dane statystyczne dotyczące praktycznego funkcjonowania praktyk absolwenckich. Prace nad projektem omawianej ustawy zostały zainicjowane przez Ministra Gospodarki, a następnie zostały przejęte przez posłów jako projekt poselski, zaś Minister Gospodarki został upoważniony przez Radę Ministrów do reprezentowania Rządu

w sprawie projektu ustawy w toku prac parlamentarnych. Jednocześnie Minister Pracy i Polityki Społecznej przekazał Rzecznikowi informację dotyczącą sytuacji młodych bezrobotnych w Polsce.

37. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.632.2015) z dnia 29 lipca 2015 r. – w sprawie zmiany stanowiska Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w przedmiocie kwalifikowania pracy tłumacza języka obcego.

Do Rzecznika wpływają liczne skargi od osób, którym ZUS zmienił kwalifikację pracy tłumacza języka obcego. Skarżący wykonywali pracę tłumacza języka obcego na podstawie umowy o dzieło. W ostatnim czasie jednak ZUS odwołując się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r., sygn. akt II UK 315/10 przyjmuje, że wykonywanie tej pracy odbywa się na podstawie umowy o świadczenie usług. Skutkiem przyjęcia takiego stanowiska jest objęcie zawartych z tłumaczami umów ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi. Skarżący podkreślają, że zmiana stanowiska organu rentowego nastąpiła po wielu latach. Wcześniej urzędy skarbowe ani organy rentowe nie zgłaszały zastrzeżeń do wykonywania pracy tłumacza na podstawie umowy o dzieło. Organy rentowe na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dochodzą od skarżących nieprzedawnionych należności z tytułu nieopłaconych składek. ZUS korzysta także z możliwości wymierzenia płatnikowi składek dodatkowej opłaty do wysokości 100% nieopłaconych składek oraz naliczenia odsetek za zwłokę. W wyniku podjęcia takich działań przez organy rentowe wiele podmiotów świadczących usługi tłumaczenia tekstów z języków obcych znalazło się w krańcowo trudnej sytuacji finansowej. Rzecznik nie kwestionuje możliwości zrewidowania stanowiska przez organ rentowy w przedmiocie kwalifikowania pracy tłumacza języka obcego jako wykonywania umowy o świadczenie usług, a nie umowy o dzieło. Wątpliwości dotyczą jednak kwestii, czy zmiana stanowiska w tej sprawie powinna skutkować wydaniem decyzji o obowiązku opłacenia składek należnych za pięć lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Wydaje się, że zmiana stanowiska organu rentowego w takiej sytuacji powinna obowiązywać na przyszłość, co odpowiadałoby konstytucyjnej zasadzie zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w tej sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (21.09.2015 r.) wyjaśnił, że zgodnie z postanowieniami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są zleceniobiorcami, czyli osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy zlecenia, umowy agencyjnej lub innej umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Osoby te obowiązkowo podlegają także ubezpieczeniu wypadkowemu, a ubezpieczeniu chorobowemu podlegają dobrowolnie, na swój wniosek. Przedmiotem wątpliwości Rzecznika jest kwestionowanie przez ZUS

prawidłowości zawierania umów o dzieło, a w konsekwencji braku zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, w sytuacji osób wykonujących pracę tłumacza języka obcego. Jeżeli w konkretnym przypadku, z treści zawartej umowy i z analizy okoliczności wykonywania pracy wynika, że jest ona świadczona w ramach umowy o świadczenie usług, a nie umowy o dzieło, wówczas ZUS ma obowiązek podjęcia stosownych działań i wezwania płatnika do doprowadzenia do prawidłowych zapisów na koncie ubezpieczonego. W przypadku sporu wydawane są decyzje, od których przysługuje odwołanie do właściwego sądu. Nie można zgodzić się ze stwierdzeniem o zmianie stanowiska ZUS w przedmiotowej sprawie, ponieważ ZUS nie wydawał żadnych wewnętrznych regulacji dotyczących weryfikowania umów o dzieło.

38. Ministra Sprawiedliwości (II.517.2681.2014) z dnia 30 lipca 2015 r. – w sprawie ograniczania praw osób umieszczonych w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

Nadzór nad Krajowym Ośrodkiem Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym sprawuje Minister Zdrowia, jednak w związku z tym, że wnioskodawcą projektu ustawy o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób był Minister Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia w wystąpieniu uwagi dotyczące braków regulacji ustawowej. W trakcie procesu legislacyjnego nie zdecydowano się na uchwalenie przepisów regulujących prawa i obowiązki osób umieszczonych w Ośrodku lub przepisów stanowiących podstawę do jakichkolwiek ograniczeń. Brak takiej regulacji należałoby interpretować w ten sposób, że pensjonariusze korzystają z pełni praw konstytucyjnych. Mimo to, w toku badania skarg osób umieszczonych w Ośrodku okazało się, że regulamin wewnętrzny Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym ingeruje w konstytucyjne prawa jednostki. W ustawie wskazano jedynie prawo pensjonariusza, za zgodą kierownika Ośrodka, do kontaktu z innymi osobami za pośrednictwem telefonu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej, a także prawo do kontaktu osobistego z osobami odwiedzającymi. Podano także ogólne przesłanki odmowy lub cofnięcia zgody na taki kontakt. Regulamin Odwiedzin Pacjentów wyklucza natomiast kontakt osobisty pomiędzy osobami odwiedzającymi a osobą odwiedzaną. W praktyce widzenia są nadzorowane przez funkcjonariuszy Służby Więziennej i pracownika ochrony Ośrodka, mimo iż brak ku temu jakiegokolwiek podstawy. Oprócz problematyki widzeń regulamin przewiduje szereg innych ograniczeń praw pensjonariuszy, np. mogą oni korzystać ze spaceru dopiero po tygodniu pobytu w Ośrodku. Pensjonariusze mają też ograniczoną możliwość dysponowania własnymi środkami pieniężnymi. Ponadto nie mogą wysyłać listów poleconych. Omawiana ustawa faktycznie pozwala na bezterminowe pozbawienie wolności. Nie można zatem sankcjonować dowolności w postępowaniu z osobami przebywającymi w Ośrodku, które umieszczane są tam po odbyciu kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym, a w praktyce spotykają

się ze znacznie szerszymi ograniczeniami. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

39. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (VII.815.1.2014) z dnia 3 sierpnia 2015 r. – w sprawie realizacji projektów unijnych dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu.

Rzecznik Praw Obywatelskich podjął sprawę realizowania projektów dotyczących przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Udział w projektach unijnych ma charakter dobrowolny, zarówno po stronie beneficjentów, którym udostępnia się środki do rozdysponowania, jak i wnioskodawców, do których bezpośrednio trafiają korzyści materialne. Nie budzi wątpliwości, że z uwagi na wyjątkowy charakter tej pomocy finansowej i jej ograniczenia ilościowe, koniecznym jest wprowadzenie kryteriów i procedury wyboru podmiotów, do których pomoc ta zostanie skierowana. Podstawą wyboru podmiotów, do których ostatecznie trafią środki materialne powinna być przede wszystkim rzetelna merytoryczna ocena spełnienia odpowiednich kryteriów. Wymogi formalne mają istotne znaczenie i zdecydowanie usprawniają prace przy trwającej procedurze konkursowej, ale nie powinny mieć charakteru zaporowego. Brak możliwości uzupełnienia złożonego wniosku lub jego sprecyzowania utrudnia właściwym organom rzetelne sprawdzenie wpływających aplikacji. Uzasadnione są obawy, iż w praktyce wymogi formalne wniosku będą wykorzystywane jako czynnik eliminujący pewną grupę podmiotów ubiegających się o przyznanie pomocy w ramach projektu unijnego i to niezależnie od spełniania przez te osoby faktycznych kryteriów przyznania pomocy. Wprowadzenie możliwości wezwania do uzupełnienia wniosku lub jego sprecyzowania daje realną szansę wnioskodawcom na udział w oferowanych im konkursach. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju (28.08.2015 r.) wyjaśnił, że celem ogólnym projektu dotyczącego przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu na terenie Gminy W. było zapewnienie dostępu do Internetu mieszkańcom gminy zagrożonym wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej, w tym osobom niepełnosprawnym. Procedura wyboru projektów do realizacji została zakończona. Środki będą wydatkowane przez gminę tylko do końca 2015 roku. Zgodnie z postanowieniami ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 przy ubieganiu się o dofinansowanie w ramach programów perspektywy finansowej 2014-2020 kryteria formalne nie powinny stanowić dla beneficjentów przeszkody w dostępie do udziału w konkursach.

40. Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych (IV.7005.23.2014) z dnia 13 sierpnia 2015 r. – w sprawie nieprecyzyjnych przepisów dotyczących koncentracji ziemi rolnej.

Do Biura Rzecznika wpłynęła skarga dotycząca charakteru prawnego uprawnienia do zakupu nieruchomości uregulowanego w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Stosownie do treści kwestionowanej regulacji w przypadku dokonania zmiany umowy dzierżawy, dzierżawcy przysługuje uprawnienie do zakupu całości albo za zgodą Agencji Nieruchomości Rolnych, części nieruchomości, która pozostawała przedmiotem dzierżawy, na zasadach określonych w ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa, z zastosowaniem prawa pierwszeństwa, niezależnie od faktycznego czasu trwania umowy dzierżawy. W uzasadnieniu projektu ustawy wyjaśniono, że ustawodawca wprowadzając uprawnienie do zakupu nieruchomości pozostałych w dzierżawie po umownym wyłączeniu, dążył do umocnienia pozycji dzierżawcy oraz zachęcenia dzierżawców do składania oświadczeń o przyjęciu zmian umowy dzierżawy. W praktyce stosowania prawa przez Agencję oraz sądy powszechne powstały wątpliwości co do charakteru uprawnienia do zakupu nieruchomości. Wątpliwości te pogłębia niejednoznaczne stanowisko Agencji w tej sprawie. W piśmie Zespołu Prawnego Biura Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych wskazano, że omawiane uprawnienie stanowi roszczenie w stosunku do Agencji o zawarcie umowy sprzedaży nieruchomości pozostałych po wyłączeniu części gruntów z dzierżawy. W sporach sądowych dotyczących realizacji uprawnienia do zakupu nieruchomości Agencja zdaje się jednak zajmować stanowisko odmienne, zgodnie z którym uprawnienie do zakupu nieruchomości nie stanowi roszczenia o zawarcie umowy sprzedaży, ponieważ zastosowanie znajdują przepisy ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa dotyczące prawa pierwszeństwa. Niepewność sytuacji prawnej dzierżawców oraz nieprecyzyjne informowanie o skutkach wyłączenia części gruntów z dzierżawy mogłoby doprowadzić do naruszenia wolności i praw tych osób. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o wyjaśnienie, czy Agencja stoi na stanowisku, że regulacja zawarta w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw przyznaje dzierżawcy roszczenie o zawarcie umowy sprzedaży nieruchomości, czy też statuuje prawo pierwszeństwa w rozumieniu przepisów ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa.

Prezes Agencji Nieruchomości Rolnych (17.09.2015 r.) poinformował, że uprawnienie do zakupu nieruchomości uregulowane w ustawie z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz zmianie niektórych innych ustaw stanowi roszczenie o zawarcie umowy sprzedaży nieruchomości pozostałych po wyłączeniu 30% gruntów rolnych z dzierżawy w całości lub za zgodą Agencji ich części, z uwzględnieniem limitu 500 ha. Przedstawione powyżej stanowisko jest obecnie powszechnie stosowane przez oddziały terenowe Agencji.

41. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (VII.7202.25.2015) z dnia 14 sierpnia 2015 r. – w sprawie częstych zmian warunków przyznawania pomocy w ramach rolnictwa ekologicznego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące częstych zmian legislacyjnych podejmowanych przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie przepisów regulujących warunki przyznawania płatności unijnej w ramach płatności ekologicznych. Przykładowo, rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 wprowadzono dodatkowy warunek uzyskania płatności ekologicznej w postaci wytworzenia produktu ekologicznego. Wymóg ten został następnie zniesiony rozporządzeniem z dnia 27 października 2014 r. Z wyjaśnień Ministerstwa wynika, że celem zmian dokonanych rozporządzeniem z dnia 12 marca 2014 r. było osiągnięcie szybszego wzrostu ilości produktu ekologicznego na rynku. Dlatego wymóg odpowiedniego przeznaczenia plonu został zastąpiony warunkiem wytworzenia produktów rolnictwa ekologicznego. Wprowadzono też wymóg sprzedaży co najmniej 50 % tych produktów. Po dokonaniu tej zmiany, w trakcie weryfikacji wniosków złożonych przez rolników zaobserwowano problemy ze spełnieniem wymagań w zakresie udokumentowania przez rolników wprowadzenia na rynek 50 % produktów rolnictwa ekologicznego. Utrzymanie tego wymogu byłoby sprzeczne z dążeniami do wykorzystania potencjału małych gospodarstw w zakresie rozwoju produkcji ekologicznej. Wobec tego, kolejnym rozporządzeniem zniesiono wymóg wprowadzenia na rynek co najmniej 50 % wielkości produkcji ekologicznej poszczególnych produktów rolnictwa ekologicznego wraz z obowiązkiem udokumentowania tego faktu. W ocenie Ministerstwa zmiana była uproszczeniem dla rolników, ponieważ nie musieli już udowadniać, że wprowadzili na rynek co najmniej 50 % produktów ekologicznych. Jednak zgłaszający się do Rzecznika rolnicy podkreślają, że zmiany przepisów narażają ich na dodatkowe koszty. Również w uwagach końcowych przedstawionych w raporcie NIK podkreślono, że częste zmiany warunków przyznawania płatności w ramach programów rolnośrodowiskowych nie sprzyjają stabilizacji rozwoju określonych upraw. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (10.09.2015 r.) nie zgodził się z zarzutami zawartymi w wystąpieniu Rzecznika. Jednocześnie stwierdził, że Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym nie zawarła żadnych zarzutów ani zaleceń względem Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, mimo iż w trakcie przeprowadzanej kontroli wykorzystania środków publicznych na uprawy w ramach programów rolnośrodowiskowych wskazywała na częste zmiany przepisów rolnośrodowiskowych. Co do zasady zmiany tych przepisów dotyczyły rolników podejmujących zobowiązania rolnośrodowiskowe w roku, w którym dokonywana była zmiana. Zmiany przepisów dotyczące rolników kontynuujących zobowiązania,

polegały zwykle tylko na doprecyzowaniu dotychczasowych przepisów i zawsze były korzystne dla rolników.

42. Ministra Sprawiedliwości (VII.510.24.2015) z dnia 24 sierpnia 2015 r. – w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych pobieranych w sprawach sadowoadministracyjnych.

Przepisy ustawy prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi przewidują obowiązek uiszczenia opłaty kancelaryjnej przy składaniu wniosku o sporządzenie uzasadnienia orzeczenia i jego doręczenia. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie wysokości opłat kancelaryjnych pobieranych w sprawach sadowoadministracyjnych wysokość tej opłaty wynosi 100 złotych. Złożenie wniosku uruchamia procedurę sporządzania uzasadnienia orzeczenia, niezależnie od uiszczenia przez stronę opłaty. Konsekwencją tego rozwiązania jest bezwzględny charakter obowiązku uiszczenia opłaty kancelaryjnej. Cofnięcie wniosku o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku z uzasadnieniem nie zwalnia wnioskodawcy z uiszczenia tej opłaty. W istotny sposób ograniczono więc możliwość decydowania przez stronę o ponoszeniu kosztów związanych z korzystaniem z przysługujących jej uprawnień. Sądy administracyjne są zobligowane jedynie do poinformowania strony o możliwości złożenia wniosku o uzasadnienie wyroku w terminie 7 dni od jego ogłoszenia bądź doręczenia odpisu sentencji. W konsekwencji strona działająca samodzielnie może nie być świadoma konieczności poniesienia kosztów w związku ze złożeniem wniosku o uzasadnienie wyroku. W opinii Rzecznika należałoby rozważyć możliwość modyfikacji zasad uiszczania opłaty za sporządzenie i doręczenie uzasadnienia, tak aby strona była informowana o konieczności uiszczenia opłaty i możliwości złożenia wniosku o zwolnienie jej z uiszczania kwoty, albo w ogóle należałoby wyeliminować pobieranie opłaty za sporządzenie uzasadnienia, którego żąda strona w ustawowym terminie. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do zmiany stanu prawnego w powyższym zakresie.

43. Ministra Administracji i Cyfryzacji (IV.7000.217.2014) z dnia 1 września 2015 r. – w sprawie postępowania o rozgraniczenie nieruchomości.

W sprawach o rozgraniczenie nieruchomości przewidziany został szczególny, dwuetapowy tryb postępowania. Pierwsza faza postępowania prowadzona jest w trybie administracyjnym, a następnie stronie niezadowolonej z ustalenia przebiegu granicy przysługuje prawo żądania przekazania sprawy sądowi w terminie 14 dni od dnia doręczenia jej decyzji w sprawie. W toku postępowania wyjaśniającego przeprowadzonego przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich na tle jednej ze skarg indywidualnych okazało się, że w orzecznictwie sądów powszechnych zarysowały się dwa przeciwstawne stanowiska w zakresie ustalania wnioskodawcy w sądowym postępowaniu rozgraniczeniowym, wszczętym na skutek przekazania sprawy sądowi w trybie określonym w ustawie Prawo geodezyjne i kartograficzne. Zgodnie z pierwszym z nich, wnioskodawcą

w postępowaniu sądowym pozostaje osoba, która złożyła wniosek o rozgraniczenie nieruchomości w trybie postępowania administracyjnego i właśnie tę osobę wzywa się do opłacenia wniosku, niezależnie od tego, czy jest to osoba niezadowolona z treści decyzji o rozgraniczeniu. Drugie stanowisko opiera się na założeniu, że wnioskodawcą w sprawie o rozgraniczenie przez sądem jest osoba niezadowolona z wydanej decyzji administracyjnej, żądająca przekazania sprawy sądowi, niezależnie od tego, czy w administracyjnym postępowaniu rozgraniczeniowym była wnioskodawcą, czy też inną stroną tego postępowania. Według Sądu Najwyższego decyzja o rozgraniczeniu traci moc na skutek samego zgłoszenia żądania przekazania sprawy sądowi. Z kolei sądy administracyjne wiążą utratę mocy obowiązującej decyzji o rozgraniczeniu z merytorycznym rozpoznaniem sprawy przez sąd powszechny i wydaniem postanowienia o rozgraniczeniu. W ocenie Rzecznika istnienie rozbieżności pomiędzy orzecznictwem sądów administracyjnych a orzecznictwem Sądu Najwyższego jest wysoce niepożądane, a w praktyce stosowania prawa może prowadzić do naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela, łącznie z naruszeniem konstytucyjnego prawa do sądu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie. W razie podzielenia przedstawionej argumentacji dotyczącej istnienia nieusuwalnych rozbieżności w stosowaniu regulacji zawartej w Prawie geodezyjnym i kartograficznym, Rzecznik zwraca się o spowodowanie podjęcia prac nad przygotowaniem nowelizacji prawa zmierzającej do usunięcia powstałych rozbieżności i zapewnienia pełniejszej ochrony prawa do sądu strony niezadowolonej z ustalenia przebiegu granic na drodze decyzji administracyjnej.

44. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (VII.7033.34.2015) z dnia 1 września 2015 r. – w sprawie wysokości opłat pobieranych przez uczelnie wyższe podczas rekrutacji na studia.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa wiele skarg, których przedmiotem jest kwestia wysokości opłat pobieranych przez uczelnie wyższe podczas rekrutacji na studia. W ocenie skarżących kwoty pobierane przez uczelnie w trakcie postępowania kwalifikacyjnego są za wysokie, biorąc pod uwagę sytuację materialną niektórych aplikujących, w szczególności w sytuacji złożenia aplikacji na kilka uczelni lub na kilka kierunków studiów. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie maksymalnej wysokości opłat za postępowanie związane z przyjęciem na studia w uczelni wyższej na rok akademicki 2015/2016 reguluje wyłącznie maksymalne stawki, jakie mogą pobrać uczelnie oraz różnicuje te kwoty w zależności od tego, czy postępowanie kwalifikacyjne obejmuje dodatkowe sprawdziany. Uczelnie przeważnie decydują się na pobieranie najwyższych możliwych kwot, a władze uczelni często nie uzasadniają tych decyzji. Istnieją wątpliwości, czy opłaty odpowiadają rzeczywistym kosztom rekrutacji. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (24.09.2015 r.) nie podzielił wątpliwości wyrażonych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Szkoły

wyższe są autonomiczne we wszystkich obszarach swego działania, także w zakresie ustalania warunków przyjęć na studia. Uczelnia może kształtować warunki przyjęć na organizowane przez siebie studia, z zachowaniem zasad określonych w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. W opinii Ministerstwa obecne uregulowanie kwestii rekrutacji na studia oraz zasad ustalania wysokości opłat znajduje merytoryczne uzasadnienie. Opłaty określone corocznie w rozporządzeniu w sprawie maksymalnej wysokości opłat za postępowanie związane z przyjęciem na studia na dany rok akademicki pozostają na niezmiennym poziomie od wielu lat, dzięki czemu realny koszt ubiegania się o przyjęcie na studia spada.

45. Ministra Edukacji Narodowej (VII.7031.3.2015) z dnia 1 września 2015 r. – w sprawie różnic w poziomie trudności egzaminów maturalnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje wiele skarg absolwentów szkół ponadgimnazjalnych ubiegających się o miejsce na uczelniach wyższych. Maturzyści wskazują, że egzaminy przeprowadzane w różnych latach, na podstawie różnych przepisów, często są ze sobą nieporównywalne. Z tego powodu, o przyjęciu na uczelnię mogą decydować kwestie przypadkowe, niezwiązane z wiedzą i umiejętnościami kandydatów. W tym roku wiele skarg dotyczy różnic pomiędzy arkuszami egzaminów przeprowadzanych w nowej formule i tych przeprowadzanych na podstawie wcześniej obowiązujących regulacji. W ocenie części maturzystów, różnice pomiędzy egzaminami były na tyle znaczne, że wyniki osiągnięte przez dwie grupy zdających nie mogą być uznane za porównywalne. W efekcie, absolwenci nie mają zapewnionych równych szans w dostępie do edukacji. Z wyjaśnień udzielonych przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej wynika, że przygotowanie różnych arkuszy było koniecznością, ponieważ ze względu na gwarancję przewidywalności prawa i ochronę zaufania obywateli do państwa, uczniowie powinni byli przystąpić do egzaminów zgodnie z przepisami obowiązującymi w chwili rozpoczęcia nauki. Rzecznik, przyjmując te argumenty, jednocześnie podkreśla w wystąpieniu, że wśród konstytucyjnych praw i wolności przewidziana jest także równość szans w dostępie do nauki. Obecnie nabór na większość kierunków studiów odbywa się wyłącznie na podstawie wyników egzaminu maturalnego. Konstrukcja matur powinna więc zapewniać jak najpełniejszą realizację postulatu równości. Każdej nowelizacji powinny towarzyszyć przepisy przejściowe pozwalające osobom, które wcześniej przystąpiły do egzaminu odpowiednio uzupełnienie świadectwa lub przystąpienie do egzaminu w formie niedostępnej w roku ukończenia szkoły. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

46. Ministra Środowiska (VII.7202.2.2015) z dnia 4 września 2015 r. – w sprawie zalesiania gruntów położonych na obszarach Natura 2000.

We wcześniejszym wystąpieniu Rzecznik zauważył, że dla większości obszarów Natura 2000 nie zostały ustanowione plany ochrony ani plany zadań ochronnych.

Tymczasem zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi uzyskanie pomocy na zalesienie było możliwe pod warunkiem, że planowane zalesienie gruntu położonego na obszarze Natura 2000 nie było sprzeczne z planami ochrony albo planami zadań ochronnych tych obszarów. W celu otrzymania pomocy wnioskodawca musiał otrzymać m.in. opinię regionalnego dyrektora ochrony środowiska o braku sprzeczności planowanego zalesienia gruntu leżącego na obszarze Natura 2000 z planami ochrony lub planami zadań ochronnych. W sytuacji gdy nie istniał plan ochrony dla danego obszaru, taka opinia nie mogła zostać w ogóle wydana. Z wcześniejszej korespondencji w sprawie wynikało, że w ocenie Ministra Środowiska jedynym rozwiązaniem byłaby zmiana wspomnianego rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Jednak Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w odpowiedzi na pismo Rzecznika stwierdził, że konieczne jest utrzymanie tego rozporządzenia w takim samym kształcie. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie, na jakim etapie znajduje się proces tworzenia planów ochrony i planów zadań ochronnych na obszarach Natura 2000 w kontekście realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

47. Ministra Spraw Wewnętrznych (VII.534.26.2015) z dnia 16 września 2015 r. – w sprawie przyznania ulgi w opłatach paszportowych osobom pobierającym świadczenia przedemerytalne.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi osób otrzymujących świadczenia przedemerytalne, które chcąc wyrobić sobie paszport, nie mogą uzyskać żadnych ulg w opłatach za jego wydanie. Jako podstawa odmowy udzielenia ulgi podawany jest przepis ustawy o dokumentach paszportowych, który stanowi, że ulga w opłacie za wydanie paszportu przysługuje emerytom, rencistom, osobom niepełnosprawnym, a także współmałżonkom tych osób pozostającym na ich wyłącznym utrzymaniu. Przepisy nie przewidują natomiast, aby ulgi takie mogły być udzielane osobom pobierającym świadczenia przedemerytalne, które stanowią element pomostowy między okresem, w którym przysługiwało wynagrodzenie za pracę i zasiłek dla bezrobotnych, a nabyciem uprawnień do świadczeń emerytalnych. Zdaniem Rzecznika brak obiektywnej przesłanki uzasadniającej różne traktowanie osób pobierających świadczenia przedemerytalne oraz emerytów i rencistów w zakresie przyznania ulg z tytułu wydania paszportu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany ustawy o dokumentach paszportowych, poprzez ujęcie w kręgu osób uprawnionych do ulgi w opłacie za wydanie paszportu również osób pobierających świadczenia przedemerytalne.

48. Przewodniczącego Komisji Ustawodawczej Senatu RP, Przewodniczącego Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu

RP, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, (II.519.109.2015) z dnia 21 września 2015 r. – w sprawie prac nad projektem nowelizacji ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw.

Projekt nowelizacji ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw w obecnym kształcie i długotrwałość toczącego się procesu legislacyjnego budzą zasadnicze wątpliwości Rzecznika z punktu widzenia realizacji obowiązku stworzenia odpowiednich gwarancji ochrony prywatności i tajemnicy komunikowania się. Dotyczy to zwłaszcza pozostawienia przez ustawodawcę otwartego katalogu środków technicznych, które mogą być wykorzystywane przez służby w toku kontroli operacyjnej. Zastrzeżenia budzi także pozostawienie poza regulacją ustawową obowiązku informowania osób objętych kontrolą operacyjną po jej zakończeniu. Wątpliwości dotyczą ponadto maksymalnego czasu prowadzenia kontroli operacyjnej i nieprecyzyjnie określonego czasu przetwarzania danych telekomunikacyjnych. Rzecznik podziela także uwagi przekazywane m.in. przez organizacje pozarządowe odnoszące się do kwestii powierzenia sądom okręgowym funkcji niezależnego organu sprawującego kontrolę nad sposobem korzystania przez służby specjalne z uprawnień do prowadzenia kontroli operacyjnej i przetwarzania danych telekomunikacyjnych. Przedkładanie sądowi przez Policję i inne służby okresowych sprawozdań dotyczących pozyskiwania danych telekomunikacyjnych należy ocenić jako nieefektywny mechanizm kontroli. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie podjęcia działań zmierzających do pilnego uchwalenia omawianej nowelizacji, która powinna stanowić realizację wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 lipca 2014 r. (sygn. akt K 23/11), a ponadto uwzględnić wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 8 kwietnia 2014 r. stwierdzający nieważność dyrektywy 2006/24 w sprawie zatrzymywania danych, jak również postanowienia Karty Praw Podstawowych UE dotyczące prawa do poszanowania życia prywatnego i tajemnicy komunikowania się oraz ochrony danych osobowych.

49. Ministra Sportu i Turystyki (VII.715.27.2015) z dnia 22 września 2015 r. – w sprawie dyskryminacji sportów nieolimpijskich.

Do Rzecznika zwrócili się przedstawiciele polskich związków sportowych w sportach nieolimpijskich z prośbą o interwencję w sprawie nowych przepisów ustawy o sporcie pozbawiających te związki statusu polskiego związku sportowego. Skarżący uznają obowiązujące rozwiązanie za niekonstytucyjne i dyskryminujące około 250 tysięcy osób uprawiających sporty nieolimpijskie, przede wszystkim dzieci i młodzież. Zgodnie z przepisami ustawy o sporcie do wniosku o wyrażenie zgody na utworzenie polskiego związku sportowego należy dołączyć zaświadczenie o przynależności do międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski. W przypadku niedostarczenia takiego zaświadczenia, minister właściwy do spraw kultury fizycznej odmawia wyrażenia zgody na utworzenie polskiego związku sportowego. O tym, czy dany związek może zostać utworzony i mieć

status polskiego związku sportowego decyduje w istocie nie polski ustawodawca bądź Minister Sportu i Turystyki, ale pozarządowa organizacja międzynarodowa, nie podlegająca polskiemu prawu. Rozwiązanie to wydaje się być wątpliwe w kontekście konstytucyjnej zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Związki sportowe ubiegające się o uzyskanie statusu Polskiego Związku Sportowego są pozbawione możliwości jednoznacznego określenia na podstawie powszechnie obowiązującego prawa wszystkich kryteriów, jakie muszą spełnić, aby uzyskać status polskiego związku sportowego. Kryteria te kształtuje bowiem MKOl w ramach podejmowania decyzji o nadaniu właściwego statusu dla danego sportu. Związki, które nie przynależą do właściwej międzynarodowej federacji sportowej stają się – na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury fizycznej – organizacjami sportowymi działającymi w formie związku stowarzyszeń, co niesie za sobą daleko idące skutki. Między innymi możliwe jest sukcesywne pogorszenie się standardów działania tych związków. Wprowadzone regulacje pozbawiają związki prawa do wyłącznej organizacji oficjalnych mistrzostw Polski i Pucharów Polski, ustanawiania reguł sportowych, w tym klas sportowych, powoływania kadry narodowej i przygotowania jej do mistrzostw świata lub mistrzostw Europy, reprezentowania danego sportu w międzynarodowych organizacjach sportowych. Radykalnie zmniejszy się również możliwość oddziaływania ministra właściwego do spraw kultury fizycznej na działalność przekształconych związków, a przez to na rozwój danej dyscypliny sportu. Nadzór nad związkami stowarzyszeń będzie sprawowany tylko pod względem legalności ich działania przez starostę właściwego ze względu na siedzibę stowarzyszenia. Ponadto – zdaniem skarżących – wskazane uregulowania ustawy o sporcie spowodują zdeprecjonowanie osiągnięć organizacyjnych, szkoleniowych i sportowych oraz tradycji dotychczasowych związków. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

50. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.1910.2015) z dnia 22 września 2015 r. – w sprawie kontroli osobistych osób pozbawionych wolności.

Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał w dniu 15 września 2015 r. wyrok w sprawie Milka przeciwko Polsce, w którym uznał, że poddawanie skarżącego kontrolom osobistym podczas pobytu w areszcie śledczym oraz zakładzie karnym stanowiło ingerencję w jego prawo do poszanowania życia prywatnego. Ingerencja ta, mimo że miała oparcie w przepisach kodeksu karnego wykonawczego, nie była proporcjonalna ani też konieczna w społeczeństwie demokratycznym. Skarżący nie miał statusu skazanego niebezpiecznego. Z przedstawionej dokumentacji nie wynikało także, aby stwarzał realne zagrożenie dla bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych, w których przebywał, zaś jedyną formą agresji z jego strony była agresja słowna. Do Rzecznika Praw Obywatelskich nadal wpływają wnioski od osób pozbawionych wolności, przebywających w jednostkach penitencjarnych typu zamkniętego, które żalą się, że bez żadnego uzasadnienia są poddawane kontrolom osobistym po powrocie z miejsca znajdującego się poza oddziałem mieszkalnym.

Wyniki postępowań wyjaśniających prowadzonych w Biurze RPO w sprawach indywidualnych potwierdzają, że kontrole osobiste są przeprowadzane prewencyjnie, albo wobec wszystkich osadzonych, albo wybranych losowo, jednak bez konkretnego wskazania, że skazany zagraża porządkowi lub bezpieczeństwu w oparciu o istniejące dowody. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie dyrektorów okręgowych Służby Więziennej o treści wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Milka przeciwko Polsce i wynikającej z niego zmiany praktyki w polskich jednostkach penitencjarnych w zakresie kontroli osobistych, które powinny być przeprowadzane tylko wobec tych osób, które swoją postawą lub zachowaniem stwarzają realne zagrożenie dla bezpieczeństwa lub porządku.

51. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (VII.534.36.2015) z dnia 22 września 2015 r. – w sprawie ujawniania danych dotyczących zapłodnienia in vitro.

Rzecznik Praw Obywatelskich, po analizie informacji zawartych w artykułach prasowych, podjął z urzędu sprawę danych dotyczących zapłodnienia in vitro zamieszczanych w aktach stanu cywilnego. Zgodnie z postanowieniami ustawy o leczeniu niepłodności w aktach stanu cywilnego będzie umieszczana informacja dotycząca złożenia oświadczenia koniecznego do uznania ojcostwa przed przeniesieniem do organizmu kobiety komórek rozrodczych. Dostęp do aktów stanu cywilnego ma duża liczba pracowników urzędów stanu cywilnego oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, co może prowadzić do uzyskania informacji o pochodzeniu dziecka przez osoby nieuprawnione. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych z prośbą o poinformowanie, w jaki sposób są zabezpieczane dane zamieszczane w scentralizowanym rejestrze stanu cywilnego.

52. Ministra Sprawiedliwości (II.517.2632.2015) z dnia 24 września 2015 r. – w sprawie przebywania w schroniskach dla nieletnich bez podstawy prawnej.

Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie Grabowski przeciwko Polsce stwierdził, że w świetle standardów Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności nieletni przebywał w schronisku dla nieletnich bez legalnej podstawy prawnej. Jednocześnie Trybunał zobowiązał Polskę do przyjęcia środków w celu zaprzestania zaskarżonej praktyki sądowej. Dotychczas sądy, po skierowaniu sprawy na rozprawę, nie weryfikowały potrzeby dalszego pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich. Jego pobyt był przedłużany bez decyzji sądu i bez możliwości wnoszenia o uchylenie zastosowanego środka, a tym samym z naruszeniem postanowień Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich stanowi, że okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich przed skierowaniem sprawy na rozprawę nie może trwać dłużej niż trzy miesiące. Pobyt ten można przedłużyć na okres

nieprzekraczający dalszych trzech miesięcy, ze względu na szczególne okoliczności sprawy. Orzeka o tym sąd rodzinny, po zawiadomieniu stron i obrońcy nieletniego o terminie posiedzenia. W przekonaniu Rzecznika poinformowanie prezesów sądów o treści omawianego wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest niezbędne dla zagwarantowania przestrzegania praw nieletnich i zapobieżenia dalszym naruszeniom postanowień Konwencji. Jednocześnie Rzecznik postuluje rozważenie potrzeby nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, uwzględniającej treść wspomnianego wyroku i standardy określone w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

53. Ministra Spraw Wewnętrznych (KMP.570.10.2015) z dnia 24 września 2015 r. – w sprawie przeszukań w pomieszczeniach Straży Granicznej przeznaczonych dla osób zatrzymanych.

Podczas wizytacji prewencyjnych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych Straży Granicznej, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji badali zagadnienie przeszukań zatrzymanych. Osoba zatrzymana podlega szczegółowemu sprawdzeniu zgodnie z regulaminem stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Przedstawiciele KMP zwracają uwagę, że zakres czynności realizowanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, w tym możliwość rozebrania do naga osoby zatrzymanej, przybierająca formę kontroli osobistej, powoduje, że nie mogą one być podejmowane na podstawie aktu podustawowego. Tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności może wynikać tylko z przepisów ustawy i może być ustanowiona tylko w określonych sytuacjach. Kwestia kontroli osobistych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych nie została uregulowana w ustawie o Straży Granicznej, mimo iż zagadnienie to było sygnalizowane w raportach przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o podjęcie działań legislacyjnych w przedstawionym zakresie.

54. Prokuratora Generalnego (VIII.518.34.2015) z dnia 25 września 2015 r. – w sprawie reagowania na przejawy mowy nienawiści.

W związku z napływem do Europy licznych grup migrantów wspólnota międzynarodowa, a w szczególności Unia Europejska, stoi wobec wyzwania zapewnienia adekwatnego wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących pomocy. Z przykrością należy stwierdzić, że przekaz medialny zdominowały doniesienia wskazujące na ujemne skutki włączenia się państwa i społeczeństwa polskiego w rozwiązanie obecnego kryzysu. W ocenie Rzecznika konieczne jest wzmoczenie wysiłków na rzecz przeciwstawienia się rosnącej fali nienawiści wobec migrantów. Społeczne przyzwolenie oraz brak szybkiej i adekwatnej reakcji ze strony właściwych organów państwowych na zdarzenia motywowane nienawiścią, sprzyjają narastaniu wrogich postaw, utrwalaniu negatywnych stereotypów i uprzedzeń. W tym kontekście niezmiernie ważna jest rola prokuratury w konsekwentnym i skutecznym ściganiu i karaniu sprawców przestępstw

z nienawiści. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie oceny skuteczności działań prokuratury w omawianym zakresie, a także o wskazanie planowanych czynności mających na celu reakcję na zjawisko rozprzestrzeniającej się, w szczególności w Internecie, mowy nienawiści.

55. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (VII.7033.26.2015) z dnia 25 września 2015 r. – w sprawie kryteriów przyznawania stypendiów za wybitne osiągnięcia artystyczne.

W wystąpieniu Rzecznik porusza kwestię kryteriów przyznawania stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia na rok akademicki 2015/2016, zawartych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wydanym na podstawie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym. W poprzednim stanie prawnym przepisy nie uzależniały przyznawania stypendium za osiągnięcia naukowe, sportowe lub artystyczne od typu studiów. Obecnie w związku z nowelizacją ustawy o szkolnictwie wyższym, stypendium za wybitne osiągnięcia może być przyznane studentowi posiadającemu wybitne osiągnięcia naukowe lub artystyczne związane ze studiami lub wybitne osiągnięcia w sporcie. Natomiast zgodnie z rozporządzeniem, stypendium ministra za wybitne osiągnięcia na rok 2015/2016 może otrzymać jedynie student, który ukończył rok studiów, a także uzyskał w czasie studiów wybitne osiągnięcia naukowe lub artystyczne, związane z odbywanymi studiami, bądź też uzyskał wybitne osiągnięcia w sporcie. W ocenie Rzecznika ograniczenie możliwości skorzystania ze stypendium za wybitne osiągnięcia artystyczne jedynie do kręgu studentów kierunków artystycznych wydaje się niesłusznym rozwiązaniem. Mając na względzie konstytucyjną zasadę równości, stypendium za wybitne osiągnięcia artystyczne powinno być traktowane w oderwaniu od studiowanego kierunku, tak jak stypendium za wybitne osiągnięcia sportowe. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia działań w celu zmiany obowiązującego stanu prawnego na rzecz osób, które obecnie nie mogą ubiegać się o stypendium ministra za wybitne osiągnięcia artystyczne.

56. Ministra Sprawiedliwości (VII.561.11.2014) z dnia 25 września 2015 r. – w sprawie procedury odwołania sędziego z delegacji.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi sędziów kwestionujących regulację prawną zawartą w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych dotyczącą odwołania sędziego z delegacji. Obowiązujące przepisy nie przewidują możliwości wniesienia środka zaskarżenia od decyzji Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie odwołania sędziego z delegacji do innego sądu ani nie wskazują przesłanek, jakimi powinien kierować się Minister Sprawiedliwości odwołując sędziego z delegacji. Instytucja delegacji sędziego ma zapewnić sprawne funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości i rozwiązywać problem pilnych potrzeb kadrowych. Delegowanie sędziego przez Ministra Sprawiedliwości do innego sądu wymaga zgody tego sędziego i jest efektem uzgodnień również z prezesami

właściwych sądów. W sytuacji odwołania sędziego z delegacji, bez jego zgody, decyzja została pozostawiona całkowitemu uznaniu Ministra Sprawiedliwości. Jak wynika z otrzymywanych skarg, obowiązujący mechanizm odwołania sędziego z delegacji może być wykorzystywany także jako forma kary lub nacisku na delegowanego sędziego, zwłaszcza w przypadku sędziów delegowanych do sądów wyższej instancji. W ocenie Rzecznika obecny kształt mechanizmu odwołania sędziego z delegacji narusza konstytucyjną zasadę równowagi władz, niezależności sądów i niezawisłości sędziów oraz prawa obywateli do rozpoznania ich sprawy sądowej przez niezawisły sąd. Ustawodawca powinien także zagwarantować procedurę służącą weryfikacji decyzji Ministra Sprawiedliwości o odwołaniu sędziego z delegacji. Rzecznik Praw Obywatelskich postuluje rozważenie wprowadzenia do Prawa o ustroju sądów powszechnych przepisów regulujących szczegółowo przesłanki i tryb odwołania sędziego z delegacji, jak również wprowadzenie możliwości wniesienia przez sędziego środka zaskarżenia do sądu na decyzję Ministra Sprawiedliwości.

57. Głównego Inspektora Transportu Drogowego (II.519.1139.2015) z dnia 25 września 2015 r. – w sprawie udostępniania właścicielom pojazdu zdjęcia zarejestrowanego wykroczenia.

Do Rzecznika nadal napływają wnioski osób, które żalą się na niezalążanie przez Inspekcję Transportu Drogowego do raportu z ujawnionego wykroczenia dowodu w postaci zdjęcia wykroczenia zarejestrowanego przez fotoradar oraz formularza oświadczenia wysyłanego do właściciela pojazdu. Szczególnie istotne jest to dla przedsiębiorców, których pracownicy poruszają się samochodami służbowymi, ponieważ wezwanie kierowane jest przez Inspekcję Transportu Drogowego do firmy jako właściciela z żądaniem wskazania kierującego pojazdem. Do raportu załączane jest pouczenie, że zdjęcia dokumentujące popełnienie wykroczenia w ruchu drogowym udostępniane są w Centrum Automatycznego Nadzoru nad Ruchem Drogowym (CANARD) w Warszawie lub w delegaturach terenowych GITD. W ocenie Rzecznika zasadnym byłoby wysyłanie całości dokumentacji już w pierwszej korespondencji skierowanej do właściciela pojazdu lub udostępnianie zdjęcia wykroczenia np. w formie elektronicznej. Często bowiem podróż właściciela pojazdu do wymienionych urzędów może wiązać się ze znacznymi kosztami i powodować konieczność skorzystania z urlopu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

58. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (VII.7033.2.2015) z dnia 25 września 2015 r. – w sprawie zasad opiniowania wniosków o przyznanie nagród nauczycielom akademickim.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił we wcześniejszym wystąpieniu z dnia 31 lipca 2014 r. problem dotyczący zasad opiniowania wniosków o przyznanie nauczycielom akademickim nagród ministra właściwego w sprawach szkolnictwa wyższego za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne lub organizacyjne albo za

całokształt dorobku, przewidzianych w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. Szczegółowe zasady określone są w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie nagród ministra dla nauczycieli akademickich. Zgodnie z przepisami rozporządzenia do wniosku o nagrodę należy dołączyć trzy rekomendacje sporządzone przez osoby posiadające stopień naukowy doktora habilitowanego, stopień doktora habilitowanego sztuki, tytuł naukowy profesora lub tytuł profesora sztuki, zatrudnione w podmiotach innych niż zatrudniające kandydata do nagrody. Literalne brzmienie tych przepisów wyłącza spośród grona osób rekomendujących kandydata do nagrody naukowców nigdzie nie zatrudnionych, w tym w szczególności w praktyce naukowców emerytowanych. Przyjęte rozwiązanie może stanowić przejaw dyskryminacji pośredniej ze względu na wiek. W odpowiedzi na wystąpienie zapewniono Rzecznika, że wszystkie zgłoszone propozycje zmian przepisów i stosowanych procedur, w tym kwestie statusu osób sporządzających rekomendacje zostaną rozważone podczas prac nad ewentualną nowelizacją przepisów z zakresu przyznawania nagród ministra dla nauczycieli akademickich. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o wyjaśnienie, czy Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego rozważyło już wprowadzenie zmian w rozporządzeniu.

59. Ministra Obrony Narodowej (III.7042.93.2015) z dnia 29 września 2015 r. – w sprawie rekompensaty utraconego wynagrodzenia dla żołnierzy rezerwy odbywających obowiązkowe ćwiczenia wojskowe.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał skargę żołnierza rezerwy dotyczącą odmowy wypłaty świadczenia pieniężnego rekompensującego utracone wynagrodzenie za czas odbywania ćwiczeń wojskowych osobie zatrudnionej na podstawie umowy zlecenia. Odmowę wypłaty świadczenia uzasadniono brzmieniem przepisu ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. W ocenie Rzecznika obowiązująca regulacja, pomijając żołnierzy rezerwy, którzy w czasie odbywania obowiązkowych ćwiczeń wojskowych byli zatrudnieni na podstawie umowy zlecenia, narusza ich prawo do równego traktowania w zakresie rekompensaty utraconego wynagrodzenia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o podjęcie działań w celu uregulowania przedstawionego problemu.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.511.140.2015 z dnia 21 lipca 2015 r. – kasacja na rzecz K. B. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w P. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego (przepisu kodeksu wykroczeń), polegające na jego błędnym zastosowaniu w sytuacji, gdy działanie przypisane obwinionej nie wyczerpywało znamion tego wykroczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w P. w zaskarżonej części oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji w zakresie, w jakim przypisano obwinionej popełnienie wykroczenia i w konsekwencji uniewinnienie K. B. od dokonania tego czynu.

II.510.2245.2014 z dnia 23 lipca 2015 r. – kasacja na rzecz W. C. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą, polegające na rozpoznaniu sprawy w trybie zwyczajnym, bez udziału oskarżonego, którego obecność na rozprawie była obowiązkowa, w sytuacji gdy oskarżony nie został zawiadomiony o terminach rozprawy i doprowadzony na rozprawę z aresztu śledczego, co w rezultacie doprowadziło do naruszenia jego prawa do obrony. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w B. w części dotyczącej skazanego i przekazanie sprawy w tym zakresie temu sądowi do ponownego rozpoznania.

II.510.668.2015 z dnia 27 lipca 2015 r. – kasacja na rzecz R. H. od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w T.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu postanowieniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, poprzez wyrażenie błędnego poglądu, że przepis ten nie dotyczy sytuacji skazania za ciąg przestępstw przeciwko mieniu, z których jedno dotyczyło mienia o wartości przekraczającej 420 złotych i wymierzono za nie jedną karę pozbawienia wolności, a w konsekwencji poprzez niezastosowanie tego przepisu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w T.

II.510.23.2014 z dnia 28 lipca 2015 r. – kasacja na rzecz F. M. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w K.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu postanowieniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na nierozważeniu i nienależytym ustosunkowaniu się w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia do wszystkich zarzutów podniesionych przez podejrzanego w zażaleniu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego i umorzenie postępowania karnego wobec F. M. z powodu ustania karalności zarzucanych mu czynów.

II.510.2124.2014 z dnia 31 lipca 2015 r. – kasacja na rzecz J. S. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Ś.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu wyrokowi rażące naruszenie prawa procesowego, stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą, polegające na orzeczeniu kar łącznych za czyny osądzone w sprawach Sądu Rejonowego w Ś., w sytuacji gdy te same sekwencje skazań stanowiły podstawę wydania wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Ś. i żaden z wyroków jednostkowych stanowiących podstawę wydania tych kar łącznych nie uległ uchyleniu lub zmianie. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku łącznego w zaskarżonej części i związanych z orzeczonymi karami łącznymi rozstrzygnięć o zaliczeniu na ich poczet okresów rzeczywistego pozbawienia wolności oraz umorzenie postępowania w tym zakresie.

II.511.4.2015 z dnia 5 sierpnia 2015 r. - kasacja na rzecz J. F. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w P., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu postanowieniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, polegające na tym, że sąd drugiej instancji rozpoznając zażalenie skazanego, niezależnie od granic zaskarżenia oraz podniesionych zarzutów, nie przekroczył z urzędu granic środka odwoławczego i utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie sądu meriti, które zostało wydane z naruszeniem przepisu prawa karnego materialnego, to jest art. 75 § 2 k.k., wskutek zarządzenia wykonania orzeczonej wobec J. F. kary pozbawienia wolności, z powodu niewykonania przez skazanego obowiązku naprawienia szkody, nałożonego na podstawie art. 46 § 1 k.k., mimo że pokrzywdzony dokonał cesji wierzytelności wynikającej z przestępstwa popełnionego na jego szkodę na rzecz innego podmiotu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia sądu I instancji i umorzenie postępowania wykonawczego w stosunku do skazanego.

II.510.822.2015 z dnia 10 sierpnia 2015 r. - kasacja na rzecz A. T. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w P. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu postanowieniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, polegające na wyrażeniu błędnego poglądu prawnego, w myśl którego orzeczenie wobec skazanego kary za ciąg przestępstw, tj. jednej kary zarówno za czyn, który aktualnie stanowiłby wykroczenie, jak i za występki będący w dalszym ciągu przestępstwem powoduje, iż skazany, w takiej sytuacji procesowej, nie może „skorzystać z dobrodziejstwa kontrawencjonalizacji” i w rezultacie niezastosowanie tego przepisu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w P. w całości i utrzymanego nim w mocy postanowienia wydanego w I instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w P. do ponownego rozpoznania.

II.511.396.2015 z dnia 12 sierpnia 2015 r. - kasacja na rzecz B. K. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w O.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisu kodeksu wykroczeń, polegające na jego błędnym zastosowaniu w sytuacji, gdy czyn przypisany ukaranemu nie wyczerpywał znamion tego wykroczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie B. K. od przypisanego mu wykroczenia.

II.511.154.2015 z dnia 17 sierpnia 2015 r. - kasacja na rzecz F. Z. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w W. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na nierozważeniu i nienależytym ustosunkowaniu się w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego do wszystkich istotnych zarzutów podniesionych w zażaleniu podejrzanej i jej obrońcy. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.510.2378.2014 z dnia 25 sierpnia 2015 r. – kasacja na rzecz M. G. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w W. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. odpowiednio art. 75 § 4 k.k. oraz art. 178 § 3 k.k.w., w brzmieniu obowiązującym

w dacie orzekania przez Sąd Okręgowy w K., polegające na utrzymaniu w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w W. o zarządzeniu wykonania wobec M. G. kary jednego roku pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w W., pomimo tego, iż w chwili orzekania przez Sąd odwoławczy upłynął już okres próby, na jaki kara ta została zawieszona oraz dalsze sześć miesięcy, co powinno skutkować uznaniem, że orzeczona wskazanym powyżej wyrokiem Sądu Rejonowego kara pozbawienia wolności nie podlega wykonaniu z powodu zatarcia skazania i w konsekwencji umorzeniem postępowania wykonawczego w tym zakresie. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w W. i umorzenie wobec skazanego postępowania wykonawczego.

II.511.96.2015 z dnia 27 sierpnia 2015 r. – kasacja na rzecz M. S. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w P. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w S.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w związku z art. 415 § 5 k.p.k. polegające na przeprowadzeniu wadliwej kontroli odwoławczej i w konsekwencji wyrażeniu błędnego poglądu prawnego, polegającego na uznaniu, że uprzednie orzeczenie cywilne o zasądzeniu roszczenia solidarnie od dwóch spółek, w których oskarżony pełnił określone funkcje, nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu obowiązku naprawienia przez oskarżonego tej samej szkody. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie w zaskarżonym zakresie wyroku sądu drugiej instancji oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia zawartego w punkcie 3 wyroku sądu pierwszej instancji dotyczącego zobowiązania M. S. do naprawienia szkody.

II.511.1271.2014 z dnia 1 września 2015 r. – kasacja na rzecz P. C. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Z. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Ś.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k., art. 458 k.p.k. w związku z art. 94 § 1 k.p.k. i art. 98 § k.p.k., polegające na rozważeniu i nienależytym ustosunkowaniu się w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia do wszystkich istotnych zarzutów podniesionych przez podejrzanego w zażaleniu od postanowienia sądu pierwszej instancji. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.511.931.2014 z dnia 1 września 2015 r. – kasacja na rzecz J. P. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w T.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 415 § 5 k.p.k. polegające na nałożeniu na podstawie art. 46 § 1 k.p.k. obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w sytuacji, gdy o roszczeniu majątkowym wynikającym z popełnionego przez skazanego przestępstwa prawomocnie orzekł już wcześniej Sąd Okręgowy w L. prawomocnym nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w T. w zaskarżonym zakresie dotyczącym nałożenia na J. P. obowiązku naprawienia szkody.

II.510.2183.2014 z dnia 4 września 2015 r. – kasacja na rzecz S. S. i Z. S. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 387 § 2 k.p.k. polegające na uznaniu, że istnieją podstawy do uwzględnienia wniosków oskarżonych o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie im kary bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, pomimo istnienia wątpliwości dotyczących istotnych okoliczności sprawy. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w P. i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

II.510.292.2015 z dnia 14 września 2015 r. - kasacja na rzecz A. Ż. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Z.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego polegające na błędnym uznaniu, że dwukrotnie awizowane i niepodjęte w terminie wezwanie do stawienia na rozprawę wysłane na adres zamieszkania oskarżonego, zostało mu prawidłowo doręczone, co w konsekwencji spowodowało rozpoznanie sprawy pod nieobecność oskarżonego i wydanie wyroku zaocznego, podczas gdy oskarżony przebywał w tym czasie w zakładzie karnym, co pozbawiło go prawa do obrony. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Z. i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

II.511.50.2015 z dnia 15 września 2015 r. – kasacja na rzecz A. A. od prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w B., którym utrzymano w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w O.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów postępowania, poprzez nieuwzględnienie wniosku pozbawionego wolności A. A., obywatela Federacji Rosyjskiej, o sprowadzenie na posiedzenie sądu odwoławczego rozpoznającego zażalenie obrońcy na postanowienie Sądu Okręgowego w O. w przedmiocie wydania tej osoby Federacji Rosyjskiej w celu przeprowadzenia

przeciwko niej postępowania karnego, pomimo że z uzasadnienia tego wniosku wynikało, iż A. A. na tym posiedzeniu zamierza złożyć dodatkowe wyjaśnienia, co w konsekwencji uniemożliwiało mu realizację przysługujących mu uprawnień strony postępowania i naruszyło jego prawo do obrony. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w B. oraz przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.511.1609.2014 z dnia 24 września 2015 r. – kasacja na rzecz J. J. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w B.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, polegające na nienależytym rozważeniu przez sąd drugiej instancji zarzutów sformułowanych w apelacji obwinionego oraz braku wskazania w uzasadnieniu orzeczenia, dlaczego nie są one zasadne. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w B. oraz utrzymanego w nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego i umorzenie postępowania wobec ustania karalności zarzucanego czynu.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.513.16.2014 z dnia 5 lutego 2015 r. – kasacja na rzecz J. S. od prawomocnego wyroku Sądu Najwyższego z 1963 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 24 czerwca 2015 r., sygn. akt II KK 43/15).

II.511.101.2014 z dnia 6 lutego 2015 r. – kasacja na rzecz skazanych od prawomocnego postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego z 1949 r. utrzymującego w mocy wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 24 czerwca 2015 r., sygn. akt V KK 46/15).

II.510.1170.2014 z dnia 13 marca 2015 r. – kasacja na rzecz P. O. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w B.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 19 sierpnia 2015 r., sygn. akt III KK 80/15).

II.511.1955.2014 z dnia 2 kwietnia 2015 r. – kasacja na niekorzyść J. G. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w W. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w W.

Kasacja pozostawiona bez rozpoznania (postanowienie z dnia 29 lipca 2015 r., sygn. akt II KK 98/15).

II.510.273.2015 z dnia 13 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz R. B. i B. S. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z. z 1960 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 3 września 2015 r., sygn. akt V KK 136/15).

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowań sądowych:

III.7065.121.2015 z dnia 20 lipca 2015 r. - skarga do Sądu Rejonowego o wznowienie postępowania o umieszczenie w domu pomocy społecznej bez zgody uczestnika postępowania.

Miejski Ośrodek Pomocy społecznej wystąpił do Sądu Rejonowego z wnioskiem o umieszczenie uczestnika postępowania w domu pomocy społecznej bez jego zgody. Postanowieniem z dnia 22 grudnia 2011 r. kończącym postępowanie w sprawie sąd uznał za zasadne umieszczenie uczestnika postępowania w domu pomocy społecznej bez uzyskiwania zgody uczestnika postępowania. W ocenie Rzecznika postępowanie zakończone postanowieniem z dnia 22 grudnia 2011 r. dotknięte jest nieważnością. Uczestnik postępowania został pozbawiony możliwości działania i obrony swoich praw wskutek uchybień procesowych polegających na nieprawidłowym doręczeniu mu wezwania na posiedzenie sądu w dniu 22 grudnia 2011 r.

Wnioskowanie przez Rzecznika Praw Obywatelskich o uchylenie zaskarżanego postanowienia i stwierdzenie, że istniała podstawa do wznowienia postępowania przez Sądem Rejonowym nie oznacza, że w ocenie Rzecznika sąd powinien oddalić wniosek o umieszczenie uczestnika postępowania w domu pomocy społecznej. Oznacza natomiast, że postępowanie to powinno być jeszcze raz przeprowadzone z zachowaniem wymagań starannego działania sądu i przy uwzględnieniu prawa osoby z niepełnosprawnością do rzetelnego procesu sądowego.

IV.7000.300.2015 z dnia 18 sierpnia 2015 r. - skarga o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Ś.

Rzecznik Praw Obywatelskich opiera skargę o wznowienie postępowania na fakcie, że Sąd Rejonowy wydał postanowienie o zniesienie współwłasności na podstawie rażąco nieprawidłowo sporządzonego projektu podziału nieruchomości, o czym wnioskodawca dowiedział się dopiero podejmując próby wykonania tego postanowienia poprzez wprowadzenie go do ewidencji gruntów i budynków prowadzonej przez Starostwo Powiatowe. W ocenie Rzecznika wykrycie okoliczności, które ujawniły rażącą wadliwość projektu podziału nieruchomości, co ma istotny wpływ na wynik postępowania oraz prawidłowe wykonanie

postanowienia, nastąpiło już po wydaniu postanowienia, a zatem uczestnicy postępowania nie mieli możliwości podniesienia tej okoliczności w jego toku. Projekt podziału nieruchomości, obarczony szeregiem wad, jest niewykonalny w praktyce. Sporny projekt podziału nieruchomości uniemożliwia ujawnienie nowych działek ewidencyjnych, w tym danych określających położenie punktów granicznych wyznaczających granice tych działek (tym samym uniemożliwia wykonywanie w sposób prawidłowy dalszych prac geodezyjnych), nie rozlicza w sposób prawidłowy zasięgu i powierzchni użytków gruntowych, nie zawiera niezbędnych danych do fizycznego oznaczenia granic na gruncie, a także może powodować problemy z urządzeniem ksiąg wieczystych dla wydzielonych nieruchomości.

IV.501.17.2015 z dnia 8 września 2015 r. - skarga o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w K. wydanym w sprawie o przysposobienie.

W skardze o wznowienie postępowania Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził, że sąd orzekający w sprawie o przysposobienie miał obowiązek wezwać matkę biologiczną dziecka do udziału w sprawie, aby wyraziła zgodę na przysposobienie dziecka. Sąd nie dopełnił jednak tego obowiązku. Zgoda na przysposobienie dziecka jest wymagana m.in. wtedy, gdy rodzic został częściowo ubezwłasnowolniony. Z akt sprawy wynika, że matka dziecka, będąca osobą częściowo ubezwłasnowolnioną z powodu upośledzenia umysłowego, nigdy nie została pozbawiona władzy rodzicielskiej. Brak władzy rodzicielskiej w jej przypadku wynikał z braku pełnej zdolności do czynności prawnych. W ocenie Rzecznika istnieje konieczność ponownego rozpoznania sprawy z udziałem matki biologicznej dziecka. Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich ze skargą o wznowienie postępowania dotyczącego przysposobienia dziecka jest konieczne dla zapewnienia ochrony konstytucyjnie chronionego prawa matki dziecka do poszanowania życia rodzinnego.

VIII.501.9.2015 z dnia 14 września 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu toczącym się przed Sądem Okręgowym w przedmiocie wniosku Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego o ustalenie treści aktu urodzenia dziecka.

Uczestnik postępowania jest osobą transpłciową. W ocenie Rzecznika kwestią priorytetową jest niezwłoczne sporządzenie aktu urodzenia dziecka uczestnika postępowania. Wykładnia obowiązujących przepisów prawa musi mieć na uwadze zasadę priorytetu dobra dziecka. Obowiązkiem sądu jest zastosowanie w drodze analogii przepisów ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, które pozwalają na ustalenie treści aktu urodzenia dziecka tak, aby kierować się najlepszym interesem dziecka z poszanowaniem jego godności i prawa do ochrony życia rodzinnego. Konsekwencje niesporządzenia aktu urodzenia dziecka pomimo upływu niemal roku od daty jego urodzenia są bowiem daleko idące, a sam ten fakt stanowi rażące naruszenie prawa. Zwłoka w wydaniu aktu urodzenia dziecka uczestnika

postępowania rodzi poważne skutki społeczne i prawne. Dziecko nie posiada numeru PESEL, nie może zatem uzyskać dokumentu tożsamości potwierdzającego jego obywatelstwo, co skutkuje poważnym ograniczeniem przysługujących mu praw (dostęp do żłobka, bezpłatna opieka lekarska, uprawnienia związane z zabezpieczeniem społecznym).

III.7065.123.2015 z dnia 15 września 2015 r. – skarga Rzecznika Praw Obywatelskich o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego o umieszczeniu w domu pomocy społecznej bez uzyskiwania zgody uczestnika postępowania.

W przekonaniu Rzecznika Praw Obywatelskich obowiązkiem sądu było rozważenie potrzeby ustanowienia dla wnioskodawcy pełnomocnika z urzędu bez jego wniosku na podstawie art. 48 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ponieważ z ustaleń sądu dokonanych na podstawie opinii lekarza psychiatry wynikało, że wnioskodawca nie jest w stanie podejmować racjonalnych decyzji ze względu na dysfunkcje w obszarze zdrowia psychicznego. Niezastosowanie przez sąd tego przepisu mogło mieć istotny wpływ na wynik postępowania oraz naruszało gwarancje procesowe niepełnosprawnego uczestnika postępowania. Wnioskowanie przez Rzecznika o uchylenie zaskarżonego postanowienia i stwierdzenie, że istniała podstawa do wznowienia postępowania przed Sądem Rejonowym nie oznacza, że w ocenie Rzecznika sąd powinien uwzględnić wnioski o zwolnienie z domu pomocy społecznej. Oznacza natomiast, że postępowanie powinno być ponownie przeprowadzone z zachowaniem wymagań starannego działania sądu i przy uwzględnieniu prawa osoby z niepełnosprawnością do rzetelnego procesu sądowego, w tym możliwości zapewnienia takiej osobie fachowej pomocy prawnej z urzędu.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawach skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.511.70.2014 z dnia 3 lutego 2014 r. - skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w Ś. oddalającego apelację oraz zasądającego od pozwanego zwrot kosztów postępowania apelacyjnego w sprawie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 20 lutego 2015 r., sygn. akt V CSK 305/14).

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

III.7060.327.2015 z dnia 22 lipca 2015 r. – wniosek do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego ustalania wysokości emerytury mieszanej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego: „Czy ustalając wysokość emerytury na podstawie art. 183 w związku z art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturze i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych należy stosować przeliczniki za okresy pracy górniczej, o których mowa w art. 52 tej ustawy?”. Omawiane zagadnienie prawne wyłoniło się z analizy orzecznictwa sądów okręgowych i apelacyjnych, dotyczącego problematyki ustalania wysokości emerytury mieszanej, o której mowa w art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w części ustalonej na podstawie art. 53 w związku z art. 52 ustawy emerytalnej regulującym zasady stosowania przeliczników za okresy pracy górniczej. W siedmiu prawomocnych wyrokach zawarto pogląd, że obliczenie części emerytury na podstawie art. 53 w związku z art. 183 ustawy emerytalnej następuje z uwzględnieniem przeliczników za okresy pracy górniczej, a pogląd przeciwny w sześciu wyrokach prawomocnych. W ocenie Rzecznika należałoby przychylić się do wykładni uwzględniającej przeliczniki za pracę górniczą przy ustalaniu emerytury mieszanej przy uwzględnieniu wykładni językowej oraz celowościowej. Regulacja zawarta w art. 183 ustawy emerytalnej ma zapewnić łagodne przejście ze starego systemu do nowego systemu emerytalnego. Emerytura mieszana w istocie łączy w odpowiedniej proporcji emeryturę ze starego i nowego systemu. Rzecznik podziela pogląd, że odesłanie w art. 183 ustawy emerytalnej do sposobu obliczania emerytury na podstawie art. 53 należy rozumieć jako odesłanie do „starego” sposobu obliczania emerytury, co oznacza także stosowanie przeliczników wynikających z art. 52 ustawy emerytalnej. Celem ustawodawcy było zachowanie możliwości obliczenia określonej procentowo części emerytury na dotychczasowych zasadach, poprzez odwołanie do art. 53 oraz części na nowych zasadach.

IV.510.152.2015 z dnia 4 września 2015 r. - wniosek do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego uprawnień sądu wieczystoksięgowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego: „Czy sąd wieczystoksięgowy może odmówić dokonania wpisu w księdze wieczystej wówczas, gdy istnieje znana mu urzędowo przeszkoda do jego dokonania powodująca, że dokonanie wpisu prowadziło do naruszenia bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa?”.

Na tle skarg wpływających do Rzecznika wyłonił się problem dostrzeżonej w orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego rozbieżnej wykładni przepisów określających zakres uprawnień sądu wieczystoksięgowego w ramach badania prawidłowości wniosku o wpis do księgi wieczystej. W szczególności rozbieżność ta dotyczy tego, czy w ramach swojej kognicji sąd wieczystoksięgowy jest uprawniony do uwzględnienia okoliczności niepowołanych wprawdzie w treści wniosku o wpis i załączonych do wniosku dokumentów, lecz znanych sądowi z urzędu. Zgodnie z regulacją zawartą w kodeksie postępowania cywilnego, rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Sąd oddala wniosek o wpis, jeżeli brak jest podstaw albo istnieją przeszkody do jego dokonania. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2003 r. został wyrażony pogląd, iż sąd nie może odmówić dokonania wpisu w księdze wieczystej na podstawie okoliczności, które są powszechnie znane lub doszły do jego wiadomości w inny sposób niż przez badanie treści wniosku, treści i formy dołączonych do wniosku dokumentów oraz treści księgi wieczystej. Z kolei w postanowieniu z dnia 15 grudnia 2005 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd wieczystoksięgowy może odmówić wpisu w księdze wieczystej, gdy istnieje znana mu urzędowo przeszkoda do jego dokonania. Rzecznik Praw Obywatelskich za uzasadniony uznaje pogląd, w myśl którego sąd wieczystoksięgowy może odmówić wpisu w księdze wieczystej, gdy istnieje znana mu urzędowo przeszkoda do jego dokonania. W takiej sytuacji sąd jest uprawniony do oddalenia wniosku o wpis z uwagi na brak podstaw do jego dokonania. Trudne do zaakceptowania wydaje się wąskie ujmowanie kognicji sądu wieczystoksięgowego, które uniemożliwiłoby mu nawet uwzględnienie tych okoliczności, które znane są sądowi urzędowo, a które powoduje, że wpis do księgi wieczystej wywołałby skutki niezgodne z powszechnie obowiązującym prawem.

Sąd Najwyższy rozpoznał wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich:

IV.7003.102.2014 z dnia 27 listopada 2014 r. – wniosek do Sądu Najwyższego o podjęcie uchwały wyjaśniającej rozbieżności w ocenie treści przepisów regulujących żądanie zwrotu wywłaszczonych nieruchomości.

Wniosek rozpoznany (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2015 r., sygn. akt III CZP 107/14).

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

VII.6060.7.2014 z dnia 28 lipca 2015 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Prezesa NBP w sprawie nierozpoznania wniosku o udostępnienie informacji publicznej.

Zdaniem Rzecznika w przedmiotowej sprawie organ bezpodstawnie przyjął, że wniosek obywatela dotyczy udostępnienia informacji, która podlega udostępnieniu w trybie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym, a nie ustawy o dostępie do informacji publicznej. Przyjęcie interpretacji przedstawionej przez NBP prowadziło do wniosku, że nie tylko materiały, które już powstały, ale także materiały powstające zostają objęte zakresem pojęcia zasobu archiwalnego archiwów zakładowych, co oznaczałoby całkowite lub prawie całkowite uniemożliwienie realizacji uprawnień określonych w ustawie o dostępie do informacji publicznej.

IV.7004.53.2014 z dnia 23 września 2015 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Ministra Skarbu Państwa utrzymującą w mocy decyzję Wojewody w przedmiocie odmowy potwierdzenia prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

W ocenie Rzecznika, wbrew twierdzeniom organów obu instancji, wnioskodawcy spełnili wymogi określone w przepisach ustawy o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Wnioskodawcy, osoby fizyczne, dysponują prawomocnym wyrokiem sądu powszechnego będącym dowodem pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami RP przez ich poprzednika prawnego. Zarówno Wojewoda, jak i Minister Skarbu Państwa błędnie oceniły zgromadzone w sprawie dowody i ustaliły, że wnioskodawcy nie przedłożyli wymaganych dokumentów. Za całkowicie chybione należy uznać twierdzenia Ministra Skarbu Państwa, że wyrok sądu powszechnego stwierdza, iż właścicielem nieruchomości była osoba prawna. Uwzględniając wiążącą moc prawomocnego wyroku sądowego organy administracji obowiązane były zastosować się do ustaleń wynikających z sentencji wyroku. Przyjęcie odmiennych ustaleń faktycznych i wynikającej z nich innej oceny prawnej naruszało obowiązujące przepisy prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie decyzji Ministra Skarbu Państwa w całości i rozważenie uchylenia decyzji Wojewody odmawiającej potwierdzenia prawa do

rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Wojewódzki Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-740602-I/13 z dnia 26 lipca 2013 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Dyrektora Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, utrzymującą w mocy decyzję Kierownika Biura Powiatowego ARiMR o wykreśleniu z ewidencji producentów rolnych i uchyleniu numeru identyfikacyjnego.

Skarga uwzględniona (wyrok z dnia 2 września 2015 r., sygn. akt III SA/Łd 651/15).

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł następującą skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

BPG.511.47.2015 z dnia 11 sierpnia 2015 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającej skargę na informację Komendanta Straży Miejskiej w sprawie wyniku naboru do pracy na stanowisko od aplikanta do starszego specjalisty.

Wojewódzki Sąd Administracyjny oddalił skargę uczestnika postępowania na informację Komendanta Straży Miejskiej w sprawie wyniku naboru do pracy na stanowisko od aplikanta do starszego specjalisty. W uzasadnieniu wyroku Wojewódzki Sąd Administracyjny stwierdził, że skoro procedura naboru, która kończy się wyborem najlepszych kandydatów spełniających niezbędne wymagania i spełniających wymagania dodatkowe w największym stopniu, składa się z szeregu etapów, to należy przyjąć, że zakończenie każdego z tych etapów, powodując zamknięcie dalszej procedury dla kandydata, stanowi czynność z zakresu uprawnień wynikających z przepisów prawa i podlega kognicji sądów administracyjnych. W ocenie Rzecznika wykładnia dokonana przez Wojewódzki Sąd Administracyjny nie jest prawidłowa. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej Rzecznik wskazał, że poszczególne akty i czynności podejmowane w toku postępowania w sprawie naboru nie mają charakteru samodzielnego i odrębnego. Etapem kończącym to postępowanie jest dopiero informacja Komendanta Straży Miejskiej o wyniku naboru jako ostateczne zatwierdzenie propozycji i ustaleń komisji rekrutacyjnej i dopiero ten akt może być zaskarżony do sądu administracyjnego przez wszystkich uczestników postępowania w sprawie naboru. Czynności komisji rekrutacyjnej mają charakter pomocniczy i wewnętrzny, ponieważ to Komendant Straży Miejskiej w sposób wiążący decyduje o kwestii zasadności odrzucenia ofert kandydatów na wszystkich etapach naboru. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie

w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu.

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia:

V.7108.251.2014 z dnia 15 grudnia 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym (sygn. akt II GSK 1090/14) w sprawie ze skargi kasacyjnej Głównego Inspektora Transportu Drogowego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego uchylającego decyzję Głównego Inspektora Transportu Drogowego w przedmiocie kary pieniężnej za przejazd po drodze krajowej bez uiszczenia opłaty ekonomicznej.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z dnia 11 czerwca 2015 r., sygn. akt II GSK 1090/14). Rzecznik Praw Obywatelskich, przystępując do tego postępowania, wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

RPO-752357-V/13 z dnia 14 listopada 2013 r. - skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającej skargę na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego, utrzymującą w mocy decyzję Starosty, którą odmówiono wydania prawa jazdy kategorii A.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z dnia 30 lipca 2015 r., sygn. akt I OSK 2961/13).

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym:

V.510.51.2015 z dnia 11 sierpnia 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu z wniosku Prokuratora Generalnego o podjęcie przez skład siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego uchwały wyjaśniającej przepisy prawne, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o podjęcie uchwały o treści: „W przypadku, gdy stronie działającej bez profesjonalnego pełnomocnika nie zostało w przewidzianym prawem trybie udzielone pouczenie bądź wskazówki obejmujące informację o podmiocie pełniącym aktualnie obowiązki operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy – Prawo pocztowe, oddanie przez tą stronę pisma procesowego w sprawie sądowoadministracyjnej w polskiej placówce operatora innego niż wyznaczony przed upływem terminu do wniesienia pism, skutkuje jego zachowaniem na podstawie ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi nawet, jeżeli przesyłka dotrze do adresata po upływie terminu”. Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że wykładnia

przepisów Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi nie może być dokonywana w oderwaniu od norm wynikających z Konstytucji, a w szczególności jednej z naczelných konstytucyjnych gwarancji praw jednostki, jaką jest wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji prawo do sądu.

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierował następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

V.711.4.2015 z dnia 6 lipca 2015 r. – w sprawie warunków i trybu wydawania certyfikatu instalatora odnawialnych źródeł energii.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące odmowy wydania certyfikatu instalatora odnawialnych źródeł energii. Skarżącym odmówiono wydania takiego certyfikatu, ponieważ dyplom ukończenia studiów wyższych nie został wydany na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zakwestionowany we wniosku przepis ustawy o odnawialnych źródłach energii stanowi, że certyfikat instalatora odnawialnych źródeł energii może być wydany jedynie osobie legitymującej się dyplomem ukończenia studiów wyższych wydanym na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Wówczas osoby te nie muszą kończyć szkolenia podstawowego dla osób ubiegających się o wydanie certyfikatu, nie muszą też zdawać egzaminu przed komisją egzaminacyjną. Natomiast osoba, która otrzymała dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku lub w specjalności wymienionej w ustawie o odnawialnych źródłach energii, lecz przed wejściem w życie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, nie może otrzymać certyfikatu we wskazanym trybie. Opisany stan prawny budzi zasadnicze wątpliwości co do zgodności z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa. Kwestionowany przepis dyskryminuje w zakresie realizacji konstytucyjnej wolności wyboru i wykonywania zawodu osoby, które posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku lub w specjalności w zakresie instalacji odnawialnego źródła energii albo urządzeń i instalacji sanitarnych, elektroenergetycznych, grzewczych, chłodniczych, ciepłych i klimatyzacyjnych lub elektrycznych tylko z tego powodu, że ich dyplom został wydany przed wejściem w życie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Skoro kryterium różnicowania jest data wydania dyplomu, a nie posiadane kwalifikacje do wykonywania zawodu, to wprowadzone różnicowanie ma charakter dowolny i stanowi niedopuszczalną dyskryminację w życiu gospodarczym. Wystąpienie skierowane w tej sprawie do Ministra Gospodarki nie przyniosło oczekiwanego rezultatu w postaci podjęcia prac nad zmianą kwestionowanego przepisu.

VII.510.29.2015 z dnia 22 lipca 2015 r. – w sprawie naruszania zasady autonomii budżetowej konstytucyjnych organów państwa.

Rzecznik Praw Obywatelskich we wniosku do Trybunału Konstytucyjnego zakwestionował zgodność z Konstytucją RP przepisu ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej, w zakresie dotyczącym sądów, Trybunału Konstytucyjnego i Rzecznika Praw

Obywatelskich. Zasady i tryb stanowienia budżetu państwa określa ustawa o finansach publicznych. Ustawa ta wymienia organy państwa posiadające autonomię budżetową. Część z nich stanowią konstytucyjne organy państwa, część zaś należy do organów pozakonstytucyjnych. Autonomia budżetowa sądów, Trybunału Konstytucyjnego i Rzecznika Praw Obywatelskich ma nie tylko rangę ustawową wynikającą z ustawy o finansach publicznych, lecz także rangę konstytucyjną, będącą konsekwencją zasady niezależności. Minister Finansów włącza do projektu ustawy budżetowej dochody i wydatki organów posiadających autonomię budżetową. Zarówno Minister Finansów, jak i Rada Ministrów nie mają uprawnienia do modyfikowania projektowanych przez te organy dochodów i wydatków. W ocenie Rzecznika zasada autonomii budżetowej sądów, Trybunału Konstytucyjnego i Rzecznika Praw Obywatelskich od kilku lat naruszana jest przez tzw. ustawy okołobudżetowe uchwalane w wyniku inicjatywy ustawodawczej Rady Ministrów. Praktyka polegająca na obchodzeniu przez Radę Ministrów ustawy o finansach publicznych poprzez kierowanie do parlamentu ustaw okołobudżetowych stanowi trwały element procedury uchwalania budżetów jednostek objętych autonomią budżetową. Po uchwaleniu ustawy okołobudżetowej prace nad projektami budżetów poszczególnych jednostek budżetowych mają na celu jedynie dostosowanie tych budżetów do wymogów ustawy okołobudżetowej. Dyskusja parlamentarna o rzeczywistych potrzebach budżetowych poszczególnych organów staje się więc bezprzedmiotowa. Automatyczne włączenie sądów i trybunałów oraz Rzecznika Praw Obywatelskich do podmiotów objętych tzw. ustawami okołobudżetowymi narusza ich zasadę niezależności. Nie sposób bowiem uznać, że realizuje konstytucyjną zasadę niezależności od innych organów państwowych procedura legislacyjna, w której toku organ władzy wykonawczej podejmuje kluczowe decyzje dotyczące finansów jednostek określanych jako niezależne, nie podejmując jednocześnie jakiegokolwiek dialogu z tymi jednostkami na temat ich potrzeb budżetowych. Zasada niezależności służy zachowaniu podstawowych atrybutów sądów, Trybunału Konstytucyjnego i Rzecznika Praw Obywatelskich odpowiednio w zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości, badania hierarchicznej zgodności norm prawnych oraz przestrzegania praw jednostki. Dla należytego wykonywania tych konstytucyjnych zadań zasadnicze znaczenie ma m.in. odpowiednie zabezpieczenie finansowe tych jednostek. Przyjęty sposób stanowienia prawa w zakresie podstaw finansowych funkcjonowania organów niezależnych narusza zasadę demokratycznego państwa prawnego. Jeden z fundamentów tej zasady stanowi wynikająca z preambuły Konstytucji RP reguła współdziałania władz. Nie sposób uznać, że ta reguła została dotrzymana.

III.7040.73.2014 z dnia 3 sierpnia 2015 r. – w sprawie rekompensaty za pracę w godzinach nadliczbowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o stwierdzenie niezgodności z art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Społecznej przepisów Kodeksu pracy oraz innych pragmatyk

pracowniczych, które nie przewidują prawa pracowników do zwiększonego wynagrodzenia lub zwiększonego wymiaru czasu wolnego za pracę wykonywaną na polecenie przełożonego poza normalnymi godzinami pracy. Ratyfikowana przez Polskę Europejska Karta Społeczna zobowiązuje do uznania prawa pracowników do zwiększonej stawki wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, z zastrzeżeniem wyjątków w przypadkach szczególnych. Organ kontrolny Rady Europy, Komitet Niezależnych Ekspertów, uznał, że rekompensatą za pracę w godzinach nadliczbowych zamiast zwiększonego wynagrodzenia może być czas wolny, ale również jego wymiar powinien być wyższy od liczby przepracowanych godzin nadliczbowych. Komitet uznał za zgodne z Europejską Kartą Społeczną pozbawienie prawa do dodatków za pracę w godzinach nadliczbowych pracowników zajmujących stanowiska kierownicze oraz wysokich funkcjonariuszy publicznych. Rzecznik Praw Obywatelskich od 2009 roku kieruje do organów rządowych wnioski dotyczące potrzeby zmiany niektórych przepisów pragmatyk pracowniczych w celu doprowadzenia do pełnej zgodności ich brzmienia z art. 4 ust. 2 Europejskiej Karty Społecznej. W ocenie Rzecznika niezgodność z Europejską Kartą Społeczną dotyczy wymienionych we wniosku przepisów Kodeksu pracy, a także ustawy o służbie cywilnej, ustawy o pracownikach samorządowych, ustawy o służbie zagranicznej, ustawy o pracownikach urzędów państwowych, ustawy o Najwyższej Izby Kontroli oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy.

II.503.1.2015 z dnia 17 września 2015 r. - w sprawie zatrzymywania praw jazdy.

Rzecznik Praw Obywatelskich skierował do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o stwierdzenie niezgodności przepisów Prawa o ruchu drogowym i ustawy o kierujących pojazdami z Konstytucją RP oraz Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Zaskarżone rozwiązanie, zobowiązujące starostę do wydania decyzji administracyjnej o zatrzymaniu prawa jazdy, gdy kierujący pojazdem przekroczył dopuszczalną prędkość o więcej niż 50 km/h w obszarze zabudowanym – przy jednoczesnej odpowiedzialności za wykroczenie – budzi wątpliwości związane z naruszeniem zasady zakazu podwójnego karania tej samej osoby za ten sam czyn. Zatrzymanie prawa jazdy jawi się bowiem jako sankcja karno-administracyjna, wykazująca podobieństwo do środka karnego, jakim jest zakaz prowadzenia pojazdów, dalece restrykcyjna, ingerująca w prawa i wolności obywatelskie. Widoczne jest to szczególnie w przypadku sytuacji kierowców zawodowych, czy innych osób, dla których posiadanie prawa jazdy stanowi niezbędny warunek wykonywania obowiązków pracowniczych.

Ponadto przewidziana przez ustawodawcę droga odwoławcza od decyzji starosty o zatrzymaniu prawa jazdy nie spełnia standardów odpowiednich gwarancji procesowych. Po pierwsze – rozwiązanie polegające na tym, że zatrzymanie ma charakter sankcji administracyjnej, oznacza automatyzm w stosowaniu tego środka. Nie są brane pod uwagę żadne elementy o charakterze subiektywnym – ani stopień

winy, ani społecznej szkodliwości, ani poziom karygodności nie mają tu żadnego znaczenia. Reakcja społeczna może być więc wręcz odwrotna do zakładanej przez ustawodawcę. Nadmierna surowość zakazu budzi naturalny sprzeciw i może prowadzić do jego ignorowania, a nawet otwartego kwestionowania jego sensu i w efekcie podważenia autorytetu prawa. Po drugie – przewidziany tryb skargi jest iluzoryczny. Automatyczne nadanie decyzji starosty rygoru natychmiastowej wykonalności prowadzi do sytuacji, w której rozpoznanie odwołania praktycznie zawsze następować będzie po upływie 3 miesięcznego terminu, na jaki zatrzymano prawo jazdy.

Rzecznik podkreślił jednocześnie, że cel, jakim kierował się ustawodawca wprowadzając w życie zakwestionowane we wniosku przepisy tj. zapewnienie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, jest pożądanym i powszechnie akceptowanym. Wniosek w niniejszej sprawie nie może być postrzegany jako wyraz dezaprobaty wobec intencji, jakimi kierował się ustawodawca. Jednak osiągnięcie wskazanego celu musi odbywać się za pomocą środków zgodnych z prawem konstytucyjnym i międzynarodowym, w duchu poszanowania praw i wolności obywatelskich. W przypadku, gdyby Trybunał Konstytucyjny podzielił zarzuty podniesione we wniosku, Rzecznik poprosił o odroczenie utraty mocy obowiązującej zakwestionowanych przepisów o 18 miesięcy, tak by ustawodawca miał możliwość dokonania stosownych zmian prawa, zapewniając jednocześnie bezpieczeństwo w ruchu drogowym. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa obywateli na drogach pozostaje bowiem wielką troską i jest przedmiotem wielu działań RPO. Jednocześnie zadaniem Rzecznika jest dbałość o to, aby obywatele mogli korzystać w pełni ze swych praw konstytucyjnych.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-715862-V/12 z dnia 12 listopada 2012 r. - w sprawie niezgodności z Konstytucją RP przepisu ustawy o transporcie kolejowym w zakresie, w jakim nie określa horyzontu czasowego obowiązku dostosowania stacji, peronów kolejowych i taboru kolejowego do potrzeb osób o ograniczonej sprawności ruchowej.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 7 lipca 2015 r., sygn. akt K 47/12).

RPO-713684-II/12 z dnia 15 stycznia 2013 r. - w sprawie niezgodności z Konstytucją upoważnienia ustawowego zawartego w Prawie o ruchu drogowym, na podstawie którego Inspekcja Transportu Drogowego gromadzi, przetwarza, udostępnia i usuwa dane i obrazy pojazdów naruszających przepisy ruchu drogowego.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 14 lipca 2015 r., sygn. akt K 2/13).

RPO-740433-IV/13 z dnia 16 lipca 2013 r. - w sprawie terminu przedawnienia roszczeń odszkodowawczych związanych z bezprawnym pozbawieniem wolności.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 16 lipca 2015 r., sygn. akt K 32/13).

RPO-722130-V/13 z dnia 29 lipca 2013 r. - w sprawie pobierania opłat za zmianę zezwolenia na prowadzenie apteki, jeżeli zmiana została spowodowana działaniami organów władzy publicznej.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 28 lipca 2015 r., sygn. akt K 35/13).

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

IV.7000.289.2015 z dnia 10 sierpnia 2015 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej T. M. (sygn. akt SK 25/15).

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, zainicjowanego skargą konstytucyjną dotyczącą rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Zgodnie z zaskarżonym przepisem stawki minimalne wynagrodzenia adwokata w sprawach o świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego i zaopatrzenia emerytalnego wynoszą 60 zł. Rzecznik uznał, że zaskarżona regulacja stanowi ograniczenie konstytucyjnie ugruntowanego prawa do sądu, w zakresie prawa dostępu do sądowego rozpoznania sprawy zgodnie z indywidualnym interesem danego podmiotu. Ustalenie stawki wynagrodzenia na poziomie 60 zł powoduje, że w praktyce to strona reprezentowana przez adwokata musi sama pokryć jego wynagrodzenie, niezależnie od tego, czy proces sądowy wygrała czy nie. W obawie przed brakiem zwrotu kwot wydatkowanych na prawnika strona może więc zrezygnować z drogi sądowej. Może też podjąć decyzję, by w sprawie działać bez pomocy prawnej. W takim przypadku prawo dostępu do sądu także ulega umniejszeniu. Pomoc prawnika może być bowiem nieodzowna w sprawach skomplikowanych, zwłaszcza gdy przeciwnik procesowy realizuje swoje uprawnienia procesowe przy udziale fachowej pomocy prawnej (a to jest regułą w przypadku sporów z ZUS). Ponadto tak rażąco niska stawka minimalna w sprawach cywilnych może negatywnie wpływać na rynek usług prawniczych. Nieopłacalność zajmowania się tego rodzaju sprawami może sprawiać, że liczba wykwalifikowanych prawników zapewniających należyłą pomoc prawną w sprawach emerytalnych i z zakresu ubezpieczenia społecznego stanie się niewystarczająca. RPO zwrócił uwagę, że gwarancje konstytucyjnego prawa do sądu nie stwarzają konieczności zapewnienia stronie wygrywającej sprawę zwrotu całości poniesionych przez nią wydatków na pełnomocnika procesowego.

Określony jednak przez ustawodawcę poziom zwracanych kosztów musi pozostawać w rozsądnej proporcji do faktycznie poniesionych kosztów procesu. Zdaniem Rzecznika sytuacja, w której strona wygrywająca spór sądowy może uzyskać od strony przeciwnej zwrot kwoty stanowiącej jedynie nikłą część kosztów wydatkowanych na zapewnienie należytej reprezentacji prawnej w sprawie, stanowi naruszenie konstytucyjnego prawa do sądu. Zdaniem Rzecznika nie można mówić o sprawiedliwym rozpoznaniu sprawy w sytuacji, gdy strona wygrywająca spór sądowy jest zobowiązana do pokrycia przeważającej części zasadnie poniesionych kosztów zastępstwa prawnego. Tymczasem taką sytuację generuje właśnie zaskarżony przepis rozporządzenia, bowiem zwrot nawet sześciokrotności zakwestionowanej stawki minimalnej w wielu przypadkach może okazać się symboliczny względem faktycznie poniesionych kosztów pomocy prawnej. W ocenie RPO zakwestionowany przepis w niedopuszczalny konstytucyjnie sposób ogranicza prawo do sądu oraz prawo do uzyskania zwrotu wydatków poniesionych na rzecz zastępstwa adwokackiego. Tym samym prawo do zwrotu kosztów procesu zostało pozbawione należytej ochrony prawnej.

V.7200.26.2015 z dnia 19 sierpnia 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej L. G. dotyczącej kontroli w zakresie ochrony środowiska (sygn. akt SK 26/15).

W skardze konstytucyjnej, do której przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżony został przepis ustawy – Prawo ochrony środowiska w zakresie, w jakim uprawnia osoby wykonujące kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska do wstępu na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których nie jest prowadzona działalność gospodarcza. Zaskarżony przepis nie określa, kiedy czynności kontrolne, ingerujące w konstytucyjnie chronione prawo do prywatności i nienaruszalność mieszkania, mogą zostać podjęte przez osoby uprawnione. Ustawodawca pozostawił osobom wykonującym funkcje kontrolne niczym nieograniczoną swobodę w podejmowaniu decyzji o zarządzeniu kontroli terenu nieruchomości, obiektu lub ich części. Podjęcie czynności kontrolnych jest możliwe nie tylko wówczas, gdy osoby do tego uprawnione powzięły wiadomość wskazującą na naruszenie przepisów o ochronie środowiska, lecz również wtedy, gdy do organów administracji publicznej bądź osób uprawnionych do kontroli nie docierają jakiegokolwiek sygnały wskazujące na możliwość naruszenia przepisów o ochronie środowiska przez podmiot władający nieruchomością, obiektem lub ich częścią. Powstają wątpliwości, czy sprawdzenia przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska nie można byłoby dokonać przy użyciu innych środków, mniej dolegliwych z punktu widzenia ochrony praw jednostki.

Stanowiska w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpił wcześniej Rzecznik Praw Obywatelskich:

V.7000.10.2015 z dnia 27 maja 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. dotyczącej ujawniania informacji handlowych (sygn. akt SK 9/15).

Zaskarżona w skardze konstytucyjnej regulacja ustawy Prawo własności przemysłowej, nakazująca zobowiązanemu wyjawienie informacji o podmiotach zbywających towary oraz ilości i cenach uiszczonych za te towary, nie spełnia konstytucyjnych standardów ograniczeń wolności działalności gospodarczej. Żądanie od zobowiązanego przedsiębiorcy ujawnienia informacji handlowych stanowi ograniczenie wolności działalności gospodarczej, które zgodnie z postanowieniami Konstytucji możliwe jest wyłącznie w drodze ustawy oraz ze względu na ważny interes publiczny. Ograniczenie wprowadzono na mocy ustawy Prawo własności przemysłowej, jednak w ocenie Rzecznika nie został spełniony wymóg niezbędności ograniczenia wolności działalności gospodarczej. Kwestionowana regulacja nie spełnia testu proporcjonalności. Przedsiębiorca zobowiązany do udzielenia informacji o swoich kontrahentach i rozmiarze uzyskanych korzyści w ramach tej współpracy, w rzeczywistości zobligowany jest do ujawnienia własnej tajemnicy przedsiębiorcy (tajemnicy handlowej). Tajemnica ta stanowi dobro osobiste przedsiębiorcy podlegające szczególnej ochronie, na analogicznych zasadach jak dobra osobiste osób fizycznych. Kwestionowana regulacja narusza zasadę proporcjonalności z uwagi na to, że ingerencja w sferę praw związanych z tajemnicą przedsiębiorstwa nie zapewnia jednocześnie mechanizmów ochronnych przed nieuprawnionym wykorzystaniem przez podmiot prywatny uzyskanych informacji. Skarżąca spółka zauważa, że kształt kwestionowanej regulacji na tle praw własności przemysłowej w konsekwencji wyposaża uprawnionego w dodatkowe narzędzie pozwalające na uszczelnienie jego własnego systemu dystrybucji towarów, przy jednoczesnym ograniczeniu legalnych źródeł zaopatrywania podmiotów wykorzystujących import równoległy. Ostatecznie może dojść do monopolizacji i podziału terytorialnego wspólnego rynku ze szkodą dla konsumentów. Zdaniem Rzecznika kwestionowana regulacja nie spełnia również konstytucyjnych standardów ograniczeń prawa do prywatności przedsiębiorcy. Ustawodawca konstruując prawo do informacji w ustawie Prawo własności przemysłowej nie wziął pod uwagę skutków, jakie mogą nastąpić w przypadku niezgodnego z celem wykorzystania uzyskanej informacji, mogących prowadzić w skrajnym przypadku do eliminacji konkurenta z rynku.

V.512.16.2015 z dnia 16 czerwca 2015 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej M. K. (sygn. akt SK 16/15).

Z sygnałów napływających do Rzecznika wynika, że obywatele mają znaczne trudności w uzyskaniu od instytucji bankowych informacji związanych z sytuacją majątkową ich bliskich osób zmarłych. Bardzo często zdarzają się przypadki, kiedy posiadacze rachunku bankowego nie korzystają z ustanowienia dyspozycji na wypadek śmierci, przewidzianej w ustawie Prawo bankowe, a także nie pozostawiają osobom najbliższym informacji o umowach zawartych z bankiem, na

przykład o zaciągniętych kredytach. W przypadku śmierci dłużnika, bank powołując się na tajemnicę bankową, może odmówić udzielenia spadkobiercom podstawowych informacji dotyczących zobowiązań zmarłych osób bliskich. Po uzyskaniu klauzuli wykonalności, co w zasadzie jest tylko formalnością, rozpoczyna się postępowanie egzekucyjne, w toku którego bank może niemal natychmiast wyegzekwować należności bankowe. Spadkobiercy nie mają dostępu do informacji o stanie zobowiązań zmarłego, na podstawie których mogliby podjąć decyzję o sposobie przyjęcia lub odrzucenia spadku. Nie mają również dostatecznych możliwości pozwalających na podjęcie skutecznej obrony przed tytułem wykonawczym wystawionym w oparciu o bankowy tytuł egzekucyjny. Przy ograniczonych możliwościach dostępu do materiałów dowodowych spadkobiercy muszą prowadzić spór przeciwko instytucji bankowej, która jest w posiadaniu całości dokumentacji sprawy i jednocześnie została uprawniona do dochodzenia swych roszczeń w uproszczonym trybie. Na spadkobiercach spoczywa również cały ciężar dowodzenia, a także ponoszenia kosztów związanych z wszczęciem postępowania. Spadkobiercy nie mają w zasadzie szans uchronić się przed nieprzewidzianymi skutkami umów zawartych przez ich osoby najbliższe. W ocenie Rzecznika mamy do czynienia z ewidentnym zachwianiem równowagi w relacji stron stosunku prywatnoprawnego, jakimi w następstwie dziedziczenia staje się spadkobierca i instytucja bankowa. Wadliwie ukształtowana procedura prowadzi do nieuzasadnionego ograniczenia konstytucyjnego prawa do rzetelnego i sprawiedliwego procesu, w którym zagwarantowane jest równouprawnienie stron. W ocenie Rzecznika zaskarżony w skardze konstytucyjnej przepis ustawy Prawo bankowe w zakresie, w jakim pozwala wystawić bankowy tytuł egzekucyjny i nadać mu klauzulę wykonalności przeciwko spadkobiercom osoby, która dokonała czynności bankowej, nadmiernie ogranicza konstytucyjne prawo do sądu w kontekście zasady równości, a także powoduje nadmierne ograniczenie prawa własności spadkobiercy.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpił Rzecznik Praw Obywatelskich:

RPO-699562-V/12 z dnia 14 maja 2012 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Spółki z o.o., dotyczącej sankcji podatkowych wobec sprzedawców oleju opałowego, w sytuacji gdy oświadczenie nabywcy o przeznaczeniu nabywanego oleju zawiera dane niezgodne z rzeczywistością.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 12 lutego 2015 r., sygn. akt SK 14/12).

RPO-749370-II/13 z dnia 6 listopada 2013 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej K. N.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 12 maja 2015 r., sygn. akt SK 62/13).

RPO-750257-II/13 z dnia 13 listopada 2013 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej T. P. dołączonej do skargi konstytucyjnej K. N.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 12 maja 2015 r., sygn. akt SK 62/13).

II.517.3370.2014 z dnia 23 czerwca 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej K. S. dotyczącej przepisu Kodeksu karnego wykonawczego przewidującego orzekanie kary zastępczej surowszej niż przewidzianej w chwili popełnienia czynu zabronionego.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 12 maja 2015 r., sygn. akt SK 62/13).

VII.605.1.2014 z dnia 4 sierpnia 2014 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej H. W.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 22 lipca 2015 r., sygn. akt SK 20/14).

IV.7003.93.2014 z dnia 17 września 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej W. G.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 14 lipca 2015 r., sygn. akt SK 26/14).

IV.715.1.2014 z dnia 29 października 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Sp. z o.o.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 23 czerwca 2015 r., sygn. akt SK 32/14).

VII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

1. **IV.7006.271.2014 z dnia 29 lipca 2014 r.** – w sprawie uregulowania minimalnych odległości farm wiatrowych od zabudowy mieszkaniowej.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (21.08.2015 r.) poinformował, że lokalizacja farm wiatrowych może nastąpić tylko po spełnieniu wymogów wynikających z szeregu ustaw. Dla właściwej lokalizacji elektrowni wiatrowych decydujące znaczenie mają przepisy z zakresu ochrony środowiska oraz prawidłowo przeprowadzone procedury środowiskowe. Ocena ich skuteczności należy w szczególności do Ministra Środowiska, przy uwzględnieniu norm dotyczących dopuszczalnego poziomu oddziaływania różnego rodzaju czynników na zdrowie człowieka, których określenie pozostaje w gestii Ministra Zdrowia. Zdaniem Ministra Środowiska kwestia wprowadzenia do polskiego prawodawstwa zapisów podających bezwzględną odległość od zabudowań, w jakiej powinny być lokalizowane turbiny wiatrowe wymaga wcześniejszego przeprowadzenia szczegółowych analiz. Uwzględniając jednak zgłaszane uwagi dotyczące m.in. braku zapewnienia odpowiedniego uczestniczenia właścicieli nieruchomości, na które oddziałuje dana inwestycja, w procedurach realizowanych na obszarach, na których nie obowiązuje plan miejscowy, w opracowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju projekcie ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 18 sierpnia 2015 r., zaproponowano poszerzenie obowiązku wskazywania w studium gminy lokalizacji instalacji odnawialnych źródeł energii, w tym elektrowni wiatrowych. Ponadto proponuje się, aby lokalizacja tych obiektów mogła następować wyłącznie na podstawie planu miejscowego tj. w procedurze transparentnej, jawnej, uwzględniającej udział społeczności lokalnej. Projektowane w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju regulacje ustawowe są zbieżne z komisyjnym projektem ustawy o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i ustawy – Prawo budowlane.

2. **V.7011.24.2014 z dnia 22 grudnia 2014 r.** – w sprawie prawa pacjenta do informacji.

Minister Zdrowia (13.07.2015 r.) wyjaśnił, że opóźnienie we wprowadzeniu przez Narodowy Fundusz Zdrowia funkcjonalności pozwalającej na pobieranie przez pełnomocnika i przedstawiciela ustawowego danych dostępowych niezbędnych do zalogowania się w systemie Zintegrowanego Informatora Pacjenta wynikało z obaw, że rozwiązania przyjęte w obowiązujących regulacjach prawnych w niewystarczający sposób zabezpieczają dostęp do informacji wrażliwej. W odpowiedzi na pismo Ministra Zdrowia w tej sprawie, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych stwierdził, że brak jest uzasadnienia prawnego i faktycznego do wymagania szczególnej formy pełnomocnictwa (aktu notarialnego) dla osób upoważnionych do pobrania od NFZ danych dostępowych

niezbędnych do zalogowania do systemu Zintegrowanego Informatora Pacjenta. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych zakwestionował też postępowanie NFZ, który odmawia rodzicowi udostępnienia danych dostępowych do konta jego dziecka w Zintegrowanym Informatorze Pacjenta, w sytuacji gdy dziecko zostało zgłoszone do powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego przez drugiego z rodziców. Takie postępowanie może powodować sprzeczne z prawem ograniczenie w wykonaniu władzy rodzicielskiej i w nieuzasadniony sposób pozbawiać rodziców dostępu do informacji medycznej o ich dzieciach. Od 1 lipca 2015 r. Narodowy Fundusz Zdrowia wprowadził nową funkcjonalność w Zintegrowanym Informatorze Pacjenta umożliwiającą odbiór danych dostępowych przez pełnomocnika lub (i/albo) przedstawiciela ustawowego. Jednocześnie ustanowiono procedurę mającą na celu odpowiednią ochronę danych osobowych.

3. VII.550.4.2014 z dnia 15 stycznia 2015 r. – w sprawie dostępności brutalnych gier komputerowych dla dzieci i młodzieży.

Minister Gospodarki (27.07.2015 r.) poinformował, że Departament Gospodarki Elektronicznej zlecił opracowanie raportu dotyczącego gier komputerowych w Polsce. Z uwagi na złożoność zagadnienia, jak i potrzebę rzetelnego przeprowadzenia badań oraz ankiet, spodziewany termin przygotowania raportu to wrzesień 2015 r. Kopia raportu zostanie przekazana Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz opublikowana na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki. Ocena Ministra Gospodarki dotycząca efektywności istniejących już rozwiązań i mechanizmów klasyfikacji i oznaczania gier komputerowych zostanie dokonana po analizie raportu.

4. III.7044.26.2015 z dnia 1 kwietnia 2015 r. - w sprawie zawieszania funkcjonariuszy służb mundurowych w czynnościach służbowych w przypadku wniesienia przez pokrzywdzonego subsydiarnego aktu oskarżenia.

Wiceprezes Rządowego Centrum Legislacji (27.07.2015 r.) poinformował, że w Rządowym Centrum Legislacji zostaną podjęte prace mające na celu przygotowanie projektu ustawy wprowadzającej fakultatywne zawieszenie w czynnościach służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych, której efektem będzie lepsza ochrona prawna funkcjonariuszy tych służb. Po opracowaniu tego projektu zostanie on przekazany do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów do dalszego procedowania.

5. VII.7220.1.2014 z dnia 7 kwietnia 2015 r. – w sprawie zróżnicowanej wysokości opłat za amatorski połów ryb.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (26.08.2015 r.) poinformował, że w ostatnich latach docierały do niego sygnały dotyczące domniemanych nieprawidłowości związanych z wydawaniem zezwoleń na połów ryb w wodach śródlądowych. Z treści zawiadomień wynikało, że podmioty

odpowiedzialne za obwody rybackie pobierają zbyt wysokie opłaty z tytułu zezwolenia na amatorski połów ryb. Poruszana była również kwestia łączenia zezwoleń na różne techniki połowu i pobierania wyższej opłaty, podczas gdy wędkarze zainteresowani byli tylko jedną z technik połowu. Prezes UOKiK zaplanował na 2015 r. rozpoczęcie badania lokalnych rynków wydawania zezwoleń przez uprawnionych do rybactwa śródlądowego na amatorski połów ryb w zakresie wysokości opłat i pakietyzacji zezwoleń. Zaplanowane badanie służyć będzie analizie, czy działania podejmowane przez podmioty działające na rynku udzielania pozwoleń na amatorski połów ryb w wodach śródlądowych są zgodne z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów. Kierunek badania będzie wyznaczony przez sygnały otrzymane przez Prezesa UOKiK od konsumentów, jak również od Rzecznika Praw Obywatelskich. Niewykluczone, że informacje uzyskane w toku postępowania dadzą wiedzę o innych ewentualnych naruszeniach zasad konkurencji. Wyników badania rynku udzielania pozwoleń na amatorski połów ryb spodziewać się można w drugim kwartale 2016 r. O zakończeniu postępowania i jego rezultatach Prezes UOKiK poinformuje Rzecznika Praw Obywatelskich.

6. VII.501.329.2014 z dnia 16 kwietnia 2015 r. – w sprawie ochrony danych dotyczących osób badanych w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (08.07.2015 r.) wyjaśnił, że w wersji projektu przyjętej na posiedzeniu podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw brak przepisu upoważniającego do wydania rozporządzenia regulującego sposób prowadzenia i przetwarzania dokumentacji w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów, mających zastąpić rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne. W związku z przyjętym w projekcie rozwiązaniem, zgodnie z którym opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów mają funkcjonować w strukturze sądów okręgowych, regulowanie kwestii sposobu prowadzenia i przetwarzania dokumentacji w tych zespołach nie wydaje się konieczne. Skoro opiniodawcze zespoły mają stanowić część struktury sądu, to do prowadzonej przez nie dokumentacji powinny być stosowane przepisy dotyczące prowadzenia dokumentacji w sądach. Kwestie dotyczące sposobu przetwarzania danych osobowych w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów będą regulowane przepisami ustawy o ochronie danych osobowych. Przepisy te dają opiniodawczym zespołom sądowych specjalistów możliwość przetwarzania danych osobowych, w tym danych wrażliwych osób, w sprawach których są sporządzane opinie. Uprawnienia osób, w których sprawach opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów będą sporządzały opinie, są uregulowane w rozdziale 4 ustawy o ochronie danych osobowych. Każdej osobie przysługuje prawo do kontroli przetwarzania danych, które jej dotyczą, zawartych w zbiorach danych. Opinie opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów zaliczane są do materiału dowodowego i są włączane do akt sprawy, do których

przysługuje dostęp wszystkim stronom lub uczestnikom postępowania. Obowiązujące przepisy regulują w sposób zupełny uprawnienia osób, których dane będą przetwarzać opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów. Nie ma zatem konieczności wprowadzania analogicznych regulacji odrębnie w ustawie o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów.

7. II.510.449.2015 z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie *vacatio legis* dla unormowań zawartych w nowelizacji prawa karnego procesowego.

Minister Sprawiedliwości (28.07.2015 r.) podkreślił, że ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw nie wprowadziła zmian w samym modelu kontradiktoryjnej rozprawy, a przyjęte w ustawie nowe rozwiązania odnoszą się do różnych kwestii szczegółowych. Termin wejścia w życie ustawy musiał być skorelowany z wchodzącą wówczas w życie reformą modelu kodeksu postępowania karnego na mocy ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw. Minister Sprawiedliwości stwierdził w odpowiedzi, że trzymiesięczny okres spoczynku ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw jest znacznie dłuższy niż minimalna długość wskazana w ustawie o ogłaszaniu aktów normatywnych, a także odpowiedni do wagi i zakresu zmian w przepisach prawa.

8. V.7106.178.2014 z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie działalności kantorów internetowych.

Minister Finansów (13.07.2015 r.) poinformował, że w 2014 r. w Ministerstwie Finansów podjęto prace nad nowelizacją ustawy Prawo dewizowe, mające na celu wprowadzenie zabezpieczeń dla klientów rynku wymiany walut w Polsce. Niestety, na kolejnym, formalnym etapie procedowania w tej sprawie Ministerstwo Finansów nie otrzymało zgody na wpisanie projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo dewizowe do wykazu prac legislacyjnych rządu, co w praktyce oznaczało wstrzymanie prac legislacyjnych nad omawianą nowelizacją. Ministerstwo Finansów nadal dostrzega potrzebę objęcia regulacjami działalności e-kantorów, proporcjonalnymi do ryzyk i zagrożeń, jakie mogą powstawać w zależności od stosowanych warunków świadczenia usług wymiany walut. W ocenie Ministerstwa obecne uregulowania i sytuacja na rynku tych usług pozwalają konsumentom unikać ryzyk i w sposób bezpieczny korzystać z tych usług, także w e-kantorach. Pozycja konsumenta na rynku usług wymiany walut wymaga wzmocnienia tylko w pewnych obszarach. Ministerstwo widzi także potrzebę uporządkowania rynku usług wymiany walut i zapewnienia wszystkim przedsiębiorcom jednakowych warunków działania w poszczególnych segmentach tego rynku. Ponadto w odpowiedzi poinformowano, że w dniu 23 czerwca 2015 r. Marszałek Sejmu RP skierował do zaopiniowania przez Biuro Legislacyjne oraz Biuro Analiz Sejmowych poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo

dewizowe oraz niektórych innych ustaw. Obecnie Ministerstwo Finansów przygotowuje stanowisko rządu w odniesieniu do tego projektu.

9. V.812.2.2015 z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie braku możliwości odwołania się od orzeczenia ustalającego stopień niepełnosprawności oraz wskazania do ulg i uprawnień.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (26.08.2015 r.) nie podzielił wątpliwości opisanych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich i wskazał, że w rozpatrywanej sprawie zachodzą okoliczności uzasadniające wyłączenie prawa do złożenia odwołania od orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień. Lekarz wydający takie orzeczenie nie dokonuje ustalenia stopnia niepełnosprawności osoby orzekanej, ponieważ jest zobligowany do określenia stopnia niepełnosprawności adekwatnie do posiadanego przez osobę zainteresowaną orzeczenia wydanego przez inne organy. Lekarz rozpatrujący wniosek o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień nie ma wpływu na ustalony w orzeczeniu o wskazaniach do ulg i uprawnień stopień niepełnosprawności, jak również termin jego ważności. Jest on zobowiązany do „przepisania” stopnia niepełnosprawności wraz z terminem jego obowiązywania z orzeczenia innego organu. Osoba posiadająca orzeczenie innego organu, chcąc uzyskać orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydane przez powiatowy zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności może złożyć wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności i uzyskać stosowne orzeczenie w trybie zwykłym, z prawem do złożenia odwołania odpowiednio do zespołu wojewódzkiego oraz sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Tym samym strona ma możliwość wyboru trybu, w jakim chce uzyskać orzeczenie. Decydując się zatem na ubieganie się o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień strona świadomie zgadza się z ograniczeniem występującym na gruncie tego trybu postępowania, jakim jest brak drogi odwoławczej.

10. IV.7002.65.2014 z dnia 18 maja 2015 r. – w sprawie stosowania przepisów ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych.

Prezes Rady Ministrów (18.08.2015 r.) rozstrzygając spór kompetencyjny wskazała Ministra Administracji i Cyfryzacji jako ministra właściwego do przekazania informacji o działaniach mających na celu wyeliminowanie nieprawidłowości w działaniach wojewodów, stwierdzonych i opublikowanych przez NIK w informacji o wynikach kontroli „Nabywanie przez Skarb Państwa nieruchomości pod drogi krajowe objęte Programem Budowy Dróg Krajowych w latach 2008-2013” oraz stanowiska odnośnie wskazanych w raporcie NIK wystąpień pokontrolnych, skierowanych do wojewodów.

11. VIII.517.1.2015 z dnia 25 maja 2015 r. – w sprawie osób z niepełnosprawnościami przebywających w domach pomocy społecznej wbrew własnej woli.

Minister Zdrowia (01.07.2015 r.) poinformował, że projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi jest w toku uzgodnień z Kancelarią Prezesa Rady Ministrów i Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Intencją zmiany proponowanej w projekcie założeń jest dodanie przepisu, który zagwarantuje osobie kierowanej do domu pomocy społecznej bez jej zgody, jeżeli jest zdolna do wyrażenia takiej zgody, wymóg uzyskania zgody na przyjęcie do domu pomocy społecznej. W przypadku sprzecznych oświadczeń tej osoby i jej przedstawiciela ustawowego w sprawie przyjęcia do domu pomocy społecznej, zgodę na przyjęcie do domu pomocy społecznej wyrażałby sąd opiekuńczy.

12. III.7060.322.2015 z dnia 26 maja 2015 r. – w sprawie zasad ustalania wysokości emerytury osób objętych tzw. starym systemem emerytalnym.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (10.07.2015 r.) nie podzielił wątpliwości przedstawionych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich i wyjaśnił, że wprowadzona nowelizacją z dnia 21 kwietnia 2015 r. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zmiana sposobu uwzględniania w kapitale początkowym okresów nieskładkowych, do których należą okresy niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem w wieku do 4 lat oraz z powodu opieki nad dzieckiem, na które przysługuje zasiłek pielęgnacyjny, miała służyć realizacji zasady równego traktowania ubezpieczonych w obrębie nowego systemu emerytalnego. Wejście w życie nowej regulacji nie powoduje pogorszenia sytuacji prawnej żadnego z ubezpieczonych. Przychylenie się do postulatu, aby omawiana regulacja miała zastosowanie również przy obliczaniu emerytury według starych zasad, nie byłoby właściwe, ponieważ założeniem reformy emerytalnej było stopniowe wygaszenie starego systemu emerytalnego.

13. IV.7212.80.2014 z dnia 26 maja 2015 r. – w sprawie ochrony przed odpowiedzialnością za zobowiązania spółdzielni.

Minister Sprawiedliwości (20.08.2015 r.) przedstawił stanowisko w sprawie, opracowane wspólnie z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju. W odpowiedzi stwierdził m.in., że w obecnym stanie prawnym brak jest podstaw do postawienia tezy o wyłączeniu spod egzekucji prowadzonej przeciwko spółdzielni mieszkaniowej środków pieniężnych pochodzących z opłat eksploatacyjnych uiszczanych przez członków spółdzielni czy też wierzytelności spółdzielni o zapłatę tych opłat. Tego rodzaju wyłączenie mogłoby w niektórych przypadkach doprowadzić do niewypłacalności spółdzielni, a w konsekwencji do jej upadłości, co łączyć się będzie w sposób oczywisty z dotkliwymi następstwami także dla członków spółdzielni. Należałoby zatem wyważyć interesy zarówno wierzycieli, jak i członków spółdzielni, tak aby zmiana prawa w efekcie nie okazała się jeszcze bardziej niekorzystna dla spółdzielni i jej członków. Wydaje się, że uzasadnione byłoby dokonanie stosownej analizy w celu rozważenia wprowadzenia pewnych

ograniczeń prawnych w zakresie możliwości skierowania przez wierzycieli spółdzielni egzekucji do środków pochodzących z opłat eksploatacyjnych oraz wierzytelności spółdzielni o zapłatę tych opłat. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że ewentualne wyłączenia nie powinny odnosić się do egzekucji prowadzonej w celu zaspokojenia należności wierzycieli, na rzecz których spółdzielnia ma te opłaty przelewać np. egzekucji prowadzonej przez dostawców energii elektrycznej lub gazu. Dodatkowo należy zauważyć, że rozważany problem dotyczy nie tylko spółdzielni mieszkaniowych, lecz także np. wspólnot mieszkaniowych czy towarzystw budownictwa społecznego. Z tego względu, przy ewentualnej zmianie przepisów, należałoby dokonać modyfikacji prawa o charakterze systemowym, a więc takiej, która objęłaby wszystkie podmioty znajdujące się w analogicznej sytuacji, a nie tylko członków spółdzielni mieszkaniowych.

14. III.7043.123.2015 z dnia 1 czerwca 2015 r. – w sprawie ograniczenia prawa do ustanowienia obrońcy w toku postępowania dyscyplinarnego wobec funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu.

Minister Spraw Wewnętrznych (16.07.2015 r.) przedstawił stanowisko zgodnie z którym zasadne jest dostosowanie aktualnej regulacji zawartej w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie warunków i trybu postępowania dyscyplinarnego wobec funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu do stanu prawnego wynikającego z przepisów ustawy o Biurze Ochrony Rządu. Wskazana przez Rzecznika kolizja norm, do czasu podjęcia stosownej interwencji legislacyjnej, może być obecnie usunięta przez zastosowanie jednej z podstawowych reguł kolizyjnych, zgodnie z którą normę prawną posiadającą wyższą pozycję w hierarchii źródeł prawa należy stosować z pierwszeństwem przed pozostającą z nią w kolizji normą prawną niższej rangi. Tym samym przepis ustawy o Biurze Ochrony Rządu należy stosować z pierwszeństwem przed przepisem rozporządzenia w zakresie, w jakim przepis rozporządzenia nie przewiduje powołania w postępowaniu dyscyplinarnym obrońcy spoza funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych podziela również stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczące konieczności ustawowego uregulowania zasad postępowania dyscyplinarnego wobec funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu. Wskazane w wystąpieniu zmiany legislacyjne zostaną wprowadzone przy najbliższej nowelizacji ustawy o Biurze Ochrony Rządu.

15. III.7043.113.2014 z dnia 8 czerwca 2015 r. – w sprawie braku możliwości odwołania się funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej od notatek z rozmowy dyscyplinującej.

Minister Spraw Wewnętrznych (24.07.2015 r.) poinformował, że przeprowadzenie rozmowy dyscyplinującej z funkcjonariuszem Policji, a tym samym sporządzenie dokumentującej ją notatki, odbywa się poza ramami postępowania dyscyplinarnego. Przełożony dyscyplinarny decydując o zastosowaniu przedmiotowej formy oddziaływania na funkcjonariusza odstępuje

od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Podstawę wprowadzenia zmian w ustawie o Policji w zakresie przepisów dyscyplinarnych stanowił fakt, że do dnia 19 września 2006 r. (tj. przed wejściem w życie nowelizacji ustawy) w związku z uzasadnionym przypuszczeniem popełnienia przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego, przełożony dyscyplinarny, niezależnie od wagi i charakteru czynu, był zobligowany do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Odstąpienie od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i przeprowadzenie rozmowy dyscyplinującej, z uwagi na zaistnienie przewinienia dyscyplinarnego jako czynu mniejszej wagi, ma charakter fakultatywny i wyjątkowy. W opinii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych konieczne wydaje się skrócenie okresu przechowywania w aktach osobowych policjanta notatki z rozmowy dyscyplinującej. Okres ten nie powinien być dłuższy niż czas zatarcia najniższej kary dyscyplinarnej, tj. kary nagany. Całość przedmiotowego zagadnienia zostanie poddana analizie podczas prowadzonych prac nad projektem założeń projektu ustawy o Policji.

Odnosząc się do uregulowań prawnych w omawianym zakresie dotyczących funkcjonariuszy Straży Granicznej, Minister Spraw Wewnętrznych poinformował, że w dniu 1 września 2012 r. weszła w życie nowelizacja rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie przeprowadzania postępowania dyscyplinarnego wobec funkcjonariuszy Straży Granicznej, która wprowadziła rozwiązanie przewidujące m.in. możliwość odwołania się od przeprowadzonej rozmowy dyscyplinującej. Stosownie do przepisów rozporządzenia, jeżeli funkcjonariusz Straży Granicznej nie zgadza się ze zwróconą podczas rozmowy dyscyplinującej uwagą dotyczącą jego niewłaściwego postępowania, w terminie 5 dni od daty zapoznania się z notatką z tej rozmowy może wnieść do przełożonego właściwego w sprawach dyscyplinarnych pisemny sprzeciw. O prawie do wniesienia sprzeciwu poucza się funkcjonariusza podczas rozmowy dyscyplinującej, a treść pouczenia zawiera się w notatce z tej rozmowy. Wniesienie sprzeciwu obliguje przełożonego właściwego w sprawach dyscyplinarnych do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

16. V.7220.105.2015 z dnia 10 czerwca 2015 r. – w sprawie ochrony konsumentów na rynku usług bankowych.

Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego (17.07.2015 r.) poinformował, że Komisja od wielu lat podejmowała i nadal podejmuje, stosownie do posiadanych kompetencji, szereg działań mających na celu ograniczenie ryzyka związanego z kredytami we frankach szwajcarskich. Nadzór bankowy już w 2006 r. wydał tzw. Rekomendację S dotyczącą dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi finansującymi nieruchomości oraz zabezpieczenia hipoteczne określającą minimalne standardy dotyczące m.in. zarządzania ryzykiem związanym z kredytowaniem walutowym. Stanowisko nadzoru bankowego o potrzebie ograniczenia skali udzielonych kredytów walutowych było krytykowane m.in. przez ówczesny rząd, ekspertów, a także potencjalnych kredytobiorców. Działania Komisji Nadzoru Bankowego zostały podtrzymane przez utworzoną w jej

miejsce Komisję Nadzoru Finansowego, która w późniejszych nowelizacjach Rekomendacji S zarekomendowała dalsze ograniczenia w zakresie kredytowania walutowego. W zakresie relacji z klientami zarekomendowano bankom, aby oferowały klientom w pierwszej kolejności kredyty, pożyczki lub inne produkty w złotych. Bank mógł złożyć klientowi ofertę kredytu w walucie obcej dopiero po uzyskaniu od klienta banku pisemnego oświadczenia potwierdzającego, że dokonał wyboru oferty w walucie obcej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem. W ostatniej nowelizacji Rekomendacji S w 2013 r. wprowadzono postanowienie, zgodnie z którym bank powinien udzielać klientom detalicznym kredytów zabezpieczonych hipotecznie wyłącznie w walucie, w jakiej uzyskują dochód, również w przypadku klientów o wysokich dochodach. Nadzór bankowy podejmował także działania w zakresie wymogów kapitałowych dla banków, w związku z ryzykami związanymi z oferowaniem kredytów walutowych. Przewodniczący KNF podkreślił w odpowiedzi, że w obszarze ochrony interesów konsumentów Komisja nie może podejmować działań nadzorczych, które naruszałby umowy zawarte pomiędzy bankami i kredytobiorcami, nie jest także uprawniona do prowadzenia negocjacji w imieniu którejkolwiek ze stron umowy kredytowej. KNF stworzyła natomiast warunki dla polubownego rozwiązywania kwestii spornych, jakie pojawiają się na tle umów zawartych pomiędzy uczestnikami rynku finansowego. Istnieje możliwość, za zgodą obu stron umowy, skorzystania z alternatywnych metod rozwiązywania sporów cywilnoprawnych, np. mediacji lub arbitrażu, w ramach Sądu Polubownego przy KNF. W trakcie czynności kontrolnych pracownicy UKNF szczegółowo badają stopień wdrożenia przez banki Rekomendacji S, a także analizują sposób obliczania przez banki zdolności kredytowej klienta. Ponadto Komisja Nadzoru Finansowego współpracuje z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, przekazując sygnały o budzących wątpliwości praktykach kredytodawców.

17. II.520.1.2015 z dnia 10 czerwca 2015 r. – w sprawie udostępniania na stronach internetowych Policji nagrań z monitoringu.

Minister Spraw Wewnętrznych (16.07.2015 r.) wyjaśnił, że w celu wykonywania ustawowych zadań Policji zostało przyznanych szereg uprawnień, w tym również w zakresie stosowania monitoringu wizyjnego. W opinii Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przepisy ustawy o Policji oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie przetwarzania informacji przez Policję stanowią podstawę do rejestrowania przez Policję przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych oraz wykorzystywania danych osobowych bez wiedzy i zgody osób, których dane dotyczą, jeżeli są to dane m.in. osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa ściganych z oskarżenia publicznego, osób poszukiwanych oraz osób o nieustalonej tożsamości, a ponadto, jeżeli jest to niezbędne do realizacji ustawowych zadań Policji. Obecnie w MSW przygotowywana jest trzecia wersja projektu założeń projektu ustawy o monitoringu wizyjnym. Projekt nie przewiduje poszerzenia zakresu uprawnień właściwych służb

określonych w poszczególnych ustawach pragmatycznych, a jedynie uściśla sposób postępowania przy uzyskiwaniu wglądu do zarejestrowanego obrazu czy dostępu do systemów monitoringu wizyjnego administrowanych przez inne podmioty. Kwestie związane z doprecyzowaniem wykorzystywania przez Policję danych osobowych w celu realizacji zadań określonych w art. 20 ust. 2a ustawy o Policji zostaną poddane analizie w ramach prac Zespołu do spraw opracowania projektu założeń projektu ustawy o Policji, powołanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych. Odnosząc się do propozycji wprowadzenia wewnętrznych procedur, które pozwoliłyby tymczasowo, do czasu wejścia w życie ustawy o monitoringu wizyjnym, uregulować tryb postępowania organów państwowych w zakresie podejmowania decyzji o publikacji wizerunku nagranej osoby, Minister wskazał, że z uwagi na fakt, że regulacja dotycząca monitoringu wizyjnego, w tym odnosząca się do publikacji zdjęć pochodzących z takiego monitoringu, jest pewną formą ingerencji w prawa i wolności obywatelskie, może być ustanowiona tylko w ustawie, zgodnie ze standardami konstytucyjnymi.

18. VII.7202.24.2015 z dnia 12 czerwca 2015 r. – w sprawie przepisów ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (10.07.2015 r.) podkreślił w odpowiedzi, że celem płatności bezpośrednich jest wspieranie dochodów rolników, natomiast mechanizm redukcji płatności ma przeciwdziałać przydzielaniu nieproporcjonalnych kwot płatności stosunkowo małej liczbie dużych beneficjentów. Mechanizmowi redukcji podlega wyłącznie jednolita płatność obszarowa, nie jest on natomiast stosowany w odniesieniu do pozostałych rodzajów płatności, a kwota uzyskana dzięki redukcji płatności zasila budżet Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Sposób implementacji mechanizmu redukcji płatności na poziomie krajowym mieści się w unijnych ramach prawnych, które zobowiązują państwa członkowskie do ustanowienia współczynnika redukcji na dowolnym poziomie, nie mniejszym niż 5%. Rozwiązanie przyjęte w ustawie spełnia ten warunek, zapewniając zgodność przepisów krajowych z przepisami unijnymi. W opinii Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przyjęcie przez krajowego ustawodawcę wyższego, lecz dopuszczalnego, poziomu redukcji niż minimalny ustawy poziom określony w przepisach unijnych, nie narusza zasady równości obywateli wobec prawa.

19. VII.501.84.2015 z dnia 12 czerwca 2015 r. – w sprawie monitoringu wizyjnego w szkołach.

Minister Edukacji Narodowej (15.07.2015 r.) poinformowała, że Rada Ministrów w dniu 23 czerwca 2015 r. przyjęła Rządowy program wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach, Bezpieczna+. Przyjęty program nie zawiera przepisów dotyczących monitoringu, do których uwagi zgłaszali Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych oraz organizacje pozarządowe.

Aktualnie monitoring wizyjny zainstalowany jest w około 11 000 szkół i placówek. Obecność kamer mobilizuje uczniów i wychowanków do poprawnych zachowań, zwiększa bezpieczeństwo osób przebywających na terenie szkoły i w najbliższym otoczeniu, zmniejsza rozmiar zjawisk patologicznych w środowisku szkolnym. W związku z powyższym działania dotyczące dofinansowania monitoringu szkolnego zostaną włączone do programu po wprowadzeniu niezbędnych regulacji systemowych w tym zakresie.

20. II.517.47.2014 z dnia 17 czerwca 2015 r. – w sprawie postępowania z korespondencją osób pozbawionych wolności, nadawaną jako przesyłka polecona.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (07.07.2015 r.) przedstawił stanowisko Centralnego Zarządu Służby Więziennej, zgodnie z którym obecnie przyjęta praktyka całkowicie zabezpiecza interesy osadzonych w zakresie postępowania z ich prywatną korespondencją poleconą podlegającą wysłaniu za pośrednictwem administracji jednostki penitencjarnej, natomiast jednostkowa nieprawidłowość opisana w skardze do Rzecznika Praw Obywatelskich nie powinna stanowić podstawy do zmiany rozwiązań, które funkcjonują właściwie i nie są obciążone nadmierną biurokracją.

21. II.517.1336.2015 z dnia 18 czerwca 2015 r. – w sprawie zmian przepisów kodeksu karnego wykonawczego dotyczących paczek żywnościowych dla osadzonych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (09.07.2015 r.) wyjaśnił, że obowiązująca od 1 lipca 2015 r. zmiana przepisów oznacza w praktyce, że przygotowaniem paczek żywnościowych zajmują się podmioty gospodarcze prowadzące punkty sprzedaży na terenie jednostek penitencjarnych. W związku z powyższym, aby zapobiec negatywnym zjawiskom wynikającym z wprowadzonego dla osadzonych i ich najbliższych ograniczenia w zakresie miejsca dokonywania zakupów, podjęto działania mające na celu zabezpieczenie interesów osób przebywających w jednostkach penitencjarnych. Obecnie punkty sprzedaży na terenie jednostek penitencjarnych prowadzą zarówno przywieszienne zakłady pracy, jak również zewnętrzne podmioty gospodarcze. Umowy, które regulują zasady funkcjonowania punktów sprzedaży na terenie jednostek penitencjarnych zobowiązują operatorów tych punktów do odpowiedniego kształtowania cen oferowanych produktów, które nie mogą być wyższe niż średnie ceny detaliczne stosowane przez sklepy spożywcze zlokalizowane w pobliżu jednostki. Docelowo planuje się, aby obsługę punktów sprzedaży w jednostkach penitencjarnych przejęły przywieszienne zakłady pracy, których ustawowym zadaniem jest resocjalizacja osób pozbawionych wolności poprzez pracę. W czerwcu 2015 r. zostały skierowane do Dyrektorów Okręgowych Służby Więziennej wytyczne, które szczegółowo określają zasady i procedurę realizacji uprawnień osób pozbawionych wolności do otrzymywania paczek.

Minister Sprawiedliwości (11.08.2015 r.) wyjaśnił, że u podstaw zmian wprowadzonych w przepisach kodeksu karnego wykonawczego dotyczących otrzymywania paczek przez skazanych leżało dążenie do ujednoczenia i uproszczenia trybu ich przekazywania oraz realizowania w ten sposób potrzeb bytowych skazanych, wyeliminowanie sytuacji zatrzymywania i odsyłania paczek do nadawców na ich koszt z uwagi na niedozwoloną lub budzącą uzasadnione podejrzenia zawartość oraz przeciwdziałanie zagrożeniom związanym z przekazywaniem ukrytych w paczkach przedmiotów zabronionych na teren zakładu karnego. Obecnie skazany ma pewność, że otrzyma wszystkie zamówione produkty w jak najkrótszym czasie. W celu właściwej realizacji znowelizowanych przepisów kodeksu karnego wykonawczego Dyrektor Generalny Służby Więziennej wydał zarządzenie w sprawie określenia dopuszczalnej ilości i wymiarów rzeczy, w tym żywności, znajdujących się w posiadaniu skazanego w zakładzie karnym oraz sposobu postępowania z przedmiotami i żywnością, których wymiary lub ilość naruszają obowiązujący porządek lub utrudniają konwojowanie. Ponadto Dyrektor Generalny Służby Więziennej skierował do wszystkich dyrektorów okręgowych Służby Więziennej pismo z dnia 12 czerwca 2015 r., w którym szczegółowo wyjaśnił praktyczne aspekty stosowania nowych regulacji związanych z otrzymywaniem paczek przez skazanych. Minister Sprawiedliwości wyraził przekonanie, że więzi rodzinne osób bliskich ze skazanym, polegające na możliwości przekazywania skazanemu paczek żywnościowych lub środków pieniężnych na zakup odpowiednich produktów, są w odpowiedni sposób zabezpieczone, zgodnie ze standardami wynikającymi z przepisów kodeksu karnego wykonawczego.

22. VII.510.8.2014 z dnia 30 czerwca 2015 r. – w sprawie ograniczenia prawa komorników do rzetelnego procesu sądowego w postępowaniach dyscyplinarnych.

Minister Sprawiedliwości (30.07.2015 r.) stwierdził, że w jego ocenie brak jest podstaw do przyjęcia, iż aktualny kształt normatywny przepisów dotyczących postępowania dyscyplinarnego komorników sądowych jest sprzeczny z konstytucyjnymi i międzynarodowymi standardami dotyczącymi prawa do rzetelnego procesu sądowego. Przepisy kodeksu postępowania karnego o wyłączeniu sędziego, stosowane odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym komorników sądowych, dostatecznie gwarantują prawo do sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Należy również zaznaczyć, że na zaawansowanym etapie procesu legislacyjnego jest nowelizacja ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, która dokonuje systemowych zmian w postępowaniu dyscyplinarnym komorników sądowych. Najistotniejszą z zakładanych zmian jest wprowadzenie instytucji rzecznika dyscyplinarnego pełniącego każdorazowo w postępowaniu dyscyplinarnym rolę oskarżyciela.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ II

II.517.799.2015

Rzecznik prowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi Pana Klaudiusza S., który żalił się na nieprawidłowe postępowanie administracji Aresztu Śledczego w W. z jego pisemnymi prośbami wnoszonymi do Dyrektora jednostki. Skarżący twierdził, że nie otrzymał odpowiedzi na prośbę o wyrażenie zgody na posiadanie w celi komputera, a jego wniosek o wydanie kopii przedmiotowej prośby z adnotacją o decyzji Dyrektora został rozpatrzony odmownie.

Wyniki przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego potwierdziły zasadność zarzutów wnioskodawcy.

Z dokonanych ustaleń wynika, że wnioskodawca nie otrzymał pisemnej odpowiedzi na prośbę o wyrażenie zgody na posiadanie w celi komputera. Należy podnieść, iż rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych przewiduje, że organ właściwy do załatwienia prośby (dyrektor jednostki penitencjarnej) jest zobowiązany zawiadomić pisemnie wnoszącego o sposobie jej załatwienia. Obowiązek pisemnego zawiadamiania nie dotyczy jedynie prośb i wniosków składanych osobiście w swojej sprawie przez osobę osadzoną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym i załatwionych bezpośrednio po zgłoszeniu. Prośba wnioskodawcy nie została załatwiona bezpośrednio po zgłoszeniu. Ustną odpowiedź w sprawie otrzymał dnia następnego, obowiązek pisemnego zawiadomienia nie został więc dopełniony.

Niewłaściwie postąpiono również z wnioskiem o wydanie kopii prośby, o której mowa wyżej, z adnotacją o decyzji Dyrektora - odmówiono jej wydania, o czym wnioskodawca został powiadomiony ustnie przez wychowawcę. W postępowaniu wyjaśniającym ustalono, iż Dyrektor Aresztu Śledczego w W. nie rozpatrzył wniosku merytorycznie, podjął jedynie decyzję o jego dołączeniu do akt osobopoznawczych skazanego. Dyrektor Okręgowy uznał, że decyzja ta była niewłaściwa, podjęto więc czynności mające na celu jej zmianę. Ostatecznie prośba została zrealizowana i wnioskodawca otrzymał kopię żądanych dokumentów.

II.517.1302.2015

Rzecznik podjął sprawę Pana Daniela G., odbywającego karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w G. Wnioskodawca żalił się na niewłaściwe rozmieszczenie w celi mieszkalnej.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło zasadność zarzutu. Z dokonanych ustaleń wynika bowiem, że skarżący był umieszczony w jednej celi z osobami skierowanymi do odbywania kary w zakładzie karnym typu półotwartego, mimo że w świetle obowiązujących przepisów winien być zakwaterowany z osobami skierowanymi do zakładu karnego typu zamkniętego. Ponadto, odbywa on karę w systemie terapeutycznym, a jeden z współosadzonych w celi był skierowany do systemu zwykłego.

Działaniem tym administracja Aresztu naruszyła przepis art. 110 § 4 pkt 1 Kodeksu karnego wykonawczego, który stanowi, że przy umieszczaniu skazanego w celi mieszkalnej bierze się pod uwagę decyzję komisji penitencjarnej. Z wyjaśnień Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej, nadzorującego ww. jednostkę penitencjarną, wynika, że ta nieprawidłowość nie spowodowała zagrożenia dla bezpieczeństwa osobistego wnioskodawcy, to niewątpliwie nie powinna mieć miejsca. Zostały podjęte stosowne działania, by w przyszłości zapobiec takim nieprawidłowościom.

II.517.1394.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Arkadiusz S. podnosząc m.in. zarzut dotyczący niewłaściwego rozpoznania przez Dyrektora Zakładu Karnego jego prośby o wpisanie członka rodziny na listę osób uprawnionych do korzystania z widzeń.

Z dokonanych ustaleń wynika, że prośba wnioskodawcy o wpisanie szwagra na listę osób uprawnionych do widzeń została rozpatrzona w ten sposób, iż otrzymał on zgodę jedynie na jednorazowe widzenie.

Zgodnie z art. 102 pkt 2 Kodeksu karnego wykonawczego skazany ma prawo do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi, a art. 105 § 1 k.k.w. konkretyzuje to prawo, stanowiąc, iż skazanemu należy umożliwić utrzymywanie więzi przede wszystkim z rodziną i innymi osobami bliskimi przez m.in. widzenia. W myśl przywołanych przepisów skazany ma niezbywalne prawo do takich kontaktów, a krąg osób uprawnionych do widzenia z nim bez zezwolenia dyrektora zakładu karnego jest szeroki. Skazany może bez zgody dyrektora jednostki penitencjarnej korzystać z widzeń nie tylko z osobami najbliższymi, ale także z dalszymi krewnymi z linii bocznej, w tym szwagrem, bratową.

Z zebranego w sprawie materiału wynika, że wychowawca opiniując przedmiotową prośbę i Dyrektor podejmując decyzję nie kwestionowali pokrewieństwa wnioskodawcy z osobą wskazaną w prośbie. Przełożeni nie mieli więc wątpliwości, że odwiedzający jest członkiem rodziny skazanego.

Mając na uwadze poczynione ustalenia oraz obowiązujący stan prawny stwierdzić należy, iż przedmiotowa decyzja Dyrektora Zakładu Karnego nie znajdowała uzasadnienia w przywołanych wyżej przepisach i tym samym doszło do naruszenia prawa wnioskodawcy do utrzymania więzi z rodziną w postaci widzeń.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej, nadzorującego ww. jednostkę penitencjarną, o podjęcie stosownych działań mających na celu uchylenie przedmiotowej decyzji, o ile jest jeszcze obowiązująca i zapobieżenie wskazanym nieprawidłowościom w przyszłości.

II.517.1913.2015

Rzecznik prowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi Pana Artura D., który żalił się, że w Areszcie Śledczym w L. został umieszczony w celi mieszkalnej z osobami deklarującymi używanie wyrobów tytoniowych. Wyniki tego postępowania pozwoliły uznać zarzut wnioskodawcy za uzasadniony.

Poczynione ustalenia wskazują, że skarżący, po przyjęciu do ww. jednostki penitencjarnej, został zakwaterowany w celi przejściowej, wyznaczonej dla osób palących, mimo, że złożył oświadczenie o nieużywaniu wyrobów tytoniowych. Dyrektor Aresztu wyjaśnił, że w tym czasie w celach przejściowych nie przebywała inna osoba niepaląca, a pozostałe kryteria rozmieszczania osadzonych w celach, wskazane w art. 110 § 4 Kodeksu karnego wykonawczego i w § 11 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, należało potraktować priorytetowo (m.in. zapewnienie bezpieczeństwa osobistego).

Powód umieszczenia wnioskodawcy w celi przeznaczonej dla osób palących aczkolwiek ważki, to jednak nie usprawiedliwia łamania prawa. Działania administracji Aresztu Śledczego w L. były bowiem sprzeczne z ustawą z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (tekst jednolity: Dz. U. 2015 r. poz. 298) oraz rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podlegających Ministrowi Sprawiedliwości oraz w środkach przewozu osób (Dz. U. z 2011 r. Nr 135, poz. 795), zgodnie z którym osoby pozbawione wolności używające wyrobów tytoniowych przebywają w wyodrębnionych celach mieszkalnych, a osoby niepalące nie mogą być narażone na działanie dymu tytoniowego.

Administracja Aresztu była zobowiązana do podjęcia działań zmierzających do ochrony zdrowia skarżącego przed następstwami używania tytoniu. Niepodjęcie tych działań godziło w naczelną zasadę wykonywania kary pozbawienia wolności tj. humanitarne traktowanie skazanego i naruszało jego prawo do przebywania w środowisku wolnym od dymu tytoniowego.

II.517.4650.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Robert D., w której podnosił, iż warunki bytowe w Areszcie Śledczym w W. nie są dostosowane do stopnia jego niepełnosprawności. Wnioskodawca, poruszający się wyłącznie na wózku

inwalidzkim, miał utrudnioną możliwość korzystania z kąpielni sanitarnego: swobodnego załatwiania potrzeb fizjologicznych oraz utrzymania czystości ciała.

Rzecznik podjął sprawę. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W., po zbadaniu na wniosek Rzecznika zasadności zarzutów wnioskodawcy, uznał, iż cela, w której przebywał skazany jest przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych poruszających się na wózku inwalidzkim.

Zgoła odmienną ocenę przedstawili pracownicy Zespołu *Krajowy Mechanizm*, którzy na wniosek Rzecznika, wraz z przedstawicielami Fundacji „Polska bez barier” przeprowadzili wizytację ww. jednostki. Celem wizytacji prewencyjnej było sprawdzenie stanu przestrzegania praw osób z niepełnosprawnością, osadzonych w Areszcie, w szczególności pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Ogląd jednostki dokonany przez przedstawicieli KMP i Fundacji „Polska bez barier” pozwolił na stwierdzenie, iż nie jest ona dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Wiele z badanych obszarów, ściśle powiązanych z barierami architektonicznymi, występującymi w jednostce, w ocenie wizytujących w znaczny sposób ogranicza samodzielne funkcjonowanie osadzonych z niepełnosprawnością oraz korzystanie przez nich z uprawnień wynikających z Kodeksu karnego wykonawczego.

Wizytujący stwierdzili, że w oddziałach szpitalnych (w jednym z nich przebywał wnioskodawca) brak jest dostosowania cel do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Wskazano m.in., iż nie jest zapewniona przestrzeń manewrowa przy łóżkach, wysokość łóżek jest nieprawidłowa, brakuje instalacji przyzywowej, dostępnej dla każdego osadzonego. W celach tych nie zostały zapewnione warunki umożliwiające samodzielne korzystanie z kąpielni sanitarnych osadzonym poruszającym się na wózkach inwalidzkich. Jedynym zaobserwowanym dostosowaniem są barierki przy muszli ustępowej, brak jest natomiast przestrzeni zapewniającej możliwość manewru.

Łaźnie uznawane przez administrację więzienną za dostępne dla osób poruszających się na wózku również nie spełniają wymogów, tj.: drzwi powinny mieć szerokość min. 90 cm, zalecany brak progów, barierki i wieszaki na odpowiedniej wysokości.

Dostrzeżono także nieprawidłowości w zakresie wyposażenia pola spacerowego wyznaczonego dla osób z niepełnosprawnością. Ławki oceniono jako zbyt niskie, gdyż ich wysokość nie spełnia wymogu 45-55 cm, wykonane są z metalowych szczebli, bez oparcia, co może utrudniać skorzystanie z nich przez osoby o obniżonej sprawności ruchowej. Ciąg komunikacyjny do placu spacerowego posiada nierówną powierzchnię, utrudniającą przejście osób poruszających się na wózkach. Standardu nie spełnia także wejście na plac o szerokości 75 cm, nie ma odpowiedniej przestrzeni manewrowej przy drzwiach.

Zespół Krajowy Mechanizm Prewencji sformułował wiele zaleceń, skierowanych do Dyrektora Aresztu Śledczego w W., dotyczących dostosowania jednostki do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Mając na uwadze powyższe ustalenia skarga wnioskodawcy została uznana za uzasadnioną.

II.517.1774.2015

Skazany podniósł zarzut dotyczący doręczenia mu przez Sąd Rejonowy w W. korespondencji za pośrednictwem administracji więziennej (koperta adresowana na dyrektora zakładu karnego), w sposób umożliwiający zapoznanie się z jej treścią osobom, niebędącym jej adresatami.

Znalazł on potwierdzenie w materiale źródłowym zgromadzonym w toku postępowania, dlatego też skargę uznano za zasadną.

Z wyjaśnień udzielonych przez Prezesa Sądu Rejonowego wynika także, że skierowano pouczenie dla kierowników sekretariatów wskazujące na prawidłowy sposób dokonywania doręczeń dla osób pozbawionych wolności.

II.517.48.2015

Skazany podniósł m.in. zarzut dotyczący niedostarczania do cel mieszkalnych ciepłej wody. Zarzut Rzecznik uznał za zasadny.

Z wyjaśnień Dyrektora Aresztu Śledczego w L. wynika jednoznacznie, iż w części pawilonów mieszkalnych istnieje techniczna możliwość dostarczania ciepłej wody do cel mieszkalnych, nie korzystano z niej jednak z uwagi na uprzywilejowanie w ten sposób osób w nich osadzanych względem pozostałych, zakwaterowanych w pawilonach nieprzystosowanych do jej dostarczania. Przedstawiony argument nie zasługuje na uwzględnienie z dwóch powodów.

Kwestia dostarczania ciepłej wody do cel mieszkalnych w sytuacji, gdy infrastruktura na to pozwala była już przedmiotem zainteresowania Rzecznika. Dyrektor Biura Kwatermistrzowskiego Centralnego Zarządu Służby Więziennej podzielił stanowisko Rzecznika, iż zgodnie z art. 44 ust. 3 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, co oznacza, iż skoro Służba Więzienna poniosła wydatki na infrastrukturę, należy uznać, że w jakimś stopniu winna być ona wykorzystana. Stanowisko to znajduje również potwierdzenie w orzecznictwie sądowym, zgodnie z którym kara powinna być wykonywana w sposób humanitarny i dostarczenie ciepłej wody jest jedną z okoliczności ściśle związanych z tą zasadą.

Nie sposób również zaaprobować argument o dyskryminującej inne osoby możliwości dostarczania ciepłej wody jedynie do części pawilonów mieszkalnych. Różnice w warunkach odbywania kary pozbawienia wolności są oczywiste i naturalne, stanowią np. konsekwencję skierowania do cel mieszkalnych o różnej liczbie osadzonych albo też do cel różnych pod względem okresu użytkowania od poddania ich remontowi.

Zwrócono się do Dyrektora Aresztu Śledczego w L. o poinformowanie Rzecznika, czy oraz kiedy wprowadzi dostarczanie ciepłej wody do cel mieszkalnych w sytuacji, gdy infrastruktura techniczna na to pozwala.

II.517.1854.2015

Skazany podniósł m.in. zarzut dotyczący braku możliwości skorzystania z kąpieli przez okres ośmiu dni w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w Ł. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Z nadesłanych przez administrację więzienną wyjaśnień wynika, że skarżący miał możliwość skorzystania z prysznicy w dniach 30.03. oraz 08.04.2015 r. Zaistniała więc sytuacja, w której przez okres ośmiu dni nie mógł on skorzystać z kąpieli, co jest niezgodnym z § 30 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003r. Nr 152, poz. 1493).

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej skierował wystąpienie do Dyrektora Aresztu Śledczego w Ł. w sprawie wprowadzenia rozwiązań służących uniknięciu analogicznych nieprawidłowości w przyszłości.

II.517.781.2015

Do Rzecznika zwrócił się Pan Piotr C. przebywający w Areszcie Śledczym w Z.-G. Żalił się on na nieprawidłowe postępowanie administracji Aresztu z jego skargami złożonymi w trybie art. 7 Kodeksu karnego wykonawczego oraz na nieumożliwienie ostrzyżenia.

Dokonane ustalenia wykazały, że w dniu 2 lutego 2015 r. skarżący sporządził w trybie art. 7 k.k.w. skargę do Sądu Okręgowego w Z.-G. na decyzję Dyrektora Aresztu Śledczego w Z.-G. i wniósł ją do organu, który wydał zaskarżoną decyzję. Dyrektor Aresztu Śledczego zwrócił osadzonemu przedmiotowe pismo informując, że administracja jednostki nie pośredniczy w przekazywaniu korespondencji i należy ją kierować bezpośrednio do Sądu.

W opinii Rzecznika postępowanie skarżącego było zgodne z procedurą wskazaną w art. 7 k.k.w. W myśl przepisu art. 7 § 3 k.k.w., zdanie trzecie, organ, który wydał zaskarżoną decyzję, jeśli nie przychylił się do skargi, winien przekazać ją wraz z aktami sprawy bezzwłocznie do właściwego sądu. Dyrektor Aresztu Śledczego w Z.-G. nie uczynił tego, czym naruszył wskazany przepis. W tej części zatem skarga osadzonego została uznana za zasadną.

Za zasadny uznany został również zarzut nieumożliwienia skarżącemu ostrzyżenia, wbrew dyspozycji przepisu § 30 ust. 2 regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, który stanowi, że skazanemu, co najmniej raz w miesiącu, umożliwia się ostrzyżenie. Jak ustalono, po zgłoszeniu chęci ostrzyżenia osadzony nie został doprowadzony do fryzjera, lecz zaproponowano mu, aby ostrzygł się sam za pomocą maszynki dostarczonej mu przez administrację jednostki.

Rzecznik stanął na stanowisku, że umiejętność strzyżenia włosów nie jest umiejętnością z zakresu samoobsługi, toteż wymaganie, aby posiadał ją każdy osadzony, wydaje się zbyt daleko idące. W opinii Rzecznika dostarczenie maszynki do włosów osadzonemu, który nie posiada umiejętności samodzielnego strzyżenia się, nie może być uznane za wystarczającą realizację obowiązku, o którym mowa w

§ 30 ust. 2 regulaminu. W związku z powyższym również w tym zakresie skarga osadzonego została uznana za zasadną.

Centralny Zarząd Służby Więziennej, który na prośbę Rzecznika zbadał skargę osadzonego, podzielił stanowisko Rzecznika w przedstawionych sprawach. O zajęтым stanowisku powiadomił Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. Dyrektor Aresztu Śledczego w Z.-G. został zobowiązany do podjęcia stosownych działań w celu zapewnienia osadzonemu właściwej realizacji ich uprawnień do ostrzyżenia włosów.

II.517.1367.2015

Skazany podniósł m.in. zarzut dotyczący wydania mu w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym w W. przeterminowanego leku. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Ustalono także, że na skutek błędu pielęgniarki (nieprawidłowo odczytała datę ważności) faktycznie wydano Panu przeterminowany lek. Dlatego też skargę w tym aspekcie uznano za zasadną.

Ze względu na brak należytej staranności z pielęgniarką rozwiązano stosunek pracy. W ocenie kierownika podmiotu leczniczego więziennej służby zdrowia zaistniała pomyłka nie miała wpływu na zdrowie wnioskodawcy.

II.517.4847.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Jakub F. odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w S. Podnosił, że Dyrektor nie zezwala mu na prowadzenia działalności gospodarczej podczas odbywania kary. Osadzony jest osobą z wysokim długiem alimentacyjnym.

Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. W swoim piśmie podkreśliła, iż przepis art. 121 § 2 k.k.w. przewiduje, że skazanego zatrudnia się na podstawie skierowania do pracy albo umożliwia się skazanemu wykonywanie pracy zarobkowej w ramach umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło, umowy o pracę nakładczą lub na innej podstawie prawnej. Rzecznik stanął na stanowisku, iż takie sformułowanie przepisu oznacza, że dopuszczone jest również prowadzenie przez skazanego podczas odbywania kary pozbawienia wolności indywidualnej działalności gospodarczej - za zgodą i na warunkach określonych przez dyrektora zakładu karnego, zapewniających prawidłowy przebieg odbywania kary pozbawienia wolności. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. nie podzielił tego poglądu.

W związku z powyższym Rzecznik zwróciła się do Centralnego Zarządu Służby Więziennej. W swoim stanowisku przychylił się on do interpretacji Rzecznika uzasadniając, iż zgodnie z art. 121 § 2 k.k.w. skazanego zatrudnia się na podstawie skierowania do pracy albo umożliwia się skazanemu wykonywanie pracy zarobkowej w ramach umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło, umowy o pracę nakładczą lub na innej podstawie prawnej. Takie brzmienie przywołanego przepisu, zdaniem Centralnego Zarządu Służby Więziennej daje podstawy by

twierdzić, iż są dopuszczalne inne niż skierowanie formy zatrudnienia, w tym także prowadzenie indywidualnej działalności gospodarczej.

Mając powyższe na uwadze, skargę uznano za zasadną.

II.517.4024.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Waldemar W., przebywający w Areszcie Śledczym w B. Podał on, że jest osobą niepełnosprawną ruchowo, po częściowej amputacji obu kończyn dolnych. Żalił się, że administracja jednostki nie zapewniła mu właściwych warunków bytowych, dostosowanych do jego niepełnosprawności.

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, że kwestia zapewnienia osadzonemu właściwych warunków bytowych podczas odbywania kary pozbawienia wolności była przedmiotem ustaleń dokonanych przez Zespół Krajowy Mechanizm Prewencji, który wizytował Areszt Śledczy w B. KMP dał wyraz swojemu stanowisku w tej sprawie w Raporcie z wizytacji Aresztu Śledczego w B., w którym sformułowano zalecenie zagwarantowania osadzonemu warunków odbywania kary pozbawienia wolności adekwatnych do jego niepełnosprawności. Zalecono ponadto zorganizowanie na terenie Aresztu celi dla osadzonych z niepełnosprawnością oraz właściwe przystosowanie celi przeznaczonej dla tej kategorii osadzonych, znajdującej się w szpitalu Aresztu.

Z informacji nadesłanych Rzecznikowi przez Dyrektora Aresztu Śledczego w B. oraz Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. wynikało, że zalecenie zorganizowania w Areszcie celi dla osób z niepełnosprawnością zostało zrealizowane w ustalonym terminie tj. do września 2013 r. Ustalono jednocześnie, że Pan Waldemar W. został w niej osadzony dopiero w dniu 15 stycznia 2014 r. Przez okres 3,5 miesiąca był on zatem kwaterowany w zwykłej celi mieszkalnej, mimo iż w tym czasie Areszt Śledczy w B. dysponował już celą, odpowiednio wyposażoną, przeznaczoną dla osób z niepełnosprawnością ruchową.

W związku z powyższym skargę osadzonego uznano za zasadną.

II.517.1775.2015

II.517.1776.2015

Skazany podniósł zarzut dotyczący doręczenia mu przez Sąd Apelacyjny w W. oraz Sąd Rejonowy korespondencji za pośrednictwem administracji więziennej (koperta adresowana na dyrektora zakładu karnego), w sposób umożliwiający zapoznanie się z jej treścią osobom, niebędącym jej adresatem.

Znalazł on potwierdzenie w materiale źródłowym zgromadzonym w toku postępowania, dlatego też skargę uznano za zasadną.

Z wyjaśnień udzielonych przez Prezesów tych sądów wynika, że pouczyli podległych im pracowników w zakresie sposobu dokonywania doręczeń dla osób pozbawionych wolności.

II.517.1997.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Grzegorz W. przebywający w Zakładzie Karnym w D., który żalił się, że administracja jednostki nie wyraża zgody na posiadanie przez osadzonych w celi prasy erotycznej.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O., do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie sprawy, poinformował, że kwestie dostępu osadzonych w Zakładzie Karnym w D. do prasy zostały uregulowane w porządku wewnętrznym jednostki. Przywołał przepis §4 pkt 11 porządku wewnętrznego, który stanowi, iż skazani mogą dokonywać zakupu prasy z własnych środków, pozostających do ich dyspozycji, o ile zgodę na to wyrazi dyrektor jednostki. Dyrektor Okręgowy nie znalazł podstaw do kwestionowania przyjętych w Zakładzie Karnym w D. rozwiązań.

Rzecznik nie podzielił tego stanowiska. W opinii Rzecznika żaden przepis rangi ogólnej nie uprawnia administracji więziennej do wprowadzania ograniczeń w zakresie zakupu prasy przez osadzonych ze środków pozostających do ich dyspozycji. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się o zbadanie sprawy do Centralnego Zarządu Służby Więziennej. W udzielonej odpowiedzi Biuro Prawne Centralnego Zarządu Służby Więziennej przychyliło się do stanowiska Rzecznika, stwierdzając, że w obecnym brzmieniu kwestionowany przepis może być uznany za ograniczający uprawnienia osadzonych.

Rzecznik poinformował Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. o zajętych w sprawie stanowisku, zwracając się jednocześnie o podjęcie działań mających na celu zmianę zakwestionowanych uregulowań w porządku wewnętrznym Zakładu Karnego w D. Dodatkowo Rzecznik przywołał także wcześniejszą opinię Biura Prawnego Centralnego Zarządu Służby Więziennej wyrażoną w związku ze skargą innego osadzonego, w której bez wątpliwości stwierdzono, iż osoby przebywające w zakładach karnych i aresztach śledczych mogą kupować i prenumerować prasę dopuszczoną do sprzedaży na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, jeśli tylko dysponują środkami finansowymi.

II.517.2287.2015

Rzecznik prowadził postępowanie w sprawie skargi Pana Jana C., dotyczącej odmowy zrealizowania przez administrację Aresztu Śledczego w C. jego wniosku z dnia 19 czerwca 2015 r. o przekazanie środków finansowych gromadzonych na tzw. żelaznej kasie na wskazany rachunek bankowy. Wyniki tego postępowania pozwoliły uznać skargę za uzasadnioną.

Z wyjaśnień Dyrektora ww. jednostki wynika, że decyzja o odmowie zrealizowania przedmiotowego wniosku miała na celu zapobieżenie przeznaczenia powyższych środków na inny niż określony ustawą cel. Ustalono bowiem, że wnioskodawca nie jest współwłaścicielem wskazanego przez siebie rachunku bankowego, nie było więc podstaw formalnych do zrealizowania wniosku.

Powyższa decyzja została podjęta przed wejściem w życie nowelizacji ustawy Kodeks karny wykonawczy i w świetle ówczesnie obowiązujących przepisów należy uznać ją za niewłaściwą.

Zgodnie z ówczesnie brzmiącym art. 126 § 1 k.k.w. ze środków pieniężnych otrzymywanych przez skazanego, z wyjątkiem środków, o których mowa w art. 113 § 6 pkt 1-3, gromadzi się środki, przekazywane skazanemu w chwili zwolnienia z zakładu karnego, przeznaczone na przejazd do miejsca zamieszkania i na utrzymanie, do wysokości jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników; ze środków tych nie prowadzi się egzekucji i na wniosek skazanego można je przekazać na wybrany rachunek bankowy lub książeczkę oszczędnościową.

Mając na uwadze treść przywołanego przepisu należy jednoznacznie wskazać, iż skazany miał prawo przekazać środki finansowe na wybrany rachunek bankowy. Ponadto, skazany miał prawo przekazać te środki na wskazany przez siebie rachunek. Przepisy nie uprawniały administracji więziennej do weryfikacji danych zawartych we wniosku o przekazanie tych środków. Powyższe oznacza, że administracja więzienna była zobligowana do zrealizowania wniosku p. Jana C., tj. przekazania środków finansowych, o których mowa, na wskazany przez niego rachunek bankowy.

Rzecznik wielokrotnie kierował wystąpienia do Ministra Sprawiedliwości w sprawie przepisu art. 126 § 1 k.k.w. W wystąpieniu z dnia 27 listopada 2014 r wnosił o rozważenie możliwości podjęcia, z uwagi na rozbieżności interpretacyjne, działań mających na celu przyjęcie jednolitej praktyki w stosowaniu ww. przepisu przez organy postępowania wykonawczego. Należy bowiem zauważyć, iż zgodnie z wytycznymi Dyrektora Generalnego Służby Więziennej zwrot „wybrany rachunek bankowy” należało rozumieć w ten sposób, że jest to rachunek, którego skazany jest właścicielem lub współwłaścicielem. Inną interpretację treści art. 126 k.k.w. przedstawiło Ministerstwo Sprawiedliwości: „wybrany rachunek bankowy” to „dowolny rachunek bankowy wybrany przez skazanego, należący do samego skazanego, bądź którego jest współwłaścicielem lub należący do osoby trzeciej, w tym również niepowiązanej więzami prawnorodzinnymi ze skazanym”, o której to interpretacji Dyrektor Generalny Służby Więziennej został powiadomiony.

Należy również wskazać, iż w piśmie z dnia z dnia 5 lutego 2015 r. skierowanym do Rzecznika Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości stwierdził cyt.: „przepis art. 126 § 1 k.k.w. nie daje bowiem podstaw do zawężania przedmiotowego znaczenie tego określenia („wybrany rachunek bankowy”) – nie wynika to z jego literalnego brzmienia, a przyjmowanie wykładni ścieśniającej ze względów funkcjonalnych nie może być akceptowane z tego powodu, że wywierałaby ona skutek na niekorzyść skazanego”.

Od dnia 1 lipca 2015 roku środki finansowe każdego z osadzonych w jednostkach penitencjarnych w zakresie „żelaznej kasy” są przekazywane na oprocentowany rachunek Banku Gospodarstwa Krajowego. Oznacza to, między innymi, że zasady realizowania indywidualnych wniosków z dyspozycją przekazania przelewów na

wybrany rachunek bankowy obowiązywały do dnia 30 czerwca 2015 roku, zatem od 1 lipca 2015 r. takie wnioski nie mogą być realizowane.

II.517.2059.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Adam M., w której żalił się na decyzję administracji Aresztu Śledczego w N. dotyczącej rozmieszczenia (jako osoba niepaląca, przebywał w celi mieszkalnej razem z osadzonym używającym wyrobów tytoniowych).

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło zasadność podnoszonego zarzutu. Wnioskodawca, po przyjęciu do Aresztu Śledczego w N., złożył oświadczenie, iż jest osobą niepalącą i deklaracji tej nie zmienił podczas pobytu w ww. jednostce. Został jednak zakwaterowany w celi mieszkalnej razem z osobą używającą wyrobów tytoniowych.

Z wyjaśnień Dyrektora Aresztu wynika, że przeludnienie jednostki w okresie objętym skargą uniemożliwiało właściwe rozmieszczenie osadzonych przy zachowaniu wszystkich wymaganych kryteriów. W dniu przyjęcia osadzonego palącego jednostka nie dysponowała innym wolnym miejscem, dlatego też został on zakwaterowany w celi, w której przebywał wnioskodawca.

Powyższa decyzja była sprzeczna z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podlegających Ministrowi Sprawiedliwości oraz w środkach przewozu osób, zgodnie z którymi osoby pozbawione wolności używające wyrobów tytoniowych w aresztach śledczych i zakładach karnych typu zamkniętego przebywają w wyodrębnionych celach mieszkalnych. Osoby niepalące nie mogą być bowiem narażone na działanie dymu tytoniowego, o czym stanowi ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Należy podnieść, iż administracja więzienna dysponowała instrumentem działania, by zapobiec nieprawidłowemu zakwaterowaniu – w sytuacji, gdy zachodzi konieczność natychmiastowego umieszczenia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym nieposiadającym wolnych miejsc w celach mieszkalnych przepisy przewidują możliwość umieszczenia osadzonego w warunkach przeludnienia, po wydaniu stosownej decyzji w tym zakresie (art. 110 § 2b Kodeksu karnego wykonawczego). Niepodjęcie takich działań skutkowało naruszeniem prawa wnioskodawcy do przebywania w środowisku wolnym od dymu tytoniowego i ochrony zdrowia przed następstwami używania tytoniu.

II.517.6121.2014

Pan Ariel T. w skardze skierowanej do Rzecznika podniósł, iż w celi mieszkalnej Aresztu Śledczego w O. osadzeni nie mają zapewnionych warunków intymności podczas wykonywania codziennych czynności związanych z utrzymaniem higieny osobistej, bowiem umywalka umieszczona na zewnątrz kącika sanitarnego nie jest osłonięta od pozostałej części celi, a w

kąciku nie można wykonywać czynności związanych z utrzymaniem czystości ciała z uwagi na bardzo niewielką jego powierzchnię.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej, którego Rzecznik poprosił o zajęcie stanowiska w sprawie, nie dostrzegł nieprawidłowości. Wskazał, iż umywalki zamontowane w miejscu zakwaterowania osadzonych zapewniają możliwość wykonywania jedynie niektórych, bieżących potrzeb higienicznych, prawo do intymności osadzeni mają zaś zapewnione podczas korzystania z ciepłej kąpieli.

Rzecznik nie podzielił tego stanowiska i uznał zarzut wnioskodawcy za uzasadniony.

Przepis § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) zawiera sformułowanie „niezbędne urządzenia sanitarne”. Powszechnie uznaje się, że do niezbędnych urządzeń sanitarnych należy również umywalka, zatem i ona powinna być usytuowana w sposób zapewniający niekrepujące jej użytkowanie. Wyrazem zrozumienia dla minimalnych potrzeb osadzonych w przedmiotowym zakresie jest również zapis § 3 ust. 7 Wytycznych nr 3/2011 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 4 października 2011 r. w sprawie wymagań technicznych i ochronnych dla pawilonów zakwaterowania osadzonych, który stanowi, że w skład węzła sanitarnego w celi mieszkalnej wchodzi miska ustępowa oraz umywalka z doprowadzeniem wody. Sposób wykonania obudowy węzła ma spełniać wymóg zapewnienia intymności podczas korzystania z urządzeń sanitarnych, wentylacja grawitacyjna, oddzielna dla węzła i celi, ma zaś zapewnić należytą wymianę powietrza.

Rzecznik stoi na stanowisku, iż w celach, w których umywalka znajduje się poza wydzielonym pełną, trwałą zabudową kącikiem sanitarnym i jest ona jedynym tego typu urządzeniem w pomieszczeniu, osadzeni nie mają zapewnionych warunków intymności podczas wykonywania czynności związanych z utrzymaniem higieny osobistej.

Rzecznik dostrzega postęp w poprawie warunków sanitarno-higienicznych osób pozbawionych wolności. Niemniej jednak wskazana kwestia pokazuje, iż są jeszcze jednostki penitencjarne, w których problem braku poszanowania prawa do prywatności nie został całkowicie rozwiązany. Dlatego też zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej o podjęcie działań w celu zapewnienia wszystkim osadzonym właściwych warunków utrzymania higieny osobistej.

II.517.521.2015

W skardze skierowanej do Rzecznika Pan Marek M. żalił się, że administracja Zakładu Karnego w K., bezpośrednio po zakończeniu odbywania przez niego kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej, wyznaczyła mu tę celę jako celę mieszkalną. Następnie zmieniono miejsce zakwaterowania, ale wskazane pomieszczenie również było celą do wykonywania ww. kary dyscyplinarnej.

Wyniki przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego potwierdziły zasadność podniesionego zarzutu. Decyzje o osadzeniu wnioskodawcy w celi w oddziale X w okresie od dnia 5.01.2015 r. do dnia 7.01.2015 r. oraz w celi w oddziale IX w okresie od dnia 7.01.2015 r. do dnia 12.01.2015 r. były podjęte z naruszeniem obowiązujących przepisów. Cele te, zgodnie z zatwierdzonym wykazem pomieszczeń przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, są bowiem celami izolacyjnymi.

Należy zauważyć, iż przepisy dotyczące postępowania wykonawczego nie przewidują możliwości umieszczania w celach izolacyjnych osadzonych, wobec których nie jest wykonywana kara dyscyplinarna, określona w art. 143 § 1 pkt 8 Kodeksu karnego wykonawczego. Istnieje jedynie możliwość dokonania zmiany przeznaczenia celi izolacyjnej na inne pomieszczenie mieszkalne, ale zgodnie z § 13 i 14 zarządzenia nr 7/2012 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 stycznia 2012 r. w sprawie ustalania pojemności jednostek penitencjarnych, wymaga to zgody Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Następnie, by pomieszczenie to mogło spełniać wszystkie wymogi celi mieszkalnej winno być wyposażone w sprzęt kwaterunkowy, wskazany w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Załącznik Nr 3 Normy wyposażenia i sprzętu kwaterunkowego cel i innych pomieszczeń służących do obsługi osób osadzonych, Tabela Nr 1 Cele mieszkalne).

Dyrektor Zakładu Karnego w K. nie zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej o wyrażenie zgody na zmianę przeznaczenia cel izolacyjnych na cele mieszkalne. Cele te, przed osadzeniem w nich wnioskodawcy, nie zostały również dostosowane do warunków określonych w przywołanym wyżej rozporządzeniu. Oznacza to, że były one przeznaczone wyłącznie do wykonywania kary dyscyplinarnej.

Z zebranego w sprawie materiału wynika także, że wnioskodawca zwracał się do przełożonych z prośbą o zmianę celi. W tej sprawie interweniowała również jego matka, wskazując, że dalszy pobyt syna w celi izolacyjnej negatywnie wpływa na stan jego zdrowia psychicznego. Administracja nie wykazała jednak wrażliwości na zgłaszany problem, oceniając zachowanie skazanego jako manipulacyjne. Personel więzienny podjął decyzję o przemieszczeniu go do celi wieloosobowej dopiero po dokonaniu przez skarżącego aktu samoagresji.

W związku ze stwierdzonymi uchybieniami, Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w P. wystosował pismo do Dyrektora Zakładu Karnego w K. o podjęcie stosownych działań w celu wyeliminowania w przyszłości podobnych nieprawidłowości. Dyrektor Zakładu Karnego w K. wydał polecenie przeprowadzenia szkolenia dla funkcjonariuszy Działu Penitencjarnego w powyższym zakresie i zapewnił, że będą przestrzegane procedury wnikające z przywołanego wyżej zarządzenia Dyrektora Generalnego Służby Więziennej.

II.517.736.2015

Do Rzecznika zwrócił się ze skargą Pan Michał A. W skardze wnioskodawca podniósł, że podczas pobytu w Areszcie Śledczym w Ś. stomatolog zalecił mu przyjmowanie lekarstwa przez okres 7 dni, tj. od dnia 26 stycznia do dnia 2 lutego 2015 r. W dniu 30 stycznia 2015 r. wnioskodawca został przetransportowany do Zakładu Karnego w G., w którym pomimo próśb leku mu nie wydano.

W postępowaniu wyjaśniającym ustalono, że służba zdrowia Aresztu Śledczego w S. w notatce z badania lekarskiego przeprowadzonego wnioskodawcy przez przetransportowaniem nie podała informacji o trwającym leczeniu. Również w książeczce zdrowia osadzonego nie było wpisu informującego o zaopatrzeniu osadzonego na czas transportu w leki zlecone przez lekarza stomatologa.

Z powodu braku przekazania przez służbę zdrowia Aresztu Śledczego w Ś. informacji o stosowanym leczeniu po przetransportowaniu wnioskodawcy do Zakładu Karnego w G. leczenie zostało przerwane. Ponownie wdrożono je w dniu 10 lutego 2015r. ale osadzony nie wyraził już wówczas zgody na przyjmowanie leku.

Na podstawie powyższych ustaleń zarzut wnioskodawcy o bezpodstawnym przerwaniu leczenia Rzecznik uznał za uzasadniony, a Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w S. podjął działania w celu uniemożliwienia wystąpienia podobnej sytuacji w przyszłości.

II.517.1528.2015

Do Rzecznika zwrócił się Pan Michał W. Skazany podniósł m.in. zarzut dotyczący pozbawienia go prawa do ubiegania się o udzielenie mu warunkowego przedterminowego zwolnienia. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Z informacji nadesłanych przez administrację więzienną wynika, że funkcjonariusze Aresztu Śledczego w Ś. błędnie obliczyli termin nabycia przez skarżącego prawa do wskazanego powyżej uprawnienia. Na tej podstawie sąd penitencjarny początkowo umorzył postępowanie sądowe w tym przedmiocie.

Po upływie ponad dwóch miesięcy sąd wydał postanowienie uchylające postanowienie o umorzeniu postępowania w uzasadnieniu wskazując inny sposób obliczenia terminu do ubiegania się o udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia. Sąd wydał również postanowienie o odmowie udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia z uwagi na negatywną prognozę kryminologiczno-społeczną. Należy jednak podkreślić, iż na skutek błędu w obliczaniu okresu odbytej kary wnioskodawca został pozbawiony prawa do ubiegania się o udzielenie mu warunkowego przedterminowego zwolnienia. Dlatego też skargę uznano za uzasadnioną.

Nie kierowano pisma do administracji więziennej w tej sprawie, ponieważ z pisma Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej wynika, iż administracja sama dostrzegła wskazaną nieprawidłowość.

II.517.1089.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Sebastian Sz., który żalił się, że administracja Aresztu Śledczego w W. odmówiła mu wydania potwierdzenia odbioru listu adresowanego do Dyrektora tego aresztu, który chciał wysłać pocztą, a koszt tego sam opłacił.

Prowadząc postępowanie wyjaśniające Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Aresztu Śledczego w W. o nadesłanie wyjaśnień w tej sprawie. Zaznaczyć należy, że zdaniem Rzecznika jeżeli osadzony przekazuje korespondencję adresowaną do dyrektora lub kierowników działów jednostki penitencjarnej, w której przebywa, w kopercie z naklejonymi znaczkami i wyraża wolę dostarczenia jej adresatowi za pośrednictwem poczty, to korespondencję należy wysłać a osadzonemu wydać pisemne potwierdzenia jej odbioru. Z takim stanowiskiem Rzecznika zgodziło się Biuro Prawne Centralnego Zarządu Służby Więziennej, do którego zwracano się w 2013 r. w związku ze skargami osadzonych przebywających w jednostkach penitencjarnych Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w K.

Dyrektor Aresztu Śledczego w W. wyjaśnił, że pracownik administracji popełnił błąd bo zadziałał rutynowo, gdyż osadzeni oddają zwykle korespondencję adresowaną do kierownictwa jednostki bez naklejonych znaczków i wówczas zasadą jest przekazywanie jej do adresatów bez korzystania z pośrednictwa poczty. Jednak w przypadkach (w praktyce występują one bardzo rzadko) gdy osadzony na takiej korespondencji nakleja własne znaczki to jest ona przekazywana do urzędu pocztowego a nadawca otrzymuje potwierdzenie odbioru.

Biuro Pełnomocnika Terenowego w Katowicach

BPK.7214.4.2015

Sprawa podjęta na wniosek interesanta, który poinformował Rzecznika o trudnej sytuacji materialnej oraz mieszkaniowej. Wskazał, że w momencie, w którym przebywał za granicą, Gmina skierowała do niego ofertę najmu lokalu socjalnego w realizacji wyroku Sądu orzekającego eksmisję ww. z prawem do lokalu socjalnego. Interesant twierdził, że telefonicznie kontaktował się z pracownikiem Urzędu Miasta i otrzymał zapewnienie, że oferta będzie czekała do jego powrotu, co jednak nie zostało zrealizowane. W związku z otrzymanym wnioskiem skierowano w sprawie zapytanie do Urzędu Miasta Cz.

W odpowiedzi Rzecznik został poinformowany o stanie faktycznym sprawy. Potwierdzone zostały informacje dotyczące przedstawienia interesantowi oferty najmu lokalu socjalnego. Wskazano, że oferta została prawidłowo wysłana na adres zameldowania i zamieszkania interesanta. W momencie, w którym interesant skontaktował się z Urzędem Miasta w tej sprawie, nie była już jednak aktualna, gdyż wobec nie przyjęcia jej w wyznaczonym terminie, została przedstawiona innej osobie.

W odpowiedzi skierowanej do Rzecznika wskazano jednak, iż mając na uwadze trudną sytuację interesanta i jego rodziny – zostanie mu udzielona pomoc mieszkaniowa w zwykłym trybie.

Złożony przez interesanta i jego żonę wniosek o najem lokalu socjalnego został pozytywnie rozstrzygnięty w komisyjnym procesie kwalifikacyjnym i interesantowi zostało przyznane uprawnienie do najmu wnioskowanego lokalu socjalnego.

BPK.7010.15.2014

Sprawa podjęta z inicjatywy RPO w 2010 roku na podstawie publikacji prasowych opisujących sprawę chorej na raka interesantki, która wytoczyła przeciwko Narodowemu Funduszowi Zdrowia oddziałowi w K. pozew, domagając się zasądzenia odszkodowania w wysokości 150.000 zł oraz renty. Wskazała, że NFZ odmówił sfinansowania wnioskowanego przez ww. leczenia onkologicznego w ramach terapii niestandardowej i tym samym naruszył prawa pacjenta. Wobec śmierci powódki do postępowania sądowego wstąpił jej następca prawny.

Sąd Okręgowy w K. w czerwcu 2015 roku poinformował Rzecznika, że toczące się postępowanie sądowe zostało prawomocnie zakończone. Sąd Okręgowy w K. od strony pozwanej Narodowego Funduszu Zdrowia z siedzibą w W. Oddziału Wojewódzkiego w K. na rzecz powódki zasądził kwotę 25.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 czerwca 2010 roku do dnia zapłaty. Wniesione przez obie strony apelacje zostały oddalone.

BPK.815.1.2015

Sprawa podjęta z inicjatywy RPO na podstawie publikacji w internetowym serwisie z dnia 16 lutego 2015 r. Z informacji zawartych w artykule wynikało, że osoba z niepełnosprawnością ruchową, a nieporuszająca się na wózku inwalidzkim – nie ma możliwości bezpiecznie dostać się do wagonu tego pociągu.

W związku z badaniem sprawy zwrócono się z prośbą o udzielenie wyjaśnień do centrali spółki w W.

W trakcie wymiany korespondencji z Dyrektorem Spółki w W., w okresie od lutego 2015 r. do lipca 2015 r., ustalono, że istotą problemu jest brak możliwości użycia windy pokładowej do transportu osób poruszających się o kulach, bowiem nie zapewniają one odpowiedniej stabilności. Ostatecznie wszystkie składy tego rodzaju pociągów wyposażono w specjalne krzeselka transportowe montowane do wind pokładowych, co umożliwiło bezpieczny transport pasażerów z niepełnosprawnością ruchową.

Wobec potwierdzenia się informacji oraz rozwiązaniu dostrzeżonego problemu przez spółkę, co skutkuje poprawą dostępności wagonów - sprawa została zakończona.

Biuro Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu

BPW.512.66.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Władysław P. z prośbą o podjęcie działań, gdyż wobec jego małżonki wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne ze świadczeń emerytalno-rentowych w oparciu o wyrok nakazowy z 2010 r. Skarżący wskazał, że przedmiotowy tytuł wykonawczy był podstawą wszczęcia egzekucji przez inną kancelarię komorniczą oraz zachodził zbieg egzekucji. Rzecznik w piśmie do Komornika wskazał, iż w sprawie zachodzą przesłanki do zastosowania art. 773 k.p.c.

W wyniku interwencji Rzecznika Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w W. wydał postanowienie o umorzeniu postępowania i uchyleniu skutków dokonanych zajęć egzekucyjnych.

BPW.514.17.2014

Do Rzecznika wpłynęło pismo Pana Pawła D. W skierowanej skardze Interesant poinformował, że w 2008 r. złożył wniosek o wydanie decyzji potwierdzającej prawo do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami RP. Podkreślił, że na żądanie Urzędu Wojewódzkiego do sprawy dołączane były kolejne dokumenty. Skarżący zarzucił, że do dnia złożenia skargi do Rzecznika nie zostały przez Wojewodę podjęte działania zmierzające do wydania decyzji w sprawie. Strony otrzymywały jedynie kolejne postanowienia o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy o dalsze 1,5 roku.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika organ podjął działania zmierzające do zebrania materiału dowodowego w sprawie, w tym skierował zapytania do Urzędu Miasta w W., Urzędu Miejskiego w K., Starostwa Powiatowego w K., Starostwa Powiatowego w P. oraz Starostwa Powiatowego w T. w celu ustalenia czy w sprawie miała miejsce ewentualna wcześniejsza realizacja prawa do rekompensaty.

Po upływie czterech miesięcy od zakończenia sprawy do Rzecznika ponownie zwrócił się wnioskodawca zarzucając przewlekłość postępowania. Po podjęciu przez Rzecznika kolejnej interwencji w sprawie, Wojewoda dokonał pozytywnej oceny spełnienia przez wnioskodawców wymogów ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty (...) oraz wezwał strony do dołączenia operatu szacunkowego. W drugiej z kolei sprawie prowadzonej z wniosku zainteresowanego, organ poinformował strony o zebraniu materiału dowodowego dostatecznego do wydania decyzji.

W wyniku postępowania wyjaśniającego przeprowadzonego przez Rzecznika ponownie zatem potwierdził się zarzut przewlekłości postępowania administracyjnego.

BPW.7222.2.2015

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Grzegorza P. w związku z niedogodnościami jakich doświadczył po zagubieniu papierowego biletu

miesięcznego. Skarżący jest osobą niepełnosprawną, niedowidzącą. Dojeżdża do pracy autobusami. Wyjaśnił, że co miesiąc kupuje imienny bilet miesięczny papierowy, a dodatkowo, wraz z wydaniem biletu papierowego, w kasie przewoźnika uzupełniana jest odpowiednia pula środków pieniężnych na karcie elektronicznej (bilecie elektronicznym). Wchodząc do autobusu pasażer koduje bilet elektroniczny, a dodatkowo na potrzeby ewentualnej kontroli obowiązany jest posiadać bilet papierowy. Skarżący poinformował, że zgubił bilet papierowy zakupiony na maj. W kasie biletowej odmówiono mu wydania duplikatu biletu papierowego i zasugerowano zakup nowego. Zainteresowany zarzucił jednak, że na bilecie elektronicznym została już zakodowana suma pieniężna odpowiadająca wartości zakupionego na maj biletu miesięcznego.

W odpowiedzi na wystąpienie Przewoźnik poinformował, że po wnikliwym przeanalizowaniu sprawy interesanta, wystawiono duplikat biletu miesięcznego i przeproszono pasażera za doznane niedogodności.

BPW.7217.7.2014

Do Rzecznika zwróciła się Pani Marta P. w sprawie przydziału lokalu socjalnego, o który starała się z puli nieruchomości komunalnych. Z przedłożonych informacji wynika, iż jest samotną matką wychowującą dwoje dzieci, w tym jedno dziecko jest niepełnosprawne. Zainteresowana twierdziła, iż z powodów konfliktów rodzinnych nie mieszka z rodzicami tylko u swojej siostry. Lokal siostry ma jednak 40 m² i mieszka w nim łącznie 6 osób. Zainteresowana od kilku lat kierowała wnioski o wskazanie lokalu socjalnego.

Z wyjaśnień Zastępcy Prezydenta Miasta O. wynika, że po drugiej interwencji Rzecznika zaoferowano Zainteresowanej lokal socjalny przystosowany do potrzeb osoby niepełnosprawnej. Pani Marta P. propozycję przyjęła i w czerwcu 2015 r. podpisała umowę najmu lokalu socjalnego.

Uzyskanie pozytywnego rozwiązania nie byłoby możliwe bez podjętych przez Rzecznika działań, w tym korespondencji z Zastępcą Prezydenta Miasta, gdyż pierwotnie wskazywano, że gmina nie dysponuje lokalami przystosowanymi do potrzeb osób niepełnosprawnych. W korespondencji do Rzecznika wskazywano, że lokal jest przystosowywany do potrzeb osób niepełnosprawnych każdorazowo, gdy zachodzi taka potrzeba.

BPW.7215.1.2015

Do Rzecznika zwróciła się z prośbą o pomoc Pani Zofia W. w sprawie otrzymywanych od Gminy W. wezwań do zapłaty zaległych opłat za media za 2004 r. Zainteresowana wskazała, że w 2005 r. wykupując lokal, przez ówczesnego administratora nieruchomości została poinformowana, że na kartotece nie widnieje żadna zaległość. Zaznaczyła ponadto, że jej prośby o umorzenie zaległości są rozpatrywane negatywnie przez Gminę.

W wyniku podjętych przez Rzecznika działań ustalono, że skarga Zainteresowanej była zasadna, ponieważ poprzedni zarządca nieruchomości

nienależycie prowadził zlecone przez Gminę zadania, dlatego też została z nim rozwiązana umowa o administrowanie.

W zgłoszonej przez petentkę sprawie Gmina zaproponowała, aby złożone zostały dokumenty o umorzenie zaległości. Podczas spotkania w siedzibie Gminy Zainteresowana „otrzymywała zapewnienia, że przy rozstrzygnięciu wniosku uwzględnione zostaną podnoszone przez nią zarzuty braku stosownego informowania o istniejącym zadłużeniu, jak też była informowana o tym, że oświadczenie o uznaniu długu nie jest wymagane.”

BPW.7060.36.2015

Ze skargą na przewlekłość postępowania, w sprawie ustalenia uprawnień do emerytury, prowadzonego przez Oddziału ZUS w O., do Rzecznika, zwróciła się Pani Maria K. Zainteresowana poinformowała, że przedstawiła wszystkie wymagane dokumenty, a mimo tego procedura załatwienia jej sprawy trwa już ponad rok. Zdaniem interesantki podawana przez organ rentowy przyczyna w postaci toczącego się postępowania wyjaśniającego z niemiecką instytucją ubezpieczeniową była niewiarygodna, ponieważ córka Zainteresowanej uzyskała informację z odpowiedniej instytucji zagranicznej, iż pełna dokumentacja została już przesłana do Polski.

Poproszony o wyjaśnienia Dyrektor Oddziału ZUS przyznał, że skarga była uzasadniona oraz poinformował, iż sprawa przyznania Pani Marii K. emerytury została ostatecznie załatwiona pozytywnie, zaś Zainteresowaną przeproszono za powstałe opóźnienia.

BPW.7037.1.2015

Rzecznik podjął z urzędu sprawę dotyczącą prawidłowości prowadzonego nadzoru przez dyrekcję szkoły i kuratorium nad nauczycielem, który znęcał się psychicznie i fizycznie nad uczniami klasy pierwszej w szkole podstawowej. Informacja o patologicznym zachowaniu pedagoga ukazała się w lokalnej prasie, a oparta ona była na nagraniach z dyktafonu ukrytego w tornistrze ucznia. Wynika z nich, że nauczycielka zwracała się do dzieci używając obraźliwych, poniżających słów, zaklejała dzieciom usta taśmą i groziła przywiązaniem ich do stołu.

W toku badanej sprawy ustalono, że przeprowadzane przez Kuratorium Oświaty kontrole planowe w przedmiotowej placówce oświatowej dotyczyły badania zgodności planu nadzoru pedagogicznego Dyrektora szkoły z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego. Dopiero kontrola doraźna przeprowadzona po interwencji rodziców dzieci w oddziale przedszkolnego, ujawniła nieprawidłowości w jej funkcjonowaniu.

Kurator Oświaty wszczął z urzędu postępowanie w sprawie polecenia usunięcia uchybień w działalności szkoły w trybie decyzji administracyjnej. Wszczęto też postępowanie dyscyplinarne oraz karne wobec nauczycielki.

Powyższe ustalenia pozwalają stwierdzić, że zarówno ze strony Dyrektora szkoły, jak i Kuratora Oświaty nie było wystarczającego nadzoru pedagogicznego. Zarzuty rodziców o stosowaniu przez nauczyciela wobec ich dzieci z oddziału przedszkolnego niedopuszczalnych metod wychowawczych, zostały uprawdopodobnione.